

YA:SUKUNU HIDO TABO MA:TIYUTI MIYA:TIYA:

Ya:sukunu Mabu Tawakalubino Mahiloeno Komo

Luk 3:23-38

¹ Ya:su Kelisoko ba: Da:ibidikono eyono gudula, ba:gala Da:ibidiko ba: A:ibalahamakono galane dawala, ba:bene ba:moe ba: Ya:sukunu mabu tawakalubino mahiloeno komola. ✧

² A:ibalahamako tetene tupuimiti Da:ibidiko teta:mo puluhuku, Ya:sukunu mabu tawakalubino komo ba:ma ka:nala.

A:ibalahamakono gudu Aisa:ketela.

Aisa:kekono gudu Ya:ikobotela.

Ya:ikobokono gudu Yudatela, huiyatiya Yudako kapiya kododiya:ha:, ebeno komo nani ekaki eba:go nemedenama:.*

³ Yudakono gugudi netewa ba: Peleseko ba:gala Silako, ibino menoko ba: Ta:imatela.

Pelesekono gudu Hesalonatela.

Hesalonakono gudu Lamatela. ✧

⁴ Lamakono gudu Aminadabatela.

Aminadabakono gudu Nasonatela.

Nasonakono gudu Samonotela.

✧ **1:1:** Tup Mabu 22:18 * **1:2:** Buka ka:lamiholedawa, wadiyala ama: ba:moe komo niya:tawa, Yu tawakalubi ipuwalo 12 gu kapiyuimipa:te emedenama:, ba:ba:te Ya:ikobokono 12 dubu guguda:godone ikuliya. ✧ **1:3:** Tup Mabu 38:29-30; Lut 4:18-22

⁵ Samonokono gudu Bowasetela, ba:be guduino menoko ba: La:iha:batela.

Bowasekono gudu Obedatela, ba:be guduino menoko ba: Lutitila.

Obedakono gudu Yesitila. ☆

⁶ Yesikono gudu Da:ibiditila, ebete Isalaela hopoenoko Ko Gawadalagima: eda:nami.

Ba:bene Da:ibidiko tetene tupuimiti Yekonayako teta:mo puluhuku, Ya:sukunu mabu tawakalubi ba: ba:moi ba:bi Yunapi Koko Gawadubula, ibino mahiloeno komo ba:ma ka:nala.

Da:ibidikono gudu Solomonotela, ba:be guduino menokote dopamo Ulayakono kamenama: eda:nami. ☆

⁷ Solomonokono gudu Lihobaumatela.

Lihobaumakono gudu Abayatela.

Abayakono gudu A:isatela.

⁸ A:isakono gudu Yehosapatatela.

Yehosapatakono gudu Yolamatela.

Yolamakono gudu Usayatela.

⁹ Usayakono gudu Yautamatela.

Yautamakono gudu A:ihasatela.

A:ihasakono gudu HeseKayatela.

¹⁰ HeseKayakono gudu Ma:na:satela.

Ma:na:sakono gudu A:monatela.

A:monakono gudu Yausayatela.

¹¹ Yausayakono gudu Yekonayatela, huiyatiya ebe kapiya kododiya:ha:, ebeno komo ekaki eba:go nemedinama: Yekonayako tetelo Ba:baloni alaholohopa:te pelamete Isalaela

hoponapi heloamo puwatete ibino Ba:baloni
hoponomamo ba:bo magataliya. ✧

¹² Ba:bene alaholohopa:te ibi Ba:baloni hopamo
da:magataliya: ba:ba tetene tupuimiti Yausepeko
teta:mo puluhuku, Ya:sukunu mabu tawakalu-
bino komo ba:ma ka:nala.

Yekonayakono gudu Siyatiyelatela.

Siyatiyelakono gudu Selababelatela. ✧

¹³ Selababelakono gudu Abiyudatela.

Abiyudakono gudu Elayakimitila.

Elayakimikono gudu A:isotela.

¹⁴ A:isokono gudu Sa:idokatela.

Sa:idokakono gudu A:ikimitila.

A:ikimikono gudu Eliyudatela.

¹⁵ Eliyudakono gudu Eliyesatela.

Eliyesakono gudu Ma:ta:natela.

Ma:ta:nakono gudu Ya:ikobotela.

¹⁶ Ya:ikobokono gudu Yausepetela. Yausepeko
ba: Ma:likono awila ba:gala Ma:liti Ya:suku bal-
ahimiya:, ba:be gudu tawakaluba:te Godokono
Oemedawa Kelisoma: ka:minaka.

¹⁷ Ba:bema: Ya:sukunu mabu tawakalubino
komo ba:ma ka:nala. A:ibalahamako tetene
tupuimiti Da:ibidiko teta:mo puluhuku 14
tawakalubila, ba:gala Da:ibidiko tetene tupuimiti
alaholohopa:te tawakalubi Ba:baloni hopamo
da:magataliya: ba:ba teta:mo puluhuku 14
tawakalubila, ba:gala Ba:baloni tetene tupuimiti
Kelisoko teta:mo puluhuku 14 tawakalubila.

Ya:su Kelisokono Hawakala Komo
Luk 2:1-7

18 Ba:bene Ya:su Kelisote keba ka:na ka:hawakaluya;, ba:moe ba:be komola. Ebeno menoko Ma:liko Yausepetamo na:galuimiya;, ba:bene iba:te kapiyama: eda:heno, Ma:liti dopamo iya:tawuya: ebete Godokono Gobogobamo lamituma: eda:te gudu kalahimima:ne. ✧ 19 Ebeno awi Yausepeko ba:hido tuputupudawanomola. Ba:bema: ebete Ma:likoba: kapiyama: eda:heno ebete ebena lamituma: eda: komo diya:tawuya;, ba:ba tetelo ebe ubila Ma:liko gelebadia:go ibuki, mabu ebe ubihinola tawakalubino holoholo hapulu ebetamo hilopo ikame. 20 Huiyatiya ebete ba:moe komo ba emalagidolo Kodawa Godokono nopodawate hiyo gabodo ebetamo uluhukunate na:goeniya;, “Da:ibidikono hogo Yausepe, ama:le Ma:liko amia:no kamenama: eda:ma: akatoletola:la;, mabu ebena tepo ipuwalo demedena ba:be gudu Godokono Hidotalona Gobogobote ebetamo ikami. 21 Iyo, ebete dubu gudu kalahimima:ne ba:bene ama: ebena mahilo Ya:suma: na:ka:miya;, mabu ebete ebena tawakalubi ibino hiya:hiya: kuba ododili ipuwane uwatete ibino ka:ka: komula:lendamema:ne.”† ✧

22 Ba:bene ba:moi hiliyonomo komate ikulihuya;, Kodawa Godote ebena ukui hawakalimidawa ipuwado da:goiya: ba:be tabote hibima:keda:ma:, iyo, ya:lo tetelo ebete tabo ba:ma ka:na goiya;,

✧ 1:18: Luk 1:27,35 † 1:21: Ya:su mahiloeno ipuwa nitana ‘Godoko ba: Ka:ka: Mula:dawala.’ ✧ 1:21: Luk 1:31; 2:21

23 “Bohelete lamituma: eda:te dubu gudu kalahimima:ne,
ba:bene iba:te ebenu mahilo Ima:nuwelama:koka:mima:na:”

Buka ka:lamihole dawa, wadiyala ama: niya:tawa ba:moe Ima:nuwela mahiloeno ipuwa nitana ‘Godote ago bemedena.’ ✧

24 Ba:bema: Yausepete u wata bahini mahiganate Godokono nopodawate ebe bada tabo ka:goemeniya:, ebete ba:be tabamo papamiwatate Ma:liko ebenu kamenama: ba:bo lawiya:
25 Huiyatiya Ma:liti gudu Ya:suku alahimihino Yausepete dopamo eba:go kapiyama: kediya:ha:, ba:bene Ma:liti Godokono gudu dalahimiya: ba:ba tetelo Yausepete ebe Ya:suma: ba:bo ka:miya: ✧

2

Mululu Oloki Ka:lamiholepi Dubuino Komo

1 Heloditi Yudiya hopolo Ko Gawadalagima: ba eda:na, eta dulu Ya:suti ba:be hopoeno Beteleheme habalo ba:bo hawakalaniya: Ba:bene komo hegelate da:petohuya:, ba:ba tetelo mululu oloki ka:lamiholepi dubate hegelate da:puluhukunako ba:ba hapuni muhulu hopone pelamiya: Yudiya hopoeno ko haba Yelusalemamo. 2 Iba:te ba:ma ka:na pega:luya:, “Keka: Yu tawakalubino Ko Gawadalagima: eda:ma: da:hawakalui ba:be gudu? Ale ebenu oloki aenu muhulu hopolo umiti ebe adikumima: pelamema:” ✧

✧ 1:23: Ais 7:14 ✧ 1:25: Luk 2:21 ✧ 2:2: Nabas 24:17

³ Ba:bema: Ko Gawadalagi Heloditi ba:moe komo duliya: ebeno tepo ipuwalo ukui bilibilinomoma: ediya:, ba:gala Yelusalema ko habalo demedehonama: ibi hiliyonomate atumu ukui bilibili komo ba:bo kalawiya:.
⁴ Ba:bene Godotamo hawa:goeno ikamehopino hununomo watowatopi ba:gala Godokono Tutumu iya:tulamepi, Heloditi ibi hiliyonomo ebetamo ka:lamiti nalateda:liya:, “La:eno ukui kebanala:ka? La: Yu tawakalubino Ko Gawadalagi Kelisote kebe habalo na:ka:hawakalamene?”

⁵ Iba:te ebetamo na:huiyuya:, “Ebeta Yudiya hopoeni Beteleheme habalo kohawakalama:ne, mabu Godokono ukui hawakalimidawate Godokono Bukamo tabo ba:ma ka:na miya:tiya:,

⁶ ‘Beteleheme haba Yudiya hopolo ditana,
 Yudiya hopoeni koko gawadubu ipuwalo ama: deha:potoha:,
 mabu ama: ipuwane tawakalubino watodawate kuluhukuma:ne,
 naeno Isalaela tawakalubi ebeta bulame-namene.’” ✧

⁷ Ba:bene gapogapo tetelo Ko Gawadalagi Heloditi oloki ka:lamiholepi diya gabodo ebetamo ba:bo ka:laminiya:, mabu ebe ubila olokiti keba tetelo kuluhukuniya:le iba:godone ba:be tete kiya:tawanama:.
⁸ Ebeta ba:be komo lawenate ibi ba oelamena na:goelameniya:, “La: tolamete Beteleheme habalo gudu hidonomamo nohowaditi da:numima, wadiyala la: gala

✧ 2:6: Mai 5:2; Yon 7:42

kapelamete na na:pikiyanamiya:la:, ba:bene nale atumu katote ebe kakanadikumima:nemo.”

⁹⁻¹⁰ Ba:bema: oloki ka:lamiholepa:te Helodikono tabo ulinate ba: dito tolameniya:. Ba:bene iba:te ba tolamena, hegelate da:puluhukunako ba:be muhulu hopolo dopamo duminiya:, ba:be atu oloki gala na:kanuminiya:. Ba:ba tetelo iba:te oloki da:kanuminiya: kalakala ba:bo nelaweniya:, o kalakala bada konomola:ka:, ba:bene ba:be olokiti ibi dopalamenate ba tona, guduti kebolo ka:kapitanuya: olokiti ba:be tetenomamo dito nutiniya:. ¹¹ Ba:bema: iba:te ba:be genama guamo nogomonate gudu ba:gala ebenu menoko Ma:lika ba:bo nulameniya:. Ba:ba tetelo iba:te ibino pupamo ba ahidina gudutamo papamila:nate ebe ba:bo adikuminiya:, ba:bene iba:te dopamo mani kokonomamo duwatehuya: ba:bi malemale ilina uluhukulatelenate gudutamo ba:bo ikamehoniya:, ba:ma ka:na golodo mani, ape abutimino hido nibo ilina, ba:gala eta hido nibo ihi ilina. ☆

¹² Ba:be dulu Godote hiyolo ibi na:goelameniya:, “La: Ko Gawadalagi Heloditamo gala akatolama:la:,” ba:bema: eta hegelalo iba:te tupuimiti eta gabodo ibino hoponomamo ba:bo tolamiya:.

Yausepeko Ma:lika Iba:te Isipiti Hopamo Dalahutiniya:

¹³ Ba:bene eta dulu Kodawa Godokono nopodawate Yausepetamo hiyolo puluhukunate ebe na:pegoemeniya:, “Wadiyala ama: tiyonomo

☆ **2:11:** Ohale 72:10-15; Ais 60:6

mahigate, gudu ba:gala ebeno menoko uwatete Isipiti hopamo nalahuta:la:. La: ba:bolo ba nemedena, keba tetelo nale la: da:kakiyalamema la: ba:mamo gala ba:bo kakapema:nemata, mabu tete tatalila Heloditi gudu anakapumima: Beteleheme habalo kopohowadima:ne.”¹⁴ Ba:ba tetelo Yausepete mahiganate gudu ba:gala ebeno menoko uwatenate Isipiti hopamo to gabodo ba:bo toniya:.

¹⁵ Ba:bema: iba:te Isipiti hopamo nikuliti ba:bolo nemediya: Ko Gawadalagi Helodikono hoe teta:mo. Ba:moe komote ba: ba:ma ka:na uluhukuya: Kodawa Godote ebeno ukui hawakalimidawa ipuwado da:goiya: ba:be tabote hibima: keda:ma:, iyo, ya:lo tetelo ebete tabo ba:ma ka:na goiya:, “Naeno guduti Isipiti hopone kopema: nale ebe koka:mima:nemo.” ☆

Heloditi Gugudi Hegehege Danakapulamiya:

¹⁶ Ba:bene oloki ka:lamiholepi dubate Helodiko ha:da damihomiya:, ebete ba:moe komo iya:tawate konomamo maubuya:. Ebe ubi konomola gudu Kelisoko anakapumi, ba:bema: ebete Beteleheme haba ba:gala tamelo demedenama: ba:bi tawakaluba:tamo alaholohopi dubu boelamiya:, iba:te tolamete netewa gogo tete dubu gugudi ba:gala a:lia:li gugudi hiliyonomo konanakapulamema:. Ebete ba:ma ka:na ododiya: mabu oloki ka:lamiholepi dubate ebe a:kiyamiya: ko olokiti ya:lo netewa gogo tetelo dopamo uluhukuniya:.

☆ **2:15:** Hos 11:1

17 Ba:moe komote ba: ba:ma ka:na uluhukuya: Kodawa Godote ebene ukui hawakalimidawa Yelemayako ipuwado da:goiya: ba:be tabote hibima: keda:ma:, iyo, ya:lo tetelo ebete tabo ba:ma ka:na goiya:,

18 “La:ima habanapa:godone ihimi konomote uluhuku, mabu Lesula:te ebene gugudi bela:lamena! Iyo, ebete howela:go dihina kekelamenaha:, mabu ebene gugudi hiliyonomate ba:a:ha:laha.” ✧

Yausepeko Ma:lilo Iba:te Isipiti Hopone Gala Da:kapiya:

19 Galane tetelo Heloditi da:hoyia:, Yausepete Isipiti hopolo ba emedena Godokono nopodawate hiyo gabodo ebetamo ba:bo uluhukuniya:.

20 Nopodawate ebe na:goemeniya:, “Ama:gudu ba:gala ebene menoko uwatete, la: Isalaela hopamo na:kawilala:la:, mabu gudu anakapumima: dewagelena: iba:te a:ha:lahuya:.” 21 Ba:bene Yausepete mahigate gudu ba:gala ebene menoko uwatete Isalaela hopoeno pe gabodo gala na:kapiya:.

22 Huiyatiya Yausepete eta komo ba:ma ka:na uliya:, ka:lo Helodikono gudu Akeleyasiko ebete ebene nabiwino haba lawete Yudiya hopolo Ko Gawadalagima: edi. Ba:bema: Yausepete Yudiya hopolo nemedema: da:toletoliya:, ba:ba tetelo Godote hiyo gabodo eta tabo ba:ma ka:na poemiya: ebete Ga:lili hopamo kotoma:.

23 Ba:bene iba:te Ga:lili hopoeno Nasaleta habamo

✧ 2:18: Yel 31:15; Tup Mabu 35:19

nikuliti ba:bo nemediya:, mabu ya:lo tetelo Godokono ukui hawakalimipa:te na:ga:luya:, “Tawakaluba:te Kelisoko Nasaletenapima:koka:mima:na:,” ba:bema: ba:moe komote ba:ba:ma ka:na uluhukuya: Kodawa Godokono tabote hibima: keda:ma: ☆

3

Yoneko Tawakalubi Beyamo Wadulateledawate Godokono Tabo Dolamagiya:

Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; Yon 1:19-28

¹ Ba:bene komo gogo da:petolamiya:, ba:ba tetelo Yoneko tawakalubi beyamo wadulateledawate pete Yudiya hopoeni dito hopolo Godokono tabo ba:ma ka:na polamagiya:,

² “La:eno kubane nohobila:la:, mabu Godote Ko Gawadalagima: deda:na ba:be komote ba: na:pe!” ☆

³ Ba: hibila, Godokono ukui hawakalimidawa Aisayate dopamo Yonekono pe komoma: tabo ba:ma ka:na goiya:,

“Lumagiti dito hopolo tabo ba:ma ka:na ibulu kopegoema:ne,

‘Kodawoeno gabo na:hiduima:la:, ebena gabo na:tuputupuima:la:!’ ” ☆

⁴ Ba:ba tetelo Yonekono emede komo komopino emede komo huiyaha:, mabu ebete ka:molo-goe ipo kuba kaliko kau-goe tama kamaka:go pulinakui, ba:gala ebena baa: wawaka ba:gala molo benahanakui. ☆ ⁵ Ba:bema: Yelusalema ko habanapi ba:gala komo Yudiya

☆ **2:23:** Luk 2:39; Ais 11:1; 53:2; Yon 1:45 ☆ **3:2:** Ma:t 4:17; 1:15 ☆ **3:3:** Ais 40:3 ☆ **3:4:** 2Gaw 1:8

hoponapi ba:gala Yodane Tuli hapulu demede-honama:, ibi hiliyonomate Yonetamo tolamiya: ebena tabo ulihoma:, ⁶ ba:bene iba:te ibino kuba da:nehawakalilameholiya:, ebete ibi Yodane Tulilo beyamo ba:bo wadulателиya:.

⁷ Ba:ba tetelo Pa:lisi kapiyuimipi ba:gala Sa:diyusi kapiyuimipi,* komo ibi hiliyonomate Yonetamo tolamiya: ebete ibi beyamo wadulatelema:, huiyatiya Yonete ibi ulamete iba:tamo na:goiya:, “La: bu kalulata! La: pote ka:goelamiti beyamo wadulatelema: da:pelamema, aba:, Godokono konomo mauba komote la:tamo a:kapa:mene? Ao, kopema:ne!
 ✧ ⁸ La:eno tepo ipuwa hiya:ma: da:midilima, wadiyala la: la:eno hibi komo hawakalimima: hidohido komo nododila:la:. ⁹ La: ha:kiya la:eno ukuilo ba:ma ka:na akaga:lanakala:, ‘A modobola mabu A:ibalahamako ba: aeno iniwa nabiwila.’ Ao, la: a:kamodobamata! Na la:tamo

* **3:7:** Ya:suku tetelo Yu tawakalubino iya:tulamepa:te netewa kapiyuimi ipuwalo emedenama:, ba:bi kapiyuimi netewoeno mahilo ba: Pa:lisi kapiyuimipi ba:gala Sa:diyusi kapiyuimipila. Ba:bi netewa kapiyuimipa:te ukui kapiyama:keda:hanamiha:, iba:te olowabeletihua:go emedenama:. Pa:lisi kapiyuimipa:godolo hiliyonomo tutumate pola:nama:, iba:te komo tutumu Godokono Bukane uwatiya: ba:gala komo tutumu ibi ha:kiya ibino ukui mabuni uwatiya:. Ba:bema: iba:te ba:bi tutumu hiliyonomo uwatete hidonomamo papamila:hanama:, ba:gala puya:te atu tutumu uwateheno Pa:lisi kapiyuimipa:te ibi kubapima: ga:lanakuya:. Sa:diyusi kapiyuimipino komo hiya:la. Iba:te ha:kiya ibi Godoko ta:matapima: ga:lanakuya:, huiyatiya ibino kateneno ubilo wapata:lamenama:, ba:bema: iba:te Pa:lisi kapiyuimipino hiliyonomo tutumamo kapapamila:hanamiha:.

✧ **3:7:** Ma:t 12:34; 23:33

hibi tabo begoemo, Godogodolo helo bitana ebete ba:moi nakolamo A:ibalahamakono gugudi kododilimima:! ✧ ¹⁰ Ba:bema: ka:lo Godote ebena kabi adi, hiliyonomo nolohoha: gao keha ebete luhuti koa:mo kiya:hekema:ne. ✧

¹¹ “Komo la: la:eno kubane dohobila:huima, nale ba:be komo kohawakalimima: la: beyamo wadulatemata. Huiyatiya eta lumagino helo konomote naeno helo na:gogolona, ba:bema: na hidoenoha: ebena nato ukulaleno beya agatamema:. Ebete naeno gala hapuni ba:pena, ba:bene ebete la: Godokono Gobogobamo ba:gala ebena koa:mo kopewadulatema:na:ta. ✧ ¹² Iyo, ebete witi-laisoeno nonoka tama:mo miya:teno ilina a:lawi, ba:bene ebete witi-laisa nahoeno ebena genama guamo ba miya:te nonoka koa:mo ba:bo kiya:hekema:ne, ba:be koete itana tetelo na:woena, a:kaha:gale.”

*Yonete Ya:suku Beyamo Dadutiya:
Mak 1:9-11; Luk 3:21-22*

¹³ Ba:bene Ya:suti Ga:lili hopone Yodane Tula:mo Yonetamo piya:, ebete ebe beyamo kadutima:. ¹⁴ Ba:ba tetelo Yonete na:goiya:, “Ama:le na beyamo adunatene modobola, huiyatiya mabu keka: ama: ba:be komo nagodone lawema: da:pa:? Modoboaha:!”

¹⁵ Huiyatiya Ya:suti ebetamo na:goiya:, “Modobola a kododima:nema:, mabu Godokono

✧ **3:9:** Yon 8:33,39; Lom 4:12 ✧ **3:10:** Ma:t 7:19; Luk 13:6-9

✧ **3:11:** Yon 1:26-27,33; Oel 1:5

tuputupu gabodo tolame ipuwalo ebete a hiliy-
onomo komo ododilima: da:kiyaa:menakomene,
ale ubiha:ma: a:keda:hanakama:”

Ba:ba tetelo Yonete Ya:sukunu tabamo papami-
watate ba:bo ododiya: ¹⁶ Ba:bene Ya:suti beyane
ba podolo, ba:ba tetenomolo Godote ebeno Hunu
Haba a:hiya:midutalo ba:bo umiya:, ba:gala ebete
eta komo ba:ma ka:na kumiya:, Godokono Gob-
ogobo gimai hola keba ka:nala:ka: ba:ba ka:na
pihitigate ebetamo dito pemediya:. ☆ ¹⁷ Ba:ba
tetelo tabote Hunu Habane ba:ma ka:na pihit-
iguya:, “Ba:moe ba: naeno kapiya Gudunomola.
Na ebetamo na:kalakalutamo.” ☆

4

*Saitanate Ya:suku Kuba Gabamo Kemogabuim-
ima: Ebetamo Duluhukuya:*

Mak 1:12-13; Luk 4:1-13

¹ Ba:bene Godokono Gobogobote Ya:suku dito
hopamo na:magatuya:, mabu ebe ubila Sai-
tanatamo tete ba:bolo nikamete, ebete Ya:suku
kuba gabamo kemogabuimima:. ☆ ² Ba:bene dito
hopolo 40 hegela ba nemedede Ya:suti ba:be tete
ga:ga:nomolo baa: kananakuiha:, ba:bema: ebete
baa:ma: kape komo ba:bo iya:tawuya:. ☆

³ Ba:bene Saitanate ebetamo uluhukuti ebe
na:goemiya:, “Ama: Godokono hibi Guduma:
deda:na, ba:moi nakola baa:ma: na:midila:.”

⁴ Ya:suti ebeno tabo ba huiya na:goiya:,
“Godokono Bukalo tabo ba:ma ka:na itana,
‘Lumagiti ba:moe hopoeni baa: kapiyalo

☆ **3:16:** Yon 1:32 ☆ **3:17:** Ohale 2:7; Ais 42:1; Ma:t 12:18; 17:5;
Luk 9:35 ☆ **4:1:** Yun 2:18; 4:15 ☆ **4:2:** Ikuli 34:28

a:kaka:ka:namene, huiyatiya ebete Godokono hiliyonomo tabo komo da:namamene hibinomolo ba:ka:ka:namene.’” ✧

⁵ Ba:bene Saitanate Ya:suku Godokono hidotalona haba Yelusalemamo magatate Godoko Adikumino Hiya: Genamoeno uba hunamo nadipiti ⁶ ebe ba:bo negoemiya:, “Ama: Godokono hibi Guduma: deda:na, ama: ha:kiya hakamo na:nepatega, mabu Godokono Bukalo tabo ba:ma ka:na itana,

‘Godote ebene nopopi amia:no komoma: kopoe-lamema:ne,
 iyo, iba:te ibino kokotamo ama:
 kopelawema:na:ta,
 ba:bema: ama:le nakolalo nato
 a:kanukamidamena:ta.’” ✧

⁷ Huiyatiya Ya:suti na:goiya:, “Ao, nale ba:be kuba komo a:kododa:mo, mabu Godokono Bukalo eta tabo ba:ma ka:na itana, ‘Hopo lumagiti Kodawa Godoko pawima: akewagela:la.’ Iyo, ba:be mabuma: hopo haba lumagiti ebene daedae ukuia:mo eta komo dododimini, ebete akemalagidolala: Godote ebene ka:ka: dito kopemula:mema:.” ✧

✧ **4:4:** Tutumu 8:3 * **4:6:** Saitanate da:goiya: ba:be tabo Godokono Bukalo hibinomolo bitana, iyo, wadiyala ama: Sam Ohale Buka 91:11-12 numiya:. Saitanako ba: konomo ha:da amihodawala, ba:bema: komo tetelo ebete Godokono hiya:hiya: tabo tawakalubino ukui mabamo wadahanako, huiyatiya ba:bi taboeno hibi ipuwa ebete kahawakalilamenaha:, iyo, ba:moe ba:be gabodo ebete ibi kuba gabamo emogabuilaamenako, ebete Ya:sutamamo ododima: dewageliya: ba:ba ka:na. ✧ **4:6:** Ohale 91:11-12 ✧ **4:7:** Tutumu 6:16

⁸ Ba:bene Saitanate Ya:suku eta hununomo hakamo magatate ba:moe hopo konomoeno hiya:hiya: koko hopo ba niya:tumiho, iba:te ba:bi hiliyonomo hopo ba:gala koko ilina bulameholiya:. ⁹ Saitanate ebetamo na:goiya:, “Ama: pupamo emedete na nadikunama:, ba:bene nale ba:moi hiliyonomo komokomo ama:tamo kikamehoma:nemata.”

¹⁰ Huiyatiya Ya:suti ebetamo na:goiya:, “Saitana, ama: nagodone na:toa! Godokono Bukalo tabo ba:ma ka:na itana, ‘Ama: amia:no Kodawa Godoko adikumilo ebe kapiyatamo na:papamiwatanakuya:!’ ” ✧

¹¹ Ba:bene Saitanate Ya:suku miya:pate, huiyatiya Godokono nopopa:te pelamete ebe ba:bo pebuiya:minuya:.

*Ya:suti Ebeno Oko Da:tupuimiya:
Mak 1:14-15; Luk 4:14-15*

¹² Ba:bene gabomana:te Yoneko du genamamo dihatiya:, Ya:suti ba:be komo uliti ebete Ga:lili hopamo ba: dito tuya:. ✧ ¹³ Ebete Nasalete haba miya:pate Kapeniyama habalo nemedemami, Kapeniyama haba ba: Ga:lili Bobo dodolo itanami, ba:moe bobo Sebulana ba:gala Na:patali ba:moi netewa gu tawakalubino hopo tamelo itanami. ¹⁴ Ba:moe komote uluhukuya: Godokono ukui hawakalimidawa Aisayate kebe tabo kolamagiya: ba:be tabote hibima: keda:ma:, iyo, ebete ya:lo tetelo ba:ma ka:na olamagiya:,

¹⁵ “Sebulana hoponapi ba:gala Na:patali hoponapi,

✧ **4:10:** Tutumu 6:13 ✧ **4:12:** Ma:t 14:3; Mak 6:17; Luk 3:19-20

Ga:lili Bobamo tolame gabo tamelo demedehonama, la: ba:bi tawakalubilata.
 Iyo, la: ba: Yodane Tuli hapuwagutilo da:pola:nama ba:bi tawakalubilata, la:eno hopoen mahilo ba: Yuha: tawakalubino Ga:lilila. ✧

¹⁶ Puya:te du ipuwalo demedehona, iba:te alo konomo kumima:na; iyo, puya:te hoe ipuwalo demedehona, huiyatiya ka:ka: alote ibi ka:la:minalema:ne.”

¹⁷ Ba:ba tetelo Ya:suti Godokono tabo olamagi ba tupuimi na:goiya; “La:eno kubane ohobila:te ukui hiya:ma: na:midila:la; mabu Godokono Ko Gawadalagima: eda: tete tatalila.” ✧

Ya:suti Daha Uwateholepi Netewa-netewa Duwatiya:

Mak 1:16-20; Luk 5:1-11

¹⁸ Ba:bene Ya:suti Ga:lili Bobo dododo ba peto dubu netewa ba:bo nulamiya; Saimonoko ebeno eta mahilo Pitatela ba:gala ebeno ekawi A:nduluku, ibi netewapi daha uwateholepila, iba:te daha kamahamo na:hutiya:.

¹⁹ Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:goiya; “La: na na:ta:mahena:la; ba:bene nale la: tawakalubi uwatepima: komidilima:nemata.” ²⁰ Ba:ba tetenomolo iba:te ibino kamahu miya:palete Ya:suku ba:bo ta:matuya:.

²¹ Ba:bene Ya:suti nanekela:mo gala katote Sebedikono gudu Ya:imesiko ba:gala ebeno ekawi Yoneko ba:bo kanulamiya; iba:te ibino nabiwa:go bogelo emedehote kamahu bihiduilamitiya:.

Ba:bene Ya:suti ibi netewapi da:ka:lamiya:,
 22 ba:ba tetenomolo iba:te ibino boge ba:gala
 nabawi miya:palete Ya:suku ba:bo ta:matuya:.

*Ya:suti Godokono Heloamo Tawakalubi Hiliy-
 onomo Dowalubilinakui*
Luk 6:17-19

23 Ba:bene Ya:suti Ga:lili hopo konomodo
 da:petonakui, ba:ba tetelo ebete Yu tawakalubino
 hiya:hiya: baidi ibubulamehole genamalo ibi ba
 iya:tulame, Godote Ko Gawadalagima: deda:na
 ebete ba:be komoeno Hido Tabo iba:tamo ba:bo
 olamaginakui, ba:gala tawakalubi ipuwalo
 puya:te hiya:hiya: temetema:go demedehonama:
 ebete ibi hiliyonomo atumu akahiduilaamenakui.
 ☆ 24 Ba:bene ba:ba tetelo Siliya hoponapi
 hiliyonomate atumu Ya:sukunu komo kulihote,
 iba:te ibino hiya:hiya: temetema:gopi ebetamo
 ba:bo magahelenakuya:. Ba:ma ka:na kuba
 gobogobagopi, ala: temetema:gopi, ape
 kodakoda temetema:gopi, ba:gala komo
 hiya:hiya: tawetawa:gopi hiliyonomate
 Ya:sutamo da:pelamenakui, ebete ibi ba:bo
 hiduilaamenakui. ☆ 25 Ba: hibila, ba:ba tetelo
 tawakalubi hiliyonomate Ya:sutamo hiya:hiya:
 hopone pelamiya:, iyo, iba:te Ga:lili hopone,
 Ta:ni Habahaboenno hopone, Yelusalema ko
 habane, Yudiya hopone, ba:gala Yodane Tuli
 hapuni hiya:hiya: pelameholete Ya:suku ba:bo
 ta:matuya:. ☆

☆ 4:23: Ma:t 9:35; Mak 1:39; Oel 10:38 ☆ 4:24: Mak 6:55

☆ 4:25: Mak 3:7-8

5

Ya:suti Tawakalubi Iya:tulamema: Haka Hunamo Da:nodoluya:

¹ Ba:bene ba:bi tawakalubi hiliyonomate Ya:sutamo da:pelamiya;, ebete ibi ulamete haka hunamo nodolote dito nemediya:. Ba:bema: ebe ta:matapi dubate pelamete ebe da:panataguma:diguya;, ² ebete ibi iya:tulame ba:bo tupuimiya:.

Godokono Hibi Kalakala Komo

Luk 6:20-23

³ Ya:suti iba:tamo na:goiya;, “Puya:te ibi ha:kiya ibi hegehegema: ga:lalo Godoko ibino Kodawama: da:ga:lanaka, wadiyala iba:te na:kalakalahamina;, mabu Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be hido haboeno komo ibinola! ✧
⁴ Ba:gala puya:te ba:ma tetelo temetema:go dihimina, wadiyala iba:te na:kalakalahamina;, mabu Godote iba:tamo gelebadi kikalamema:ne! ✧
⁵ Ba:gala puya:te awagahaha:pima: deda:hana, wadiyala iba:te na:kalakalahamina;, mabu Godote ba:moe hopo konomo iba:tamo kikalamema:ne! ✧
⁶ Ba:gala puya:te tuputupu emede komoma: da:kapimina, wadiyala iba:te na:kalakalahamina;, mabu Godote ibino kape komo komodobuilamema:ne! ✧

✧ 5:3: Ais 57:15 ✧ 5:4: Ais 61:2-3; Haw 7:17 ✧ 5:5: Ohale 37:11 ✧ 5:6: Ais 55:1-2

- 7 Ba:gala puya:te malemale da:hawakalilamena,
wadiyala iba:te na:kalakalahamina;
mabu Godote iba:tamo ebeno malemale ko-
hawakalimima:ne!
- 8 Ba:gala puya:te ibino tepo ipuwa hidamo duku-
larena,
wadiyala iba:te na:kalakalahamina;
mabu iba:te Godokono holoholo kumima:na:!
- 9 Ba:gala puya:te maubahapa:tamo gelebadi
dikalamena,
wadiyala iba:te na:kalakalahamina;
mabu Godote ibi ebeno gugudima:
kogoema:ne!
- 10 Ba:gala puya:te tuputupu gabodo ba wap-
ata:lamena
ba:be mabuma: temeteme duwatanaka,
wadiyala iba:te na:kalakalahamina;
mabu Godote Ko Gawadalagima: deda:na,
ba:be hido haboeno komo ibinola! ✧
- 11 “Ba:gala tawakaluba:te na mabuma:
la: iduduputilamelo koko temeteme ba
ikalame la: kubapima: da:ga:ana, la: atumu
na:kakalalahala:!” ✧ 12 Iyo, la: konomamo
na:kalakalahala:, mabu galane tetelo la:le
Godokono Hunu Habalo la:eno huiya kokonomo
konuwatema:nemata. Numa:la:, dopamo tetelo
demedenama: ba:bi kubapa:te atumu Godokono
ukui hawakalimipa:tamo koko temeteme ba:ba
ka:na kikalamenama:.” ✧

Solo Ba:gala Alo Ibino Komo
Mak 9:50; Luk 14:34-35

13 Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “La: ba: ba:moe hopoeno solo golalata, huiyatiya la:eno solo golate dalatidimini, eta lumagiti gala soloma: a:kamida:mene. Ba:be solo ba: kubanomoma: eda:, ba:bema: tawakaluba:te gobogobamo hola:minalete natamo komikimoelema:na:.

14 “Ba:gala eta komo, la: ba: ba:moe hopo konomoeno alolata, mabu hibila, haka hunulu ditana tawakaluba:te ba:be haba hidonomamo buminamena:.” ✧ 15 Iyo, lumagiti ebenu wuiki alo pa:titi bagolo ipuwamo a:kihata:mene huiyatiya ebete hawakala baha:mo kihatema:ne, ba:bene ba:be alote genama gulu demedena ba:bi tawakalubi hiliyonomo ka:la:minalema:ne.” ✧

16 Ba: atu gabodo wadiyala la:eno alote komo tawakalubi na:la:minala:mene, ba:bene iba:te la:eno hidohido ododili komo ulamete la:eno Hunu Haboeno Nabiwi komilimihoma:na:.” ✧

Godote Moseseko Ipuwado Tawakaluba:tamo Dikalamiya: Ba:bi Tutumu Taboeno Komo

17 Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “La: hidamo nemalagidolala:, Godote Moseseko ipuwado tawakaluba:tamo dikalamiya: ba:gala ebenu ukui hawakalimipa:te ebenu Bukamo da:miya:tiya:, nale ba:bi hidohido Tutumu Tabo gobogobamo miya:tema: kapiya:ha:. Ao, eba ka:naha:. Nale huiyatiya ba:bi Tutumu Taboeno hibi komo hawakalimima: piya:mo.” ✧ 18 Na la:tamo hibi tabo begoemo. Ba:moe hopo ba:gala alomo ibino ilinate tete ga:ga:nomolo ba pola:na Godokono Tutumu Tabote atumu

✧ 5:14: Yon 8:12; 9:5 ✧ 5:15: Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33

✧ 5:16: Epe 5:8-9; 1Pit 2:12 ✧ 5:17: Lom 3:31

ba:kapola:namena:, ibi hiliyonomo ipuwalo eta deha:potonomo tabote a:kalatida:mene. Iyo, Godote kebe tabo komokomo ebene Bukamo da:miya:tiya:, ba:bi komate tawakalubi biya:tulamenakomena: ebene oko hiliyonomo upula:le kuitita:mo! ✧ ¹⁹ Ba:bema: Godokono Tutumu Tabo hiliyonomo ipuwalo kebe lumagiti eta deha:potonomo tabo ubiha:ma: eda:te, ba:bene ebete komopi papamila:haha: komo diya:tulamemene, galane tetelo ebete Godokono Hunu Habalo deha:potonomoma: koneda:ma:ne. Huiyatiya kebe lumagiti Godokono Tutumu Tabo hiliyonomamo ba papamiwata komo tawakalubi atu komo ododilima: diya:tulamemene, ebete Godokono Hunu Habalo koma: koneda:ma:ne. ✧ ²⁰ Ba:bema: nale la: begoelamemata, wadiyala la:le Godokono Tutumu iya:tulamepi ba:gala Pa:lisi kapiyuimipi ibino komo nemalagidolala:. Tawakaluba:te ibi tuputupupima: ga:lana, huiyatiya la:eno tuputupu emede komote ibino emede komo gogoloheno la: Godokono Hunu Habamo a:kana:pa:la:hamata.”

Tawakalubino Mauba Komo

²¹ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “Dopamo tetelo tawakaluba:te Godokono eta tutumu ba:ma ka:na diya:tulamenakui, la: uliya:mata. ‘Lumagi akanakapuma:la:. Pote eta lumagi danakapumimini, tawakalubino tabo anagilamelelamedawate ebetamo kuba huiya kikamema:ne.’ ✧ ²² Huiyatiya ba:ma tetelo nale eta tabo bekagoemo. Kebe

✧ **5:18:** Luk 16:17; 21:33 ✧ **5:19:** Ya:i 2:10 ✧ **5:21:** Ikuli 20:13; Tutumu 5:17

lumagiti ebeno ekawitamo da:maubamene, tabo anagiya:midadawate ebetamo kuba huiya kikamema:ne, ba:gala kebe lumagiti ebeno ekawi diduduputimimini, Ka:nisolo dubate ebetamo kuba huiya kikamema:na;, ba:gala kebe lumagiti ebeno ekawi watohenoma: da:goemene, ba:be kuba mabuma: Godote ebe Koe Habamo konoemema:ne. ✧ ²³ Ba:bema: ama: Godoko owatidoloenoma: hawa:goeno ilina patapatamo ba adahe ama: ukui hidamo ba:ma ka:na da:nelawemena;, ‘A:iye! Naeno ekawiti natamo na:maubana!’ ✧ ²⁴ wadiyala ba:ba tetelo ama: amia:no malemale ilina ba:bamo na:miya:patepuya:. Ama: dopamo tote amia:no ekawi negelebadimiti, ba:bene ama: gala kapete ba:be malemale ilina Godotamo ba:bo na:pikamiya:.

²⁵ “Ama:tamo da:maubana ba:be lumagiti ama: gabomani ko dubutamo da:magatamena;, la: ebe-tamo nuluhukuhino wadiyala ama: dopamo alaholodawago gelebadima: na:nediya:la:. Ama: ebe gelebadimihino, hibila, ebete ama: ko dubuino kokotamo konihatema:na:ta, ba:bene ko dubuti huiyatiya amia:no kuba anagiya:midamete ama: polisi dubutamo ba noeme, ama: du genamamo ba:bo kotoma:na:ta. ²⁶ Na ama:tamo hibi tabo begoemo, ama: du genama gulu ba nemedede, gabomani dubuti kebako tete huiyama: ama: da:kiyamemena;, ama:le ba:bako kuba huiya modobotenomo modobotete habamo gala kakapema:na:ta, huiyatiya ama:le ba:be huiya modoboteheno a:kuluhukamena:ta.”

Kamena Pilo Komo

²⁷ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya; “Tawakaluba:te Godokono eta tutumu ba:ma ka:na diya:tulamenakui, la: uliya:mata. ‘Eta lumagino kamena pilolo akalawa:la.’ ☆

²⁸ Huiyatiya ba:ma tetelo nale eta tabo bekagoemo. Kebe dubuti eta kamena umiti ubi ebetamo dihatemene, Godokono umi ipuwalo ebete ebene tepo ipuwalo ba:be kuba ya:lo ododi. ²⁹ Ba:bema: amia:no tu hapu baiditi

ama: kuba gabamo demogabuimina, ama: magubutiti gobogobamo na:da:na! Wadiyala amia:no baiditi ba:ma tetelo alatidi, kubala galane tetelo Godote amia:no ape konomo Koe Habamo a:da:na! ☆ ³⁰ Ba:gala amia:no tu hapu kokotote ama: kuba gabamo demogabuimina, ama: itamidate gobogobamo na:da:na. Wadiyala amia:no kokotote ba:ma tetelo alatidi, kubala galane tetelo ama:le ape konomago Koe Habamo to!” ☆

Kamena Ibuki Komo

Ma:t 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18

³¹ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya; “Ba:gala tawakaluba:te Godokono eta tutumu ba:ma ka:na iya:tulamenakuya; ‘Kebe dubuti ebene ubiha: tetelo kamena dibukimini, kubaha:. Ebete ebe ibuki tabo pepamo miya:tete ebetamo ikamelo ba:bo konoemema:ne.’ ☆ ³² Huiyatiya ba:ma tetelo nale eta tabo bekagoemo. Eta dubuino kamenate eta dubago kuba ododihino, ba:bene ebene awiti ebe ubiha:ma: eda:te dito dibukimini,

☆ **5:27:** Ikuli 20:14; Tutumu 5:18 ☆ **5:29:** Ma:t 18:9; Mak 9:47

☆ **5:30:** Ma:t 18:8; Mak 9:43 ☆ **5:31:** Tutumu 24:1-4; Mak 10:4

ba:be dubuti ko kuba kododima:ne, ba:bene ebete Godogodone kuba huiya hibilo kolawema:ne. Mabu ebene kuba ododi komodo ebene kame-nate ba to eta dubu da:nelawemene, Godokono umi ipuwalo ibi netewapino ododi komote ba:pilo komoma: keda:ma:ne.” ☆

Godokono Holoholo Hapulu Tabo Hibinomolo Goe Komo

³³ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “Dopamo tetelo tawakaluba:te Godokono eta tutumu ba:ma ka:na diya:tulamenakui, la: uliya:mata. ‘Ama:le Godokono mahilamo kebe tabo dolamagihomena: ba:bi tabo hiliyonomo hibinomolo nododiliya:.’ ☆ ³⁴ Huiyatiya ba:ma tetelo nale eta tabo bekagoemo. Ama:le komopa:tamo hibinomo tabo goema:dewagelemena:, iba:te amia:no tabo hibima:komidima: ama:le Godokono Hunu Haboeno mahilo akaka:ma:la:, mabu ba:be Haba talonama:eda:na, ba: Godokono emede bahila. ☆ ³⁵ Ba:gala ba:moe hopo haboeno mahilo akaka:ma:la:, mabu ba:moe hopo atumu talonama: eda:na, ba: Godokono nato a:puti bahila. Ba:gala atumu Yelusalema ko haboeno mahilo akaka:ma:la:, mabu ebe ba: aeno Ko Gawadalagi Godokono habala. ☆ ³⁶ Ba:gala amia:no tabo ulidawate amia:no tabo hibima:komidima:, ama:le amia:no mahilo akaka:ma:la: mabu ama: kodawaha:, iyo, ama:godolo helo kitanaha: amia:no kapiya kilikili hinibo keyakeyama: midi. ³⁷ Wadiyala

☆ **5:32:** 1Kol 7:10-11 ☆ **5:33:** Ikuli 20:7; Hawi 19:12; Nabas 30:2; Tutumu 23:21 ☆ **5:34:** Ais 66:1; Yai 5:12; Ma:t 23:22
 ☆ **5:35:** Ohale 48:2; Ais 66:1

ama: huiyatiya amia:no tabo olamagi ipuwalo eta ilinoeno mahilo ka:mihino tabo hibilo ba:ma ka:na na:goiya:, ‘Iyo, na kododima:nemo,’ ba:gala keba tetelo ama: eta komo ododi modoboha:ma: deda:mena:, wadiyala ama: eta hibi tabo ba:ma ka:na na:goiya:, ‘Ao, na a:kododa:mo.’ A:iye! Komopa:te amia:no tabo hibima: komidima: ama:le amia:no tabo heluimima: eta tabo akagaa:la:, mabu ba:bako tabo olamagi komote Saitanagodone kopema:ne.”

*Ama:tamo Kuba Dododinako Ba:be Lumagita
tamo Kuba Akododa:la:*

Luk 6:29-30

³⁸ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “Tawakaluba:te Godokono eta tutumu ba:ma ka:na diya:tulamenakui, la: uliya:mata. ‘Eta lumagiti amia:no baidi da:kubahimimini, ama: huiyatiya ebena baidi kokubahimimima:na:ta. Ba:gala eta lumagiti amia:no lalo da:wakaa:midalemene ama: atumu ebena lalo kowakaa:midalemema:na:ta.’ ☆ ³⁹ Huiyatiya ba:ma tetelo nale eta tabo bekagoemo. Pote ama:tamo kuba dododinako ebe akaduhima:la:, ba:ma ka:na ebete ama: tu hapu tatakolo danagalimimina:, wadiyala ama: pele hapu ebetamo na:kikamiya:. ⁴⁰ Ba:gala keba lumagiti amia:no atuino ilina lawema: ubi ihatelo ama: tabo anagiya:mida habamo magatama: da:goemene, wadiyala ebetamo dito nikamiya: ba:gala ba:be atu tetelo amia:no sete ilina akamawada:la:, ama:le ebetamo malemalelo dito na:kikamiya:. ⁴¹ Ba:gala eta gabomani

☆ **5:38:** Ikuli 21:24; Hawi 24:20; Tutumu 19:21

dubuti ebeno ilina kapiya kilomita tatalidopamo agatamema: ama: da:goememena:, wadiyala ama: kalakalago ebeno ilina netewa kilomita muhuludopamo aguti eba:go na:tuya:.⁴² Ba:gala kebe lumagiti amia:no eta ilinama: ama: da:toemehomena:, wadiyala ama: ebetamo malemalelo nikamiya:. Iyo, etate eta tetelo ama:godone ilina lawete gala ama:tamo ikamema: da:kagoemene, wadiyala ama:le ebe nowalubiya:.”

La:go Alaholohopi Malemalelo Emalagidole Komo

Luk 6:27-28,32-36

⁴³ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “Tawakaluba:te ba:ma ka:na diya:tulamenakui, la: uliya:mata. ‘Ama: amia:no hopodalagi malemalelo nemalagidolona, huiyatiya pote ama:go dalaholona ama:le ba:bako lumagitamo mauba kubaha:.’ ☆ ⁴⁴ Huiyatiya ba:ma tetelo nale eta tabo bekagoemo. La:tamo dalaholohona, wadiyala la: ibi malemalelo nemalagidolenala:, ba:gala la:tamo temeteme dikalamena ibi Godotamo na:wadiya:paa:latelenakuya:la: ebete ibi hidamo kowalubilinama:.⁴⁵ Ba:mako ododi komodo la: Hunu Haboeno Nabiwino gugudima: beda:hanamata, mabu ebete ebeno hegeloeno alo ba:gala ebeno wegoloeno a:la:li kuba tawakalubi ba:gala tuputupu tawakalubi iba:tamo kapimilo pikalamenako. ☆ ⁴⁶ Puya:te la: malemalelo demalagidolena, la: ba:bi tawakalubi kapiya demalagidolenama la:eno

☆ **5:43:** Hawi 19:18 ☆ **5:45:** Ikuli 23:4-5; Luk 23:34; Oel 7:60; Lom 12:14,20

ukui keba ka:nala:ka:? Ba:be mabuma: Godote la:tamo hido huiya ba:kikalametamena:? Ao, mabu mani pilolo uwatepa:te atumu ibino mabulubi kapiya emalagidolenaka! ⁴⁷ Ba:gala la: la:eno tawakalubi kapiyatamo hidohido komo dododilinama la:eno ukui keba ka:nala:ka:? La: ba:bi hidohido ododili ipuwado komo tawakalubi ba:ka:gogoleoma? Ao, mabu hibima: midiha:pa:te atumu ibino tawakalubi kapiyatamo hidohido komo ododilinaka! ⁴⁸ Ba:bema: la:eno ododili ipuwalo hidonomamo nemedeniya:la:, la:eno Hunu Haboeno Nabiwi keba ka:nala:ka: ba:ba ka:na, mabu ebegodolo eta kapiya kuba kitanaha:.” ☆

6

Tawakalubino Hidohido Ododili Komo Ba:gala Awaepa:tamo Malemale Ilina Ikalame Komo

¹ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “La: hidamo, hidohido komo ododili tetelo komopa:te la:eno hido komo umima: ibino holoholo hapulu akododila:la:. La: eba ka:na dewagelema la:eno Hunu Haboeno Nabiwiti la:tamo hido huiya a:kikalama:mena:ta. ☆ ² Ba:bema: malemale ilina awaepa:tamo ikalame tetelo komopa:te la:eno hido ododi komo umima: hawakala akododa:la:. Numa:la:, ma:lapila netewa tawakaluba:te baidi ibubulamehole genamalo ba:gala tawakalubino holoholo hapulu ibino malemale ilina diyamo konomago ikalamenaka komopa:te ibi komililameholema:. Ba:bema: na la:tamo hibi tabo begoemo, iba:te tawakalubino

☆ **5:48:** Hawi 19:2; Tutumu 18:13 ☆ **6:1:** Ma:t 23:5

mililamehole ipuwalo ibino ko huiya ba: a:lawa:, Godogodone gala a:kuwata:mena:. ³ Huiyatiya la:eno malemale ilina ikalame tetelo wadiyala la:le diya gabodo nododiya:la:, ba:ma ka:na la:eno eta hido mabulubiti akiya:tawala:, Godoko kapiyate niya:tawamene. ⁴ Iyo, la: malemale ilina diya gabodo nikalamenakuya:la:, ba:bene la:eno Nabiwi Godote la:eno diya ododi komo umiti ebete ha:kiya la:tamo hido huiya bikalamenakomena:ta.”

Godokoba: Tabo Ga:la Komo

Luk 11:2-4

⁵ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “La:le Godokoba: tabo ga:la tetelo ma:lapiya netewa tawakalubima: akeda:hala:. Iba:te baidi ibubulamehole genamalo ba:gala tawakalubino holoholo hapulu utitatate tabo madodo hunamo wadiya:paa:latelelo Godotamo ba:bo ga:lanaka, mabu ibi ubila tawakaluba:te ibino ga:la komo kulilatelema:. Ba:bema: na la:tamo hibi tabo begoemo, iba:te tawakalubino mililamehole ipuwalo ibino ko huiya ba: a:lawa:, Godogodone gala a:kuwata:mena:. ☆ ⁶ Huiyatiya ama:le Godokoba: tabo da:ga:lama, wadiyala ama: genamamo nodolote gigiho na:pekalapiluya:. Ba:bene ama:le amia:no Nabiwa:go diya gabodo tabo ba ga:la, ama:le ebe a:kuma:mena:ta, huiyatiya ebete amia:no diya ododi komo umiti ama:tamo hido huiya ba:bo kikamema:na:ta.

⁷ “Ba:bema: ama:le Godokoba: tabo ga:la tetelo, ama: Godoko iya:tawaha: lumagima: akeda:la:. Numa:la:, ba:bako lumagiti Godoko toemeho

☆ **6:5:** Ma:t 23:5; Luk 18:10-14

tetelo ba:ma ka:na emalagidolonako, ‘Nale atu toetoe tabo hiliyo teta:mo dolamaginakomo, ba:bema: Godote naeno tabo hibinomolo kulima:ne.’ ☆ ⁸ Huiyatiya la: ba:bako lumagima: akeda:hala:, mabu la:le la:eno modoboha: komokomoma: Godoko ga:lameheno ebete ya:lo iya:tawanako. ☆ ⁹ Ba:bema: la: Godotamo toetoe tabo ba:ma ka:na na:ga:lanakuya:la:,

‘Aeno Hunu Haboeno Nabiwi,
wadiyala amia:no talona mahilo
tawakaluba:te nadipata:mena;
¹⁰ ba:gala wadiyala ama:le Ko Gawadalagima:
deda:na

ba:be komote na:hawakalamene.
Hibila, ama:le amia:no ubi keba ka:na
ka:miya:teona
Hunu Habalo ba:ba ka:na bododilinakom-
ena:ta,

ba:bema: wadiyala ama: hopo habalo
amia:no ubi komokomo atumu
na:kododilinakuya:. ☆

¹¹ Ba:gala wadiyala ama: ba:moe kapiya
hegeloeno baa: atamo modobolo
nikaa:ma:.

¹² Ba:gala komopa:te atamo kuba dododilina,
ale ba:bi kuba egebolelamete kadodohole-
lamema:nema:;

ba:bema: wadiyala ama: atumu
aeno kuba egebolea:mete nadodoholea:ma:.
☆

¹³ Ba:gala Saitanakono kuba gabamo emogabuimi
ipuwalo

☆ **6:7:** 1Gaw 18:26-29 ☆ **6:8:** Ma:t 6:32 ☆ **6:10:** Luk 22:42

☆ **6:12:** Ma:t 6:14-15; 18:21-35

ama:le huiyatiya a ba owalubi
 amia:no hido gabodo na:magatoenakuya,
 iyo, ebeno kuba ododi ipuwane
 aeno ka:ka: na:mula:lea:ma:,
 mabu amia:no Ko Gawadalagi komo,
 ba:gala helo konomo,
 ba:gala awagaha komo
 emedena emedena tetelo ama:godolo
 ba:pola:namena:.

Ba:ba:la.’ ”* ☆

¹⁴ Ya:suti tabo moga:melo gala na:kagoiya;
 “Komopa:te kuba la:tamo dododili, la:le ibino
 kuba dadodoholelamema la:eno Hunu Haboeno
 Nabiwiti atumu la:eno kuba egebolelamete
 kadodoholelamema:na:ta, ☆ ¹⁵ huiyatiya la:le
 komopino kuba adodolelameheno, la:eno
 Hunu Haboeno Nabiwiti atumu la:eno kuba
 egebolelamete a:kadodoholelama:mena:ta.”

*Godokono Oko Owatima: Baa: Nahaheno
 Pola:na Komo*

¹⁶ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya; “La:le
 Godokono oko owatima: baa: nahaheno
 da:pola:nama, ma:lapila netewa tawakalubima:
 akeda:hala:. Iba:te baa: nahaheno pola:na tetelo
 ibino dopo menemenema: eda:halamenaka,
 mabu ibi ubila tawakaluba:te ibino baa: nahaha:
 komo kumilamema:. Ba:bema: na la:tamo hibi
 tabo begoemo, iba:te tawakalubino mililamehole
 ipuwalo ibino ko huiya ba: a:lawa:, Godogodone

* **6:13:** Mat 6:13b komoeno tabo Ma:tiyuti bukamo
 kamiya:tiya:ha:, huiyatiya ebeno buka ododi gala hapuni
 eta hibima: mididawate miya:tiya:. ☆ **6:13:** Luk 22:40; Ya:i
 1:13; Yon 17:15; 2Tes 3:3 ☆ **6:14:** Mak 11:25-26

gala a:kuwata:mena. ☆ 17 Huiyatiya amia:no baa:naheno luta tetelo wadiyala ama: ba:be komo diya gabodo nododinakuya. Ba:bema: ama: baa:kapete umihino, ama:le kalakalago demedena ama: ba: ba:ba ka:na na:lutiya;, ama:le amia:no hinibo a:higiliwadolete amia:no holoholo hidamo kukulama:na:ta. 18 Ba:bene tawakaluba:te a:kiya:tawahamena: ama:le baa:naheno da:luta, Nabiwi Godoko kapiyate kiya:tawama:ne. Ama:le ebe a:kuma:mena:ta, huiyatiya ebete amia:no diya ododi komo umiti ama:tamo hido huiya ba:bo kikamema:na:ta.”

Godokono Hunu Habalo Ilina Dogodoguilame Komo

Luk 12:33-34

19 Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya;, “La:ba:moe hopolo ilina akadogodoguilamenala; mabu ba:moe hopolo hidohido kaliko unawa:te a:kubahilamenaka ba:gala auli ilina hakate atumu a:kakubahilamenaka. Iyo, ba:hibila, pilo tawakaluba:te genama guamo pogomote la:eno komo ilina dito kopekubahilamema:na: ☆ 20 Ba:bema: wadiyala la: Godokono Hunu Habalo la:eno ilina na:dogodoguilamenala; mabu ba:bolo unawa:te ilina a:kanala:la; ba:gala hakate ilina a:kakubahilama:le, ba:gala pilo tawakaluba:te genama guamo ogomote la:eno ilina a:kuwata:mena: ☆ 21 La:hidamo! La:eno ilinate kebolo da:pola:namena: la:eno tepo ipuwoeno ukui atumu ba:bolo konepola:nama:na:.”

☆ 6:16: Ais 58:5-9 ☆ 6:19: Ya:i 5:1-3 ☆ 6:20: Ma:t 19:21; Luk 18:22

*Apeno Alo Komo**Luk 11:34-36*

²² Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “Lumagino apeno alo ba: ebena baidila. Ba:bema: amia:no baiditi hidamo da:la:minalemene amia:no tepo ipuwoeno alote atumu hidonomamo kaka:la:minama:ne, ²³ huiyatiya baiditi hidamo a:la:minaleheno amia:no apete du ipuwalo kitanama:ne. Ba:bema: ama: hidamo, amia:no tepo ipuwoeno alote da:dumini, ba:be du komo bada konomola:ka:!”

*Godoko Ba:gala Mani Ibino Komo**Luk 16:13*

²⁴ “Ba:gala ba:moe ba: eta komola, lumagiti netewa gawadubatamo okodawama: eda: modoboha:. Ebeta ba:ba ka:na dewagelemene etatamo ba maubana eta malemalelo bemalagidolonamene, ba:gala ebe etatamo ba utina eta ubiha:ma: beda:namene. Ba:bema: ama: ba: atumu, Godotamo ba:gala manitamo kapiya tetelo papamiwata modoboha:.”

*Godoko Hibima: Midi Komo**Luk 12:22-31*

²⁵ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “Nale la: begoelamemata, la:eno emedehe komokomoma: aka-ukuibilibilihonala:, iyo, la:le naha ilina, niho ilina, ba:gala pupulino ilina uwatema: koamo akemalagidola:la:, mabu naha ilina ba:gala pupulino ilina iba:te kokoma: keda:hanaha:. Naha ilinate lumagitamo hibi ka:ka: ba:kikamemene? Ao, a:kikama:mene, ba:gala pupulino ilinate atumu ebena ape emedena

tetelo a:kowalubinamene. ☆ 26 Ba:bema: la: holaholoeno komo nemalagidolala:, iba:te pali ilina a:kamihala: ba:gala iba:te pelamete nahoeno kikipo a:kapetapihala:, iyo, ibino pali ilina miya:teno genama puliyala, huiyatiya la:eno Hunu Haboeno Nabiwiti iba:tamo baa: modobolo ikalamenako. Numa:la:, Godokono malemale hibilo bitana holaholatamo, huiyatiya la:tamo keba ka:na kitana? Ba: hibila, ebenu malemale la:tamo konomoma: eda:te emedena emedena tetelo bitanamene! ☆ 27 Ba:bema: la: ukui bilibilima: akeda:hala:. Lumagiti ebe ha:kiya ebenu hoe tete eta hegelamo keba ka:na na:kihatemene, ba:gala ebenu ebenu ka:ka: keba ka:na na:ka:ga:gima:tepamene? Gabo puliyala, kitanaha:.

28 “Ba:bema: mabu keka: la: pupulino ilinama: ukui bilibilima: deda:hanama? La: hopoenu haiyaino komo nemalagidolala:, iba:te oko a:kowata:la: ba:gala pupulino ilina a:kododila:la:.
29 Nale la: begoelamemata, Ko Gawadalagi Solomonote dogodogodawanomoma: eda:nami, huiyatiya ebenu hidohido tita:goenu ilina da:pupulinakui, ba:bi kalikoenu titi ba:moe hopoenu haiyaino hido komote na:gogolena.
☆ 30 Numa:la:, ba:moe hopoenu hemate ka:lo napepehuta, dumutu tawakaluba:te koa:mo kiya:hekema:na:, huiyatiya Godote ba:bi nonoka ilina tita:goenoma: midilina, ba:bema: ebenu atumu la:tamo pupulino ilina modobolo bikalamenakomena:ta. La: ba:moe komo hidamo

☆ 6:25: Pil 4:6; 1Tim 6:6-8; 1Pit 5:7 ☆ 6:26: Ma:t 10:29-31; Luk 12:6-7 ☆ 6:29: 1Gaw 10:4-7

iya:tawahaheno la:eno hibima: midi komo
Godotamo kokoha!

³¹ “Ba:bema: la:le ukui bilibilima: eda:halo
ba:ma ka:na akaga:lanakala:, ‘A bada
na:ka:nahama:, ba:gala a bada na:ka:nihoma:,
ba:gala a bada na:ka:pupulima:?” ³² Hibima:
midiha:pa:te ba:moi ilina ukui bilibila:go
oholena, la: huiyatiya eba ka:na akewagelenala:,
mabu ba:bi ilina la:godolo modobolo
pola:naheno la:eno Hunu Haboeno Nabiwiti
ya:lo iya:tawanako. ☆ ³³ Ba:bema: la: la:eno
Ko Gawadalagi Godotamo papamila:lo ebena
tuputupu emede komo dopamo nohowada:la:,
ba:bene la:eno modoboha: tetelo ebete
la:eno komokomo ulamelelamete la:tamo
modobolo bikalameholenakomena:ta. ☆

³⁴ Ba:bema: la: dumutu hegeloeno komoma: ukui
bilibilima: akeda:hala: mabu ba:be hegeloeno
komote ha:kiya kopuluhukuma:ne. Ka:lo
hegelalo da:pola:na ba:bi hiya:hiya: komo
nemalagidola:la:, huiyatiya eta hegeloeno kuba
komate pikulihino dopamo tole komote la:tamo
akapa:la:.”

7

Tawakalubino Komokomo Anagilamelelame Komo

Luk 6:37-38,41-42

¹ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “Komo
tawakalubino kuba ododili komoma: la:le
ibi kubapima: tiyolo akaka:lama:la:, ba:bene
Godote la: kubapima: a:kaka:lama:mena:ta,

☆ **6:32:** Ma:t 6:8 ☆ **6:33:** 1Gaw 3:13-14; Ohale 37:4,25; Lom
14:17

☆ 2 mabu la:le tawakalubino komo keba ka:na danagilamelelamema, Godote ba: ba:ba ka:na la:eno komo kanagilamelelamema:na:ta, ba:gala la: komopa:tamo keba ka:na dododilinakoma, ba:ba ka:na Godote la:tamo atumu ba:kododilinakomene. ☆ 3 Keka: mabu amia:no ekawino baidilo puhulu deha:poto umilo huiyatiya amia:no baidilo ditana ba:be ko keha tete kuminaha:? 4 Ba:gala bada mabuma: amia:no ekawitamo ba:ma ka:na da:goita, ‘Wadiyala amia:no baidilo ditana ba:be puhulu deha:poto nale kolawemema:nemata,’ huiyatiya amia:no baidilo ditana ba:be ko keha tete ama: kalawenaha:? 5 A:iye! Ama: ma:lapila netewa lumagilata! Wadiyala ama: dopamo amia:no baidilo ditana ba:be keha lawete, ama:le galane hidamo gahimiti amia:no ekawino baidilo ditana ba:be puhulu deha:poto ba:bo kolawemema:na:ta.

6 “Ba:gala ba:moe ba: eta komola, la:le Godokono talona ilina gahagahatamo akikalama:la:. La: ba:ba ka:na dewagelema, diyala, iba:te la:tamo ohobila:te la: kubanomamo da: aloholetamena:, ba:gala la:eno hidohido mani goegoa:tamo akikalama:la:, iba:te ba:bi ilina natamo mikimoelete dito miya:paledemena:.”

*Modoboha: Tetelo Godoko Toemeho Komo
Luk 11:9-13*

7 Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “La: Godoko na:toemehala:, ebete la:tamo kikalamelelamema:na:ta. Iyo, la: ebene hido komo nohowada:la:, la:le kumima:nemata, ba:gala gigiho nanakama:la:,

ebete la:tamo ka:hiya:midama:ne. ✧ ⁸ Numa:la:, puya:te Godoko da:toemehonaka, iba:te ebegodone kolawema:na:, ba:gala puya:te ebeno hido komo dohowadinaka iba:te kumima:na:, ba:gala puya:te gigiho danakaminaka ebete iba:tamo ka:hiya:midama:ne. ✧ ⁹ La: ipuwalo kebe dubu ebeno guduti ebe baa:ma:da:toemehomene, huiyatiya ebetamo nakola ba:kikamemene? ¹⁰ Ba:gala ba:be guduti ama:dahama: da:toemehomena:, ama: huiyatiya ebetamo bu kalu ba:kikameomena:? ¹¹ Numa:la:, la: hidohido tawakalubiha: huiyatiya la:iya:tawahala la:eno guguda:tamo hidohido baa:ikalamema:, ba:bema: la:eno Hunu Haboeno Nabiwiti atumu iya:tawanomola hidohido komo tawakaluba:tamo ikalamema:, puya:te ebe da:toemehonaka iba:tamo kikalamema:ne. ✧

¹² “Ba:bema: tawakaluba:te la:tamo bada komo ododima: la:le ubi dihatenakoma, la:komopa:tamo ba: ba:ba ka:na nododinakuya:la:, mabu Godote ebena Tutumu Tabo Moseseko ipuwado tawakaluba:tamo dikalamiya: ba:gala ebena ukui hawakalimipa:te ebena Bukamo da:miya:tiya:, ba:bi koko taboeno ipuwa kapiya ba: ba:ma ka:nala, la: komopa:tamo malemale komo na:hawakaliminakuya:la:.” ✧

Tutuwa Gigihoenno Komo

Luk 13:24

¹³ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “La: tutuwa gigihodo na:pa:la:hala:, mabu Koe

✧ **7:7:** Mak 11:24; Yon 14:13; 15:7; 16:23-24 ✧ **7:8:** 1Yon 3:22; 5:14-15 ✧ **7:11:** Ya:i 1:17 ✧ **7:12:** Ma:t 22:39-40; Luk 6:31; Lom 13:8-10

Habamo da:na:pa:la:hanaka ba:be gigiho konomola, gabo kodakodaha. Tawakalubi hiliyonomate ba:bana na:pa:la:hate ba:be gabodo tolamena. ¹⁴ Huiyatiya Godokono Ka:ka: Habamo da:na:pa:la:hanaka ba:be gigiho tutuwanomola, gabo kodakodala. Tawakalubi kapiyakapiyate ba:be gigiho numiti ba:bana tolamena.”

Keha Ba:gala Ebeno Gao

Luk 6:43-44; 13:25-27

¹⁵ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya, “La:le Godokono mahilamo ha:da tabo olamagimipi hidamo nulama:la:. Iba:te gelebadihole sipigoegoeno tama pupuliti la:tamo ba:bo pelamenaka, huiyatiya ibino tepo ipuwalo ibi helo-helo gahagaha keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala. ✧ ¹⁶ La: ibino ododili komokomo hidamo nulamelelamiya:la:. Lumagiti hidohido gala:ipi gao olagoeno kehalo a:kanulama:mene, ba:gala ebete olagoeno kehamo tote anahu kehoeno gao a:kanetapihamene. ✧ ¹⁷ Numa:la:, hidohido kehalo hidohido gaote konolohoma:na:, ba:gala kuba kehalo ba: kuba gaote konolohoma:na:. ¹⁸ Iyo, hido kehalo kuba gaote a:kanolohamena:, ba:gala kuba kehalo hidohido gaote a:kanolohamena:, ¹⁹ ba:bema: hibila, hidohido gao nolohoha: keha tawakaluba:te luhuti koa:mo kiya:hekema:na:. ✧ ²⁰ Ba:bema: la: ha:da tabo olamagimipino ododili komokomo ba ulame la:le ibino noloho komamo ibino hibi komo ba:bo kiya:tawahama:nemata. ✧

✧ **7:15:** Ma:t 24:24; Oel 20:29; 2Pit 2:1 ✧ **7:16:** Gal 5:19-22; Ya:i 3:12 ✧ **7:19:** Ma:t 3:10; Luk 3:9; Yon 15:6 ✧ **7:20:** Ma:t 12:33

21 “Numa:la:, puya:te na Kodawama: dito da:ka:naminaka huiyatiya hibi komo puliyala, ba:bi tawakaluba:te Godokono Hunu Habamo a:kana:pa:la:hamena:. Huiyatiya puya:te naeno Nabiwino ubi komamo da:papamila:halena, ibi kapiyate ebena Hunu Habamo kona:pa:la:hama:na. ✧ 22 Ba:bema: Godokono Ko Hegelalo komopa:te natamo ba:ma ka:na koga:lama:na:, ‘Kodawa, Kodawa! Ale amia:no mahilamo Godokono tabo olamagiminakuima:, ba:gala amia:no mahilamo kuba gobogobo oelamenakuima:, ba:gala atumu ale komo hanohano komo ododilinakuima:.’ 23 Huiyatiya nale iba:tamo kogoema:nemo, ‘Na iya:tawaha: la:eno komo. La: kuba ododilipilata, nagodone na:tolama:la:!’ ” ✧

Genama Netewa Etemotepino Komo

Luk 6:47-49

24 Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “Kebe lumagiti naeno tabo ulihote ba:bi komokomo dododilimini, ebe hido mulu ukui lumagila. Ebete ebena genama kodakoda haka hunamo detiya:, ba:be dubu keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala. 25 Ba:ba tetelo wegolate duya: beyate ba:bo odoluya:, ba:bene konomo gogote pete genama da:pemida:miya: genamate kakaguya:ha: mabu ebete hido hakamo etiya:. 26 Huiyatiya kebe lumagiti naeno tabo ulihote ododilihino, ebe ba: daedae ukui lumagila. Ebete ebena genama kulili hakamo detiya: ba:be dubu huiyala. 27 Ba:ba tetelo wegolate duya: beyate ba:bo

✧ 7:21: Luk 6:46; Yai 1:25 ✧ 7:23: Ohale 6:8; 2Tim 2:19

odoluya:, ba:bene konomo gogote pete genama da:pemida:miya: genamate kagate kubanomoma: ba:bo ediya:. O olalati bada konomola:ka:!”

Tabo Ulihopa:te Ya:suku Mabuma: Da:hanohanohuya:

²⁸ Ba:bene Ya:suti ba:moi komokomo olamagi da:wibuya: ebeno tabo ulihopi hiliyonomate na:hanohanohutiya:, ²⁹ mabu ebete Godokono heloamo iya:tulamitiya:, huiyatiya ebe ibino Godokono Tutumu iya:tulamepi huiyaha: ☆

8

Ya:suti Kuitikuita:goeno Dubu Da:hiduimiya: Mak 1:40-45; Luk 5:12-16

¹ Ba:ba tetelo Ya:suti haka hununi da:pihitiguya: komo tawakalubi hiliyonomate ebe anatumo:talo ba:bo tolamiya:. ² Ba:bene kuitikuita:goeno dubuti ebetamo pete ebeno pupamo pemedete na:pegoiya:, “Kodawa, amia:no ubi ditama:na, ama:le na kohiduinamema:na:ta.”

³ Ya:suti ebeno kokoto hogaminate ebe ba ologi ebetamo na:goiya:, “Na ubila, ama:na:hida!” ba:bema: ba:ba tetenomolo kuitikuiti temetemete ebegodone da:wibuya: ebete ba:bo hiduya:. ⁴ Ba:bene Ya:suti ebetamo eta tabo ba:ma ka:na kagoiya:, “Ama: naeno komoma: tawakalubi akanikiyalama:la:. Wadiyala ama: huiyatiya ba:moe tetenomolo tote amia:no ape Godotamo hawa:goeno ikamehodawatamo na:nemutuimiya:, ba:bene hawa:goeno

☆ 7:29: Mak 1:22; Luk 4:32

malemale ilina Godotamo akona:nikamiya:, Mosesete dolamagiya: ba:ba ka:na. Ba:be komote tawakalubi kiya:tulamema:ne amia:no temetemete a:wibui.” ☆

Ya:suti Alaholohodawa Gawadalagino Okodawa Da:hiduimiya:

Luk 7:1-10

⁵ Ba:bene Ya:suti Kapeniyama habamo da:tuya: Lomanapino eta alaholohodawa gawadalagiti ebetamo pete ebe petoemeholo na:pegoemiya:, ⁶ “Kodawa, naeno okodawa genamalo ko tawetawa:go watita, ebe ape kodakoda temetemete umita.”

⁷ Ba:bene Ya:suti ebetamo na:goiya:, “Wadiyala, na pete ebe kopihiduimima:nemo.”

⁸ Alaholohodawa gawadalagiti tabo ba huiya na:goiya:, “Ao, Kodawa, eba ka:naha:. Na hido lumagiha: ama:le naeno genamamo pa:pa:gama:. Huiyatiya na niya:tawutamo, ama:le genamamo peheno tabo dito da:goemena:, naeno okodawate hibinomolo kohidoma:ne. ⁹ Mabu na atumu alaholohopino koko gawadubuino hopodawama: ba eda:na ibino tabamo a:papamiwatanakomo, ba:gala atu tetelo naeno alaholohopa:te naeno umi ipuwalo pola:na. Ibi ipuwalo nale eta da:kiyamemo, ‘Ama: na:toa!’ ebete ba:bo kotoma:ne. Ba:gala eta da:kakiyamemo, ‘Ama: na:pa:!’ ebete ba:bo kopema:ne. Atumu nale naeno huiyaha: okodawa da:kiyamemo, ‘Ama: ba:moe komo nododa:!’ ebete ba:be komo kododima:ne. Ba:bema: Kodawa, wadiyala ama: tabote na:gaa: naeno okodawate kohidoma:.”

☆ **8:4:** Hawi 14:1-32; Ma:t 9:30; Luk 17:14

10 Ya:suti ba:be tabo duliya: ebete na:la:wiya:, ba:bema: ebe da:ta:matutiya: ba:bi tawakaluba:tamo na:goiya:, “Na la:tamo hibinomolo goemo, na Isalaela tawakalubi hiliyonomo ipuwalo ba:mako lumagino hibima: midi komo a:kuma:lemo! 11 Na la:tamo goemo, hiliyonomo tawakaluba:te ba:moe hopo konomoeno hapuhapuni pelameholete, iba:te A:ibalahamako, Aisa:keko, ba:gala Ya:ikoboko iba:go kapimilo Ko Gawadalagi Godokono poko habalo kopepola:nama:na. ☆ 12 Huiyatiya komo la: Yu tawakalubi Godote la: du ipuwamo kopiya:hekema:na:ta, ba:be du ipuwalo la: lalo ba ikilame konomamo kihimima:nemata.” ☆

13 Ba:bene Ya:suti alaholohodawa gawadalagitamo na:goiya:, “Mabu ama:le na hibima: a:midina:ta, ba:bema: ama: tote amia:no okodawa na:numiya:, ebete a:hido.” Ba: hibila, ba:ba tetenomolo Ya:suti ba:be tabo ba goita okodawate ba:bo hiduya:

*Ya:suti Pitakono Moto Kakidubu Da:hiduimiya:
Mak 1:29-31; Luk 4:38-39*

14 Ba:ba tetelo Ya:suti Pitakono genama guamo nodolote ebene moto kakidubu ba:bo numiya:, ebete ape koe tawetawa:go watitiya:. 15 Ba:bene Ya:suti ba:be kamenoenno kokoto dologimiya:, tawetawete ebegodone ba uluhuku ebete mahigate Ya:suku mabuma: baa: okalimi oko ba:bo tupuimiya:.

16 Ba gapogapohona habaluba:te hiliyonomo kuba gobogobagopi Ya:sutamo ba:bo

☆ 8:11: Luk 13:29 ☆ 8:12: Ma:t 22:13; 25:30; Luk 13:28

magaheleniya:, ba:bene ebete tabo olamagi kapiyamo kuba gobogobo iba:godone ba oelamena komo temetema:gopi hiliyonomo atumu ba:bo kahiduila:meniya:.¹⁷ Ba:hibila, Ya:suti ba:makomako hidohido komo tawakaluba:tamo ododilinakui, Godokono ukui hawakalimidawa Aisayate da:goiya: ba:be tabote hibima: keda:ma:, iyo, ba:be dawate ya:lo tetelo tabo ba:ma ka:na goiya:, “Ebete aeno temeteme ba:gala tawetawe kuwatea:mema:ne.” ✧

Ukui Netewago Ya:suku Ta:mata Modoboha:

Luk 9:57-62

¹⁸ Eta hegelalo komo tawakalubi hiliyonomate Ya:suku danatagama:diguya:, ebete ba:be komo umiti ebe ta:matapi na:goelamiya:, “A bobo hapuamo kona:hiwaliya:.”

¹⁹ Ba:ba tetelo Godokono Tutumu iya:tulamedawa etate pete ebetamo na:pegoiya:, “Iya:tulamedawa, ama: kebamo da:tomena:, nale ama: ba:bamo kota:matama:nemata.”

²⁰ Huiyatiya Ya:suti ebene tabo uliti na:goiya:, “Hiya:, ama: dopamo ba:moe eta komo hidamo nemalagidola. Tumu gahagahoeno laha bahi haka gugu ba:pola:lama:na ba:gala hola-holate ibino genama etemotehonaka, huiyatiya na Tawakalubino Naniwi* naeno wata bahi puliyala.” ✧

²¹ Ba:bene eta ta:matadawate na:goiya:, “Kodawa, wadiyala na dopamo tote, naeno kadele

✧ **8:17:** Ais 53:4 * **8:20:** Tawakalubino Naniwi ba: Ya:sukunu mahilo etala. Ebe ba: tawakalubi hiliyonomoeno Naniwila, atumu Godoko ba: aeno Nabiwila. ✧ **8:20:** 2Kol 8:9

nabiwiti da:hoemene, nale ebe bobamo nihatete na galane ama: kota:mahema:nemata.” ☆

²² Ya:suti ebetamo na:huiyuya;, “Ao, ama: ka:lonomo na na:ta:mahena;, huiyatiya wadiyala ha:laha tawakaluba:te ibi ha:kiya ibino ha:lahapi bobamo na:miya:ta:mena:.”

Ya:suti Gogo Da:tatabuiminiya:

Mak 4:35-41; Luk 8:22-25

²³ Ba:bene gapogapo tete ba tatalina Ya:suti boga:mo da:nihitiganiya: ebe ta:matapa:te eba:go kapimilo nepalaganiya:.²⁴ Iba:te boga:mo ololonate da:tolameniya: ba:ba tetelo ko gogonomote ba pena koko gawiyate mahila:halenate boge guamo beya ba:bo pehaminahaniya;, huiyatiya Ya:suti boge gulu u bewataniya:.[☆] ²⁵ Ba:bema: ta:matapa:te ebetamo pelamenate ebe ba pemodoetena ba:bo pega:lameniya;, “Kodawa, aeno ka:ka: na:mula:lea:ma:! A ba:koha:lahama:nema:!”

²⁶ Ya:suti huiyatiya na:goeniya;, “La: badama: ka:toletolehonama? La:eno hibima: midi komo hegehegenomola!” Ba:ba tetelo ebete mahiganate huhu ba:gala gawiya na:kiyahalamentiya;, “La: na:tatabahala:!” ba:bene bobote tatabanomoma: ba: dito eda:niya:.[☆]

²⁷ Ba:ba tetelo ibi hiliyonomate ba hanohanohona na:ga:laniya;, “Moe kebako dubula:ka? Huhu ba:gala gawiya iba:te ebeno tabo uliti a:papamila:!”

☆ **8:21:** 1Gaw 19:20 ☆ **8:24:** Ohale 4:8 ☆ **8:26:** Ma:t 14:31; Ohale 89:9

*Ya:suti Gadala Habanapi Kuba Gobogobagopi
Dubu Netewa Da:hiduilamiya:*

Mak 5:1-20; Luk 8:26-39

²⁸ Ba:bene eta hegelalo Ya:suti bobo hapuamo na:hiwate Gadala haboeno hopamo nuluhukuti, hakamo ba nodolo kuba gobogobagoeno dubu netewapa:te eba:go ba:bo paluguya:. Ba:bi dubu netewapa:te ha:laha tawakalubino bobo habalo emedenama: ba:gala ibi helohelonomola, ba:bema: tawakaluba:te ba:be gabodo wapata:lame koamo toletolehonama:. Ba:hibila, ba:be hopo tawakalubino komo ba:ma ka:nala, iba:te iya:ha:midale nakola haka ba aligili hiya:hiya: bobo ba:bo ododilinakuya: iba:te ibino ha:laha tawakalubi miya:tenoma:.

²⁹ Ba:moi dubu netewapa:te Ya:suku dumiya: ba:ba tetenomolo iba:te ga:ga:lo na:ga:luya:, “Ama: Godokono Gudulata! Ama: atamo bada komo na:kododiomena:? Godokono kuba huiya ikalame tete peheno, ama: dopamo a alukuima: ka:pa:wa?” ☆

³⁰ Ba:ba tetelo ibi tamelo dabihole goegoe hiliyonomate nala:go wapata:lamitiya:,

³¹ ba:bema: kuba gobogobagopi dubate Ya:suku toemeholo na:ga:luya:, “Ama: a ba:moi dubagodone oea:mema: ubi dihatita, wadiyala ama:le a goegoa:tamo noea:ma:.”

³² Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “Na:tolama:la:!” Ba:ba tetelo iba:te dubagodone ikuliti goegoa:tamo ba:bo nogomuya:, ba:bema: ba:bi goegoa:te haka hununi pulila:hate iya:ha:midale

☆ **8:29:** Mak 1:24; Luk 4:41

hakane da:negudiya:, beyamo nululuhuliti ibi hiliyonomate ba: dito neha:lahuya:.

³³ Ba:ba tetelo Ya:suti kuba gobogobagopi keba ka:na ka:hiduilamiya:, goegoe ulamepi dubate ba:be komo umiti ibino habamo pulila:hate tawakalubi hiliyonomo ba:bo nikiyalamiya:. ³⁴ Ba:bene habalubi hiliyonomate Ya:sutamo pelamete, iba:te ebe da:pumiya: ebe na:pega:lamiya: ebete ibino hopo miya:pate kotoma:.

9

Ya:suti Ape Kodakoda Temetema:goeno Dubu Da:hiduimiya:

Mak 2:1-12; Luk 5:17-26

¹ Ba:bene Ya:suti boga:mo lolote bobo hapuamo na:hiwate ebeno emede haba Kapeniya:mamo dito nuluhukuya: ✧ ² Ba:ba tetelo tawakaluba:te ape kodakoda temetema:goeno dubu talatalago agatuya:, ba:bene Ya:suti ibino hibima: midi komo umilamete ebetamo na:goiya:, “Naeno hopodalagi, ama: na:kalakala! Godote amia:no kuba egebolemete adodoholema:ta.”

³ Huiyatiya komo Godokono Tutumu iya:tulamepa:te ba:be tabo uliti ibi ipuwalo tabo ba:ma ka:na ga:lutiya:, “Ba:moe dubuti awagalo kuba tabo begoe Godokono holoholo hapulu!”

⁴ Iba:te ibino tepo ipuwalo da:ga:luya:, Ya:suti iya:tawate iba:tamo na:goiya:, “Mabu keka: la:eno tepo ipuwalo ba:moi kuba komo demalagidolitama? ✧ ⁵ Ba:moe

tabo kodakodala:ka: nale goema:, ‘Godote amia:no kuba egebolemete adodoholema:ta?’ O ba:moe eta tabo goema: kodakodala:ka:, ‘Ama: mahigate na:toa?’ ⁶ Ba:bema: nale la: kiya:tulamema:nemata na Tawakalubino Naniwigodolo helo bitana ba:moe hopo konomolo tawakalubino kuba egebolelamete kadodoholelamema:.” Ba:bene Ya:suti temetema:goeno dubutamo na:goiya:, “Ama: mahigate, tilo mokopa:midate genamamo na:toa.” ☆

⁷ Ba:bema: ba:be dubuti mahigate ebene genamamo dito tuya:. ⁸ Ba: hibila, tawakalubi hiliyonomate ba:be komo umiti ba hanohanohuta Godokono mahilo hunamo ba:bo adipatiya:, mabu ibino holoholo hapulu ebete Ya:suku ipuwado ebene helo konomo a:hawakalimiya:.

Ya:suti Ma:tiyuku Da:ka:miya:

Mak 2:13-17; Luk 5:27-32

⁹ Ya:suti ba:be genamane uluhukuti ba petonato eta dubu ba:bo numiya:, ebene mahilo Ma:tiyutula, ebe ta:kese uwatedawala, ebete ebene oko habalo lutiya:. Ba:ba tetelo Ya:suti ebetamo na:goiya:, “Ama: na na:ta:mahena:,” ba:bene ebete mahigate Ya:suku na:ta:matuya:.

¹⁰ Ba:bene Ya:suti ebe ta:matapa:go Ma:tiyukunu genamalo baa: ba nahuta, komo hiliyonomo ta:kese uwatepi ba:gala Godokono Tutumu Tabo uwateha:pi iba:te pelamete iba:go pepola:nuya:. ¹¹ Ba:ba tetelo komo Pa:lisi kapiyuimipi dubate ba:be komo umiti

☆ 9:6: Yon 17:2

ebe ta:matapa:tamo na:ga:luya, “La:eno iya:tulamedawate ta:kese mani ha:da amiholo uwatepi ba:gala Godokono Tutumu Tabo uwateha:pa:go baa: badama: ka:nanako?” ☆

¹² Ya:suti ba:be tabo uliti na:goiya, “Hidohido tawakaluba:te dogetatamo a:katolama:mena:, huiyatiya tawetawa:gopa:te kotolamema:na:.

¹³ Iyo, puya:te ha:kiya da:ga:lana, ‘A hidohido tawakalubila,’ na ba:bakobako tawakalubi uwatema: kapiya:ha:. Na huiyatiya kubakuba tawakalubi kapiya uwatema: piya:mo, iba:te na kota:mahenema:. Ba:bema: wadiyala la: ba:moe Godokono Buka taboeno ipuwa na:nohowada:la:, ‘La: natamo hawa:goeno ilina dito akapikanama:la:, na ubihinola. Huiyatiya na ubila la:eno tepo ipuwalo malemale komo umi.’” ☆

Godokono Oko Owatima: Baa: Nahaheno Pola:na Komo

Mak 2:18-20; Luk 5:33-35

¹⁴ Ba:bene komo Yonekono ta:matapa:te Ya:sutamo pelamete ebe na:palatediya:, “Mabu keka: a ba:gala Pa:lisi kapiyuimipi a hiliyonomate hiya:hiya: tetelo baa: nahaheno da:pola:nanakoma: Godokono oko owatima:, huiyatiya ama: ta:matapa:te baa: nahaheno a:kapola:nala:?” ☆

¹⁵ Ya:suti iba:tamo na:goiya, “Dubuti kamena da:lawemene, ba:ba tetelo ebenu mabuluba:te poko habalo tepo menemena:go dito ba:ka:pola:namena:? Ao, wadiyaha:! Iba:te

☆ **9:11:** Luk 15:2 ☆ **9:13:** Ma:t 12:7; Hos 6:6 ☆ **9:14:** Luk 18:12

eba:go poko baa: kapimilo konahama:na:. Huiyatiya kamena uli lawe dubuti ebena kamena eta habamo magata tete ba: na:pe, hibila, ba:ba tetelo ebena mabuluba:te ibino tepo temeteme komoma: baa: nahaheno kopola:nama:na:. Ba:bema: numa:la:, ka:lo ba: la:eno kalakalago baa: naha tetela mabu nale la:go bemedena:mo.”

*Pakala Emede Komo Ba:gala Uli Emede Komo
Mak 2:21-22; Luk 5:36-39*

¹⁶ Ba:bene Ya:suti tabo moga:melo gala na:kagoiya:, “Lumagiti uli kaliko hapu pakala kalikoeno bolagala:mo a:kakohomehamene, mabu kaliko ukula tetelo ba:be uli kaliko haputi pakala kaliko kanagiya:midalema:ne, ba:bene bolagalete konomoma: keda:ma:ne. ¹⁷ Ba:gala atu gabodo eta lumagiti pakala gautu-goe tama kalila:mo uli gao beya a:kahaminamene, mabu uli gao beyate pakala gautu-goe tama kalili ka:na:ta:pumima:ne, ba:bene gao beyate hakamo ka:ka:la:te gao beya ba:gala kalili ibi netewate kapiya tetelo kokubakubahama:na:. Ba:moe mabuma: iya:tawadawate uli gao beya uliuli tama kalili kapiyamo na:haminahanakamene, gao beya ba:gala kalili iba:te tete ga:ga:lo hidamo kopola:nama:mo.”

*Yu Watodawa Dubuti Ya:suku Da:toemehuya:
Ebena Bohele Kohiduumima:*

Mak 5:21-23; Luk 8:40-42a

¹⁸ Ya:suti ba:moe tabo iba:tamo ba olam-agita, Yu watodawa dubuti ebetamo pete pupamo pemedete na:pegoiya:, “Naeno bohele ka:ma:nomo hoe, huiyatiya ama: pete amia:na:”

kokoto ebetamo da:pemowatilamemena: ebete hoene gala kakamahigama:ne.”

Hawi Ka:ka:la: Temetema:goeno Kamenate Ya:sukunu Kaliko Dologiya:

Mak 5:24-34; Luk 8:42b-48

¹⁹ Ba:bema: Ya:suti mahigate ebe ta:matapa:go ba:be ko dubu ba:bo ta:matuya:. ²⁰ Ba:ba tetelo eta kamena 12 gogo tetelo hawi ka:ka:la: teme-temete duminami, ebete Ya:sukunu gala hapuni pete ebene kaliko ba:bo pologiya;, ²¹ mabu ebete nemalagidoluya;, “Nale ebene kaliko dologimo, nale kohidoma:nemo.” ✧

²² Ya:suti ohobigate ebe dumiya: ebetamo na:goiya;, “Kamena, ama: na:kalakala! Amia:no hibima: midi komote ama: a:hiduima:ta.” Ba:ba tetenomolo ba:be kamenoeno temetemetete ba:bo wibomiya:.

Ya:suti Yu Watodawa Dubuino Bohele Hoene Dadipatiya:

Mak 5:35-43; Luk 8:49-56

²³ Ba:bene Ya:suti Yu watodawa dubuino genamamo pete hoe bohele la:mema: pa:lola: da:moleholitiya: ba:bi dubu ba:gala tawakalubi hiliyonomo ba:bo pulamiya;, iba:te howele konomago pola:nuya:. ²⁴ Ba:bema: ebete ibi na:goelamiya;, “La: hiliyonomo genama guni nikula:la. Bohele deha:poto kahaa:kaha;, ebete u bewatita,” huiyatiya ibi hiliyonomate ebe na:walitiya:. ²⁵ Ba:ba tetelo Ya:suti tawakalubi genamane poelamete bohelete da:kapitanuya: ba:be habamo na:pa:gate ebene

✧ **9:21:** Ma:t 14:36

kokoto da:nelawemiya: ebete ba:bo mahiguya:
²⁶ Ba:bene ba:be hanohano komoeno tabote ba:be
 hopo konomamo ba: dito tuya:.

*Ya:suti Baidi Tamiholame Dubu Netewa
 Da:hiduilmamiya:*

²⁷ Ya:suti ba:be haba miya:pate ba tonato,
 baidi tamiholame dubu netewapa:te ebe ba
 ta:matanato ibulunomamo ba:bo nega:lapatiya:;
 “Da:ibidikono Hogo! Ama: a na:malemalea:tea!”

☆

²⁸ Ba:bene Ya:suti eta genama guamo nodolote
 ba:bi baidi tamiholame dubate atu genamamo
 da:kanodoluya: Ya:suti ibi nalateda:liya:; “La: hi-
 bima: na:ka:midiutama, nagodolo helo bitana la:
 kohiduilmama:?”

Iba:te tabo ba huiya na:ga:luya:; “Iyo, Kodawa,
 ama:godolo helo bitana.”

²⁹ Ba:ba tetelo Ya:suti ibino baida:mo
 ebene kokoto ba emowatilame iba:tamo
 na:goiya:; “Mabu la:le na hibima: a:midinimata,
 ba:be mabuma: nale la:eno baidi kohiduilm-
 amema:nemo.”

³⁰ Ba:bene ibino baiditi
 da:hidohidoholamiya:; Ya:suti ibi koamo
 kiyahalamelo iba:tamo na:goiya:; “La: ba:moe
 komoma: komo tawakalubi akakiyalama:la:!” ☆

³¹ huiyatiya iba:te tote ba:be hopo konomamo
 Ya:sukunu komo ba:bo nikiyahuya:.

Ya:suti Tabo Olamagiha: Dubu Da:hiduimiya:

³² Ba:bene ba:bi dubu netewapa:te ba tuta
 komo tawakaluba:te eta dubu Ya:sutamo
 ba:bo magatuya:; mabu ebe tabo olamagiha:
 kuba gobogobagoenola. ³³ Ba:ba tetelo Ya:suti

ebegodone kuba gobogobo doemiya: ebete tabo olamagi ba:bo tupuimiya:, ba:bema: hiliyonomo tawakaluba:te ba:moe komo umiti hanohanoholo na:ga:luya:, “A Isalaela hopolo ba:mako komo kuminakuiha:!” ✧ ³⁴ huiyatiya Pa:lisi kapiyuimipa:te na:ga:luya:, “Ebete kuba gobogoboeno Kodawoeno heloamo oelamenako, Godokono heloamoha:!” ✧

Ya:suti Ebedo Malemale Tawakaluba:tamo Da:hawakalimiya:

³⁵ Ya:suti Yunapino koko ba:gala hegehege habahabado da:petonakui, ba:ba tetelo ebete ibino hiya:hiya: baidi ibubulamehole genamalo ibi ba iya:tulame ebete Godokono Ko Gawadalagi komoeno Hido Tabo iba:tamo ba:bo olamaginakui, ba:gala ebete ibino hiya:hiya: temetema:gopi akahiduilaumenakui. ✧ ³⁶ Ba:bene eta hegelalo ebete hiliyonomo tawakalubi ulamete ebene tepo ipuwalo konomamo malemalelatelitiya:, mabu iba:te ukui bilibilima: ba:gala heloha:ma: eda:hutiya:, sipi-goegoa:te ulamedawaheno keba ka:na kemedena ba:ba ka:na. ✧ ³⁷ Ba:bene Ya:suti ebe ta:matapa:tamo na:goiya:, “Godokono pali ipuwalo kona hiliyonomo ba: a:kodakodahui, huiyatiya wakalami okopi hiliyoha:, ✧ ³⁸ ba:bema: la: pali namutudawatamo toetoe tabo na:ga:lala:, ebete komo okopi pali ipuwamo kopovelamema:ne hidohido kona nahoeno kopewakalamiholema:.”

✧ **9:33:** Mak 2:12 ✧ **9:34:** Ma:t 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15

✧ **9:35:** Ma:t 4:23; Mak 1:39 ✧ **9:36:** Ma:t 14:14; Nabas 27:17;

1Gaw 22:17; Mak 6:34 ✧ **9:37:** Luk 10:2

10

*Ya:suti Ebeno 12 Oelamepi Dubu Da:ka:lamiya:
Mak 3:13-19; Luk 6:12-16*

¹ Ba:ba tetelo Ya:suti ebeno 12 ta:matapi dubu ebetamo ka:lamiti iba:tamo helo ba:bo ikalamiya:, iba:te tawakaluba:godone kuba gobogobo konoelamema: ba:gala hiya:hiya: teme:tema:gopi konihiduilamema:. ☆ ² Ba:moi ba: Ya:sukunu 12 oelamepi dubuino mahilola.

Dopo dubu ba: Saimonotela, ebeno eta mahilo Pitate, ba:gala ebeno ekawi A:ndulutila.

Sebedikono gugudi Ya:imesiko ba:gala ebeno ekawi Yoneko.

³ Pilipiko, Batolomuku, Tomasiko, ba:gala Ma:tiyuku, ebe ta:kese uwatedawala.

A:lapiyasikono gudu Ya:imesiko, Ta:diyasiko,

⁴ ba:gala Saimonoko. Ba:moe eta Saimonoko ubila kapela Loma gabomani tawakaluba:go ba alaholo iba:te ebeno Ka:inane hopo ba:bo komiya:pama:.

Ba:gala kuititi dawa ba: Keliyotanapi Yudasitila, ebete galane tetelo Ya:suku anakapumipi bowalubiliya:.

*Ya:suti 12 Ta:matapi Dubu Doelamiya:
Mak 6:7-13; Luk 9:1-6*

⁵ Ya:suti ba:moi 12 dubu ba oelame ibi na:goelamiya:, “La: Yuha:pa:tamo akatolama:la:, ba:gala Samaliya hoponapa:tamo akanikula:la:.

⁶ Huiyatiya la: Isalaela hopolo demedehona ba:bi Yu tawakalubi kapiyatamo na:tolamiya:la:, iba:te tumamo dalatidiholiya: ba:bi sipi-goegoe

☆ **10:1:** Mak 6:7; Luk 9:1

keba ka:nala:ka: ba:ba ka:na bemedena.
 ✧ 7 Ba:bene la: ba tolame ba:moe tabo
 kapiyate nolamagiminatuya:la:, ‘Godokono Ko
 Gawadalagima: eda: tete tatalila.’ ✧ 8 Ba:gala la:
 ba:bolo tawetawete dulamena ba:bi tawakalubi
 na:nihiduilamenakuya:la:, kuitikuita:gopi
 ibi atumu. Ba:be atu tetelo ha:lahapi hoe
 ipuwane na:wadiya:paa:latelenakuya:la:
 ba:gala kuba gobogobo tawakaluba:godone
 noelamenakuya:la:.

“Ba: hibila, hiliyonomo tetelo Godote ebeno
 hidohido komo la:tamo malemalelo dito
 ikalamenakata, ba:bema: wadiyala la: komopi
 atu malemale komago nowalubilinakuya:la:.
 9 Ba:bema: la: ba tolame koko mani kuiha
 ipuwamo akamiya:ta:la:, ba:gala hegehege
 mani atumu akawatala: ✧ 10 Gabo tetelo la:
 kapiyakapiya ilina pupuliti komo akuwata:la:,
 ba:gala la: ilina miya:teno hika, nato ilina,
 ba:gala kuku atumu akuwata:la:, mabu ba:bolo
 habaluba:te hido okodawoeno modoboha:
 komokomo na:modobuilamelemenakamena:
 ✧

11 “La: eta habamo nikuliti hido emede lumagi
 nohowaditi da:numima, ebeno genamamo
 nalehawaminante ebegodolo nemedatepate
 galane ebeno genamane eta hopamo
 kakatolamema:nemata, iyo, la: eta genamane eta
 genamamo eba ka:na akanewagela:la:. 12 Ba:gala
 la: kebe genamamo da:nalehawaminama,
 wadiyala la: ba:be genamanapa:tamo
 nolata tabo na:nega:luya:la: ba:ma ka:na,

✧ 10:6: Yel 50:6 ✧ 10:7: Mat 3:2; 4:17; Luk 10:9,11 ✧ 10:9:
 Luk 10:4 ✧ 10:10: Luk 10:7; 1Kol 9:14

‘Godokono kalakalate la:godolo nitanamene.’ ☆
 13 Ba:bema: ba:be genamanapa:te la: kalakalago uwatete la:eno tabo dulimina:, Godokono kalakalate iba:godolo hibilo kitanama:ne, huiyatiya iba:te la: uwateheno, la: nolata tabo da:ga:lama ba:be taboeno hibi komote ba:bolo a:kitanamene. 14 Ba:bene kebe tawakaluba:te la: kalakalago uwateheno, la: ba:be genamane o habane ba tolame la:eno natoeno puhulu na:moda:midatepaliya:la:. Ba:moe komote ibi kiya:tulamema:ne, Godokono tete ba: na:pe ebete ibino komo kopanagilamelelamema:ne. ☆ 15 Na la:tamo hibi tabo begoemo, Godote tawakalubino komo danagilamelelamemene, ba:be Ko Hegelalo ebete ba:moi habaluba:tamo kuba huiya konomo kikalamema:ne. Ba:ba tetelo ebete Sodomo ba:gala Gomola habaluba:tamo* kuba huiya ba ikalame malemale nanekela:mo kohawakalimima:ne, huiyatiya hibila, ebete malemale a:kihata:mene ba:moi kuba tawakaluba:tamo.” ☆

*Koko Temetema:te Pelamema: Ya:suti Da:goiya:
 Mak 13:9-13; Luk 21:12-17*

16 Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “La: nulia:la:! La: sipi-goegoe keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala, nale la: helohelo gahagahoeno kapiyuimi ipuwamo oelamemata. Ba:bema: puya:te la:go alaholohopima: deda:hana, la:le

☆ **10:12:** Luk 10:5-6 ☆ **10:14:** Luk 10:10-12; Oel 13:51

* **10:15:** Buka ka:lamiholelawa, ama: Sodomo ba:gala Gomola habanapino komo iya:tawama: dewagelemena:, wadiyala ama: Tupuilamehole Mabu 18:16-19:29 numiya:. ☆ **10:15:** Ma:t 11:24; Yud 7

iba:go ba nepola:na wadiyala la: mulunomo ukuia:go nemalagidoleniya:la:, ba:gala atu tetelo tatabanomoma: ba eda:ha temeteme eta lumagitamo akikamenakala:. ☆ ¹⁷ La: hidamo, mabu kubapa:te la: heloamo uwatete tabo anagiya:mida habamo komagatalema:na:ta, ba:gala Yunapino baidi ibubulamehole genama gulu iba:te la: giya:pa:pa:mo ka:na:miga:latilima:na:ta. ☆ ¹⁸ Iba:te la: na mabuma: hiya:hiya: koko gawadubuino holoholo hapuamo heloago da:magatalema:, ba:ba tetelo la: naeno Hido Tabo iba:tamo ba:gala Yuha:pa:tamo kolamagimima:nemata. ¹⁹ Ba:gala iba:te la: tabo anagiya:mida habamo da:magatalema:, ba:ba tetelo la:eno ga:la komoma: aka-ukuibilibilihala:, ba:ma ka:na, ‘Na bada tabo na:ka:goemo? Ba:gala na tabo keba ka:na na:kolamagimo?’ Tete da:pemene Godote ebena tabo komokomamo la: kowalubilima:na:ta, ²⁰ mabu la: ha:kiya a:kolamagima:mata, la:eno Nabiwi Godokono Gobogobote la: ipuwado kolamagima:ne. ☆

²¹ “Ba:ba tetelo naniwiti ekawi hoea:mo koemema:ne, ba:gala atu gabodo ekawiti naniwi kanakapumima:ne. Iyo, dubuti ebena gudu ba: atumu kakamitima:ne, ba:gala guguda:te maubahaleta ibino menokobi nabi hoea:mo koelamema:na:. ☆ ²² Ba:bene na mabuma: tawakalubi hiliyonomate la:tamo komaubahalema:na:, huiyatiya keba lumagiti

☆ **10:16:** Luk 10:3; Lom 16:19 ☆ **10:17:** Mak 13:9-11; Luk 12:11-12; 21:12-15 ☆ **10:20:** Yon 14:26 ☆ **10:21:** Mai 7:6; Ma:t 10:35; Mak 13:12; Luk 21:16

temeteme ipuwalo kodakodalo utiti kuitita:mo da:nuluhukumini, Godote ebene ka:ka:komula:mema:ne. ²³ Ba:bema: iba:te la:tamo temeteme dikalamemena:, ba:ba tetelo la:huiyatiya eta habamo nalahutihuya:la:. Na la:tamo hibi tabo begoemo, la: Isalaela hopeno haba hiliyonomolo oko ba nowatiho ba:bi oko upula:leheno Tawakalubino Naniwiti ba:bo kopuluhukuma:ne.

²⁴ “Numa:la:, tawakalubino umi ipuwalo sikulu guduino iya:tawa komote ebene iya:tulamedawoeno iya:tawa kagogolona:, ba:gala okodawoeno helote ebene oko namutudawoeno helo a:kagogolale. ✧

²⁵ Ba:bema: wadiyala sikulu guduti ebene iya:tawa ipuwalo ebene iya:tulamedawa keba ka:nala:ka: ba:bakoma: na:keda:mene, ba:gala okodawate ebene oko ipuwalo ebene namutudawa keba ka:nala:ka: ba:bakoma: na:keda:mene. La: nulia:la:! Iba:te na genama namutudawa kuba gobogobo Biyelesibulu mahilamo a:ka:namiya:, ba:bema: galane iba:te atumu la: naeno ekaka:tamo kubanomo mahilamo koka:lamima:na:ta!” ✧

*La: Poko Na:ka:tolemeonama
Luk 12:4-7*

²⁶ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “Ba:bema: ba:bi helohelo dubu akatolelama:la:. Kebe ihilatehole komate da:pola:na galane tetelo Godote

✧ **10:24:** Luk 6:40; Yon 13:16; 15:20 ✧ **10:25:** Ma:t 9:34; 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15

kohawakalilamema:ne, ba:gala awalelahale komate da:pola:na galane tawakaluba:te kulameholema:na. ✧ ²⁷ Ba:bema: nale du tetelo la: da:kiyalamenakoma, la:le huiyatiya alo tetelo nolamagiminakuya:la:, ba:gala la: nagodone ganalo duli honakoma, ba:bi komokomoma: la:eno tabo madodo ba adipate tawakalubi hiliyonomatamo na:hawakalilamenakuya:la:. ²⁸ La: ape anakapulame iya:tawahapi akatolelama:la:. Iba:godolo helo puliyala tawakalubino gobogobo anakapulamete Koe Habamo iya:hekema:. Huiyatiya la: Godoko na:tolemenala:, mabu ebegodolo helo bitana tawakalubino ape ba:gala gobogobo Koe Habamo kapimilo iya:hekema:. ✧ ²⁹ Numa:la:, tawakaluba:te netewa de holahola kapiya toea mana:mo uwatelo ba:bi holaholoeno ka:ka: kokoha:ma: ga:lanaka, huiyatiya la:eno Nabiwi Godote ba:bako hegehege holahola ba emalagidolena, ebete modobo tabo goeheno ibi ipuwalo eta kapiyate a:kahaa:mene. ³⁰ Ba:gala hibila, la:eno watoeno hinibo hiliyonomo Godote ya:lo tetelo a:ka:lamiholiya:, iyo, la:eno hiya:hiya:komo ebete iya:tawanomola. ³¹ Ba:bema: la: ukui bilibilima: akeda:hala:. Ebeno malemale holaholatamo hibilo bitana, huiyatiya ebeno malemale la:tamo konomoma: eda:te emedena tetelo bitanamene!” ✧

*Tawakalubino Holoholo Hapulu Ya:suku
Hawakalimi Komo
Luk 12:8-9*

✧ **10:26:** Mak 4:22; Luk 8:17 ✧ **10:28:** Ya:i 4:12 ✧ **10:31:** Ma:t 6:26

³² Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “Kebe lumagiti hawakala da:goemene, ‘Na Ya:suku ta:matadawala,’ na ba: atumu Nabiwi Godokono holoholo hapulu kogoema:nemo, ‘Ba:moe lumagi ba: naeno ekawila.’ ³³ Huiyatiya kebe lumagiti na iya:tawaha:ma: hawakala da:goemene, na ba: atumu Godotamo ebe iya:tawaha:ma: kaka-goema:nemo.” ☆

Ya:suti Tawakalubino Alaholo Mabuma:Eda:na Luk 12:51-53; 14:26-27

³⁴ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “La: na:kemalagidolutama nale ba:moe hopamo gelebadi adahema: pe? Ao, na tawakaluba:tamo gelebadi ikalamema: kapiya:ha:, na alaholo gili ikalamema: piya:mo. ³⁵ Numa:la:, naeno tabo komokomoma: anagiya:mida komote tawakalubi ipuwalo kuluhukuma:ne. Ba: ba:ma ka:na anagiya:mida komote dubu ba:gala ebeno nabiwi ibi ipuwalo kitanama:ne, ba:gala bohele ebeno menokago ibi ipuwalo kitanama:ne, ba:gala kamena ebeno awino menokago ibi ipuwalo kitanama:ne. Iyo, na anagiya:mida komo tawakaluba:tamo ikalamema: piya:mo, ☆ ³⁶ ba:bema: hibila, na mabuma: dubuino genamanapa:te eba:go kalaholohoma:na:

³⁷ “Ba:bema: kebe lumagiti ebeno nabiwi ba:gala menoko konomamo ba emalagidole na nanekela:mo demalagidolonena, ba:be lumagiti naeno oko owatima: a:kamodobamene. Ba:gala kebe lumagiti ebeno gugudi konomamo ba emalagidolena na nanekela:mo

☆ **10:33:** Mak 8:38; Luk 9:26; 2Tim 2:12 ☆ **10:35:** Mai 7:6

demalagidolonena, ba:be lumagiti naeno oko owatima: a:kamodobamene. ³⁸ Ba:gala kebe lumagiti ebena keha pihiga aguti na ta:maheneheno, ebete atumu naeno oko owatima: a:kamodobamene. ☆ ³⁹ Ba:bema: kebe lumagiti ebena kateneno ubi gabodo ba to ebena ka:ka: natamo damawada:mene, ebena ka:ka:te kalatidima:ne, huiyatiya kebe lumagiti ebena ka:ka: na mabuma: datutimini, ebete hibi ka:ka: kolawema:ne.”

Godogodone Hido Huiya Lawe Komo
Mak 9:41

⁴⁰ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “Kebe lumagiti ama: kalakalago dowlubina ebete na bowalubinina, ba:gala kebe lumagiti na dowlubinina ebete na kapiya kowalubinina:, ebete na Oenedawa Godoko atumu na:kowalubina. ☆ ⁴¹ Ba:bema: kebe lumagiti Godokono ukui hawalimidawa kalakalago dowlubina ebete galane Godogodone ebena ukui hawalimidawoeno huiya kolawema:ne, ba:gala kebe lumagiti tuputupudawa kalakalago dowlubina ebete ba: atumu tuputupudawoeno huiya kolawema:ne. ⁴² Na la:tamo hibi tabo begoemo, ba:moi hegehegepi ipuwalo kebe lumagiti na ta:mahenedawama: deda:na, ba:be mabuma: etate gibagiba beya ebetamo dikamemene, ebete Godogodone da:lawemene ba:be hido huiyate a:kalatida:mene.”

☆ **10:38:** Ma:t 16:24-25; Mak 8:34-35; Luk 9:23-24; 17:33; Yon 12:25 ☆ **10:40:** Mak 9:37; Luk 10:16; Yon 13:20

11

Yonete Ebe Ta:matapi Ya:sutamo Doelamiya:

Luk 7:18-35

¹ Ba:bene Ya:suti ebeno 12 ta:matapi iya:tulame da:wibuya:, ebete ba:be haba miya:pate Yu tawakalubino komo habahabalo ibi iya:tulama:go ba to Godokono tabo ba:bo kiyahanatuya:.

² Ba:ba tetelo Yoneko tawakalubi beyamo wadulateledawate du genamalo ba emedena, Kelisote hidohido komo dododilinami ebete ba:bi komo ulihote ebe ta:matapi ebetamo ba:bo oelamiya:. ³ Ba:bene ibi netewapa:te Ya:sutamo da:puluhukuya: iba:te ebe ba:ma ka:na pega:lamiya:, “Ama: ba: Yonete pema: da:goi ba:be lumagila:ka:, o ale eta lumagi beka:latiminama:?”

⁴ Ba:bene Ya:suti huiya tabo iba:tamo na:goiya:, “La: tote la:le kebe tabo kulihutama ba:gala kebe komo kulamiutama, ba:bi komokomo Yoneko na:nega:lama:la:. ⁵ Baidi tamihopa:te a:la:minahala: ba:gala nato a:ta:buta:midalelamepa:te ba: na:wapata:lama:! Kuitikuita:gopa:te a:hidohidoha ba:gala galo duhulamepa:te ba: nuliha! Ha:lahapa:te hoene gala a:kamahila:hala: ba:gala awae tawakaluba:tamo Godokono Hido Tabote a:pe! ✧

⁶ Ba:bema: kebe lumagiti na hibima: ba midini ukui netewama: eda:heno, ebegodolo Godokono kalakala komote bitanamene!”

⁷ Ba:bene Yonete da:poelamiya: ba:bi dubate ba to, Ya:suti Yonekono komoma: tawakaluba:tamo ba:bo olamagiya:. Ebete na:goiya:, “La: Yonekono

✧ 11:5: Ais 35:5-6; 61:1

komo ulihote dito hopamo da:nikulima, bada komo umima: ka:tolamiuima? Pudu kapiya huhuti dito dadegetiti, ba:be umima: ka:tolamiuima? ⁸ O la: hidohido kaliko pupuli dubu umima: ka:tolamiuima? Ao, la: iya:tawahala hidohido kaliko pupulihopa:te dito hopolo kemedehonaha:, huiyatiya iba:te koko gawadubuino genamalo ibino kateneno ubilo emedehona! ⁹ Ba:bema: la: na niya:tunama:la:, la: badama: ka:tolamiuima? Godokono ukui hawakalimidawa umima:la:ka:? Iyo, na la:tamo hibi tabo begoemo, Yonete Godokono ukui hawakalimipi hiliyonomo a:gogoli. ¹⁰ Ba: hibila, Yoneko mabuma: Godote ebeno Bukalo tabo ba:ma ka:na goiya;

‘Nale Kelisokono dopo hapuamo naeno tabo atadawa kopoemema:nemo, ebete ebe dopamete ebeno gabo kohiduimima:.’” ✧

¹¹ Ya:suti gala na:kagoiya:, “Nale la:tamo hibi tabo begoemo, tupuimi mabuni ba:ma teta:mo puluhuku ba:moe hopo konomolo da:hawakalahaliya:, ba:bi tawakalubi hiliyonomo ipuwalo Yoneko kodawanomoma: eda:na. Huiyatiya ba:ma tetene tupuimiti Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be habalo kebe lumagiti deha:potonomoma: deda:mene ebete Yoneko hibilo kogogoloma:ne. ¹² Ba:moe ba: eta komola. Yoneko tetene tupuimiti ba:ma teta:mo puluhuku, helohelo dubate ubila Godokono Hido Haba ibi ha:kiya ibino heloamo lawete ba:bamo kona:pa:la:hama:, huiyatiya

✧ **11:10:** Ma:l 3:1; Luk 1:76

iba:te a:kamodobamena: ✧ 13 La: nulia:la: Godokono ukui hawakalimipa:te ebeno Bukamo da:miya:tiya: ba:gala ebete ebeno Tutumu Tabo Moseeko ipuwado tawakaluba:tamo dikalamiya:, ba:be hido taboeno komote ya:lo tetelo uluhukuti, pete, pete, Yoneko teta:mo ba:bo puluhukui. 14 Ba: hibila, Godote dopamo tabo ba:ma ka:na olamagiya:, ebeno ukui hawakalimidawa Elayako kopema:ne, iyo, Yoneko ba:moe ba:be lumagila, ba:bema:wadiyala la: ba:moe komo hibima: na:mida:la: ✧ 15 Galagodawa, ama: hidamo nulia:!”

16 Ba:bene Ya:suti na:goiya:, “Na ba:ma tete tawakalubino komo kebe go tabamo na:ka:hawakalimimo? Ibi ba: kolowami habalo diya:da:mita ba:bi gugudi hegehege huiyala. Komo guguda:te komopa:tamo kaga:la, komopa:te komopa:tamo kaga:la, iba:te olowabeletihuilu ba:ma ka:na ewagelena, 17 ‘Ale poko ba ododi pa:lola: da:moleholema: huiyatiya la: ago kamoeha:, ba:gala a hoe lumagi bobamo ihatema: dewagelitama: huiyatiya la: ebe kala:mitaha:!’ Iyo, ba:ma tete tawakalubi ba: ba:ba ka:na ewagelena, iba:te Godokono okopa:tamo ubiha: tabo bega:lanaka. 18 Numa:la:, Yonete da:puluhukui ba:ba tetelo ebete helo gao beya kaninakuiha: ba:gala komo tetelo ebete baa: naheno lutanakui Godokono oko kowatima:, ba:bema: tawakaluba:te na:ga:luya:, ‘Ebe kuba gobogobagoenola!’ 19 Huiyatiya Tawakalubino Naniwiti da:puluhukui, ebeno komo hiya:la.

✧ 11:12: Luk 16:16 ✧ 11:14: Ma:l 4:5; Ma:t 17:10-13; Mak 9:11-13

Ebete baa: a:nanako ba:gala helo gao beya a:ninako, ba:bema: iba:te ba:ma ka:na ga:lanaka, ‘Ebeno kuba numa:la:! Ebe tumu goema: eda:te baa: konomamo nanako, ebe helo gao beya ni kodawala! Ebe ta:kese mani ha:da amiholo uwatepi ba:gala komo Godokono Tutumu Tabo uwateha:pi ibino hopodalagila!’ ”

Ba:bene kuitinomolo Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “Godokono hido mulu komo da:ta:matana, ba:bi tawakaluba:te ibino ododili ipuwalo ba:be mulu hibinomolo ba:hawakaliminakomena:.” ☆

Hibima: Midiha: Habalubino Komo

Luk 10:13-15

²⁰ Ya:suti kebe habahabalo hanohano komo hiliyonomo dododilinakui, ba:bi haba tawakaluba:te ibino kuba ukui hiya:ma: midiliti Godotamo kohobiliya:ha:. Ba:be mabuma: Ya:suti ibi koamo ba:ma ka:na kiyahalamiya:;

²¹ “Kolasini haba, ama: kuba huiya konomo kolawema:na:ta! Betasaida haba, ama: ba: atumu! Mabu nale la:godolo hanohano komo dododilimo, nale ba:bakobako oko Taya habalo ba:gala Saidono habalo dopamo nododiliya:tale, ba:bi Yuha: tawakaluba:te ibino kubakuba ukui hiya:ma: ba:midiliya:na:. Iyo, iba:te ibino kuba ododili mabuma: tepo temetemema: eda:hate ba:be temeteme kohawakalimima: kubakuba kaliko pupuliti hoeno puhulamo dito ba:gagahidiya:na:. ☆ ²² Ba:bema: na

la:tamo na:goemo, Godote tawakalubino komo danagilamelelamemene, ba:be Ko Hegelalo

☆ **11:19:** Ma:t 9:14 ☆ **11:21:** Ais 23; Isi 26:1–28:26; Yow 3:4-8; A:im 1:9-10; Sek 9:2-4

ebete Taya habanapa:tamo ba:gala Saidono habanapa:tamo kuba huiya ba ikalame malemale nanekela:mo kohawakalimima:ne, huiyatiya hibila, Kolasini haba ba:gala Betasaida haba, ebete la:tamo malemale a:kihata:mene! ²³ Ba:gala Kapenyama haba, amia:no komo ba:ma ka:nala. Ama: ubila ama: ha:kiya ama: Godokono Hunu Habamo kadipatema:, huiyatiya Godote ama: Koe Habamo ka:da:nama:na:ta! Mabu nale ama:godolo hanohano komo dododilimo, nale ba:bakobako oko Sodomo habalo nododiliya:tale, ba:bi Yuha: tawakaluba:te ibino kubane ohobila:hate Godote ibi ba:kanakapulamiya:na:.

✧ ²⁴ Ba:bema: na ama:tamo na:goemo, Godote tawakalubino komo danagilamelelamemene, ba:be Ko Hegelalo ebete Sodomo habaluba:tamo kuba huiya ba ikalame malemale nanekela:mo kohawakalimima:ne, huiyatiya Kapenyama haba, ebete ama:tamo malemale a:kihata:mene!”

✧

Ya:suti Tutulu Emede Komo Tawakaluba:tamo Dikalamena

Luk 10:21-22

²⁵ Ba:ba tetelo Ya:suti Godotamo na:goiya:, “Nabiwi, ama: ba:moe hopo konomo ba:gala Hunu Haba Namutudawama: eda:nata! Na ama:tamo kalakala tabo begoemo, mabu ama: ba:moe hopoeno koko iya:tawahapi dubatamo amia:no mulu ukui ba awaminale iya:tawaha: tawakaluba:tamo hawakalilamia:ta. ✧ ²⁶ Nabiwi,

✧ **11:23:** Ais 14:13-15; Tup Mabu 19:24-28 ✧ **11:24:** Ma:t 10:15; Luk 10:12 ✧ **11:25:** 1Kol 1:26-29

ba: hibila, ba:moe komote amia:no ubilo puluhukui.”

²⁷ Ba:bene Ya:suti tawakaluba:tamo na:goiya;, “Naeno Nabiwi Godote hiliyonomo komokomo naeno kokotamo a:miya:tiya: nale kulamenama;, ba:bema: ebete ha:kiya iya:tawala na ebenu Guduino komo, eta lumagiti iya:tawaha:. Ba:gala Nabiwino komo atumu, eta lumagiti iya:tawaha: huiyatiya na ebenu Guduti ha:kiya iya:tawala, ba:gala nale puya:tamo Nabiwino komo hawakalimima: ubi dihatemo, ibinomate atumu Nabiwino komo kakiya:tawahama:na. ✧

²⁸ “Ba:bema: la: puya:te menemene ipuwalo demedenama, la: natamo da:pelamema nale tutulu emede komo la:tamo kikalāmema:nemata. ✧ ²⁹ Numa:la;, netewa kau-goegoa:te oko ba owatita, namutudawate ibino abau hunamo keha pihiga ihatelamete iba:te kapimilo ba:bo kotoma:na;, ba:bema: ama: ba: atumu, ama: ba:gala na, ale badi ba:tonakoma: oko kowatinama:. Ba:be komo ipuwalo ama: naeno komo hidamo ba:ma ka:na kiya:tawama:na:ta, nale mulu ba:gala tatabadawama: deda:namo. Ba:gala ama: nagodone tutulu emede komo kolawema:na:ta, ³⁰ ba:bema: nale amia:no abau teta:mo dihatemema, ama: ba:be keha pihiga menemenenomoma: a:kagaa:mena:ta, ba:gala nale ilina wagatama: dikamema ama: tutuma: kogoema:na:ta.” ✧

12

✧ **11:27:** Mat 28:18; Yon 3:35; 17:2; Pil 2:9; Yon 1:18; 10:15

✧ **11:28:** Yel 31:25 ✧ **11:30:** 1Yon 5:3

*Okoha: Talona Hegeloen Komo**Mak 2:23-28; Luk 6:1-5*

¹ Yu tawakalubino eta okoha: talona hegelalo Ya:suti ebe ta:matapa:go kona pali ipuwado petolamiya:, ba:bene baa: kape komote ebe ta:matapa:tamo da:piya:, iba:te kona nahama: kapiyakapiya kubakubadopo ba:bo newakalamiya:. ✧ ² Komo Pa:lisi kapiyuimipa:te ba:be komo umiti Ya:sutamo na:ga:luya:, “Numa:, amia:no ta:matapa:te okoha: talona hegela badikanalita.” ✧

³ Ba:bene Ya:suti tabo ba huiya na:goiya:, “Wadiyala Godote ebena Bukamo da:miya:tiya:, la: ba:be komo nemalagidolala:. Da:ibiditam kuba tete da:piya:, ebete ebena wapata:lamepa:go baa:ma: da:kapemitiya:, ba:bene ebete bada komo kododiya:?” ✧ ⁴ Ebete Godokono Genamamo nodolote, ba:be Genamoeno okopa:te Godotamo da:miya:tenakui ba:be talona baa: ebete ebena wapata:lamepa:go a:nenahuya:. Ba:be komo ipuwalo iba:te aeno tutumu tabo adikanaliya:, mabu tutumu tabote a biya:tua:mena a hiliyonomate ba:be baa: naha talonala, Godotamo hawa:goeno ikamehopa:te ha:kiya nahanaka. Huiyatiya numa:la:, Da:ibidia:te da:nahuya: Godote ba:be komo kubama: kagoiya:ha:. ✧ ⁵ Ba:gala Godote ebena Bukamo Moseseko ipuwado da:miya:tiya:, ba:moe eta komo nemalagidolala:. Puya:te ebetamo hawa:goeno ikamehopima: deda:hana, iba:te okoha: talona hegelalo ebe adikumino

✧ **12:1:** Tutumu 23:25 ✧ **12:2:** Ikuli 20:10 ✧ **12:3:** 1Sa:m 21:1-6 ✧ **12:4:** Hawi 24:5-9

genamalo oko dowatihonaka, ba:ba tetelo iba:te ba:be talona hegela dadikanalenaka huiyatiya Godote ba:be komo modoboma: goena. ☆

⁶ “Ba:bema: nale la:tamo goemo, Godoko Adikumino Genamoeno talona hibilo bitana, huiyatiya nagodolo ditana ba:be talonoeno helote komo hiya:hiya: talonoeno helo na:gogolena. ☆

⁷ Godote ebena Bukalo na:goena, ‘La: natamo hawa:goeno ilina dito akapikanama:la:, na ubihinola, huiyatiya na ubila la:eno tepo ipuwalo malemale komo umi.’ La: Pa:lisi kapiyuimipa:te ba:moe taboeno ipuwa niya:tawahotale, na ta:mahenepa:te tuputupu komo ba ododi la: ibi kubapima: ba:ka:ga:lana:, ☆ ⁸ mabu hibila, na Tawakalubino Naniwiti okoha: talona hegela namutudawama: eda:namo.”

Ya:suti Kokoto Hapu Hoeme Dubu Da:hiduimiya:

Mak 3:1-6; Luk 6:6-11

⁹ Ba:bene Ya:suti ibi miya:palette ibino baidi ibubulamehole genamamo da:nodoluya:, ¹⁰ kokoto hapu hoeme dubuti ba:bolo na:lutiya:. Komo Pa:lisi kapiyuimipa:te ba:bolo da:pola:nuya:, ibi ubila Ya:suku kubadawama: koga:lama:, ba:bema: iba:te ebe nalatediya:, “Okoha: talona hegelalo temetema:godawa hiduimima: talona ba:kitana?” ☆

¹¹ Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “Amia:no sipi-goete talona hegelalo haka gugamo da:negamene, ama: tiyolo ebe nowalubiti

☆ **12:5:** Nabas 28:9-10 ☆ **12:6:** Ma:t 12:41-42 ☆ **12:7:** Hos 6:6; Ma:t 9:13 ☆ **12:10:** Luk 14:3

konuluhukutima:na:ta, aba: hibila:ka:? ☆
 12 La: ba:moe komo iya:tawahala, sipi-goeno
 ka:ka: komote koma: keda:naha: huiyatiya
 lumagino ka:ka: ba: ko komonomola. Ba:bema:
 aeno tutumu tabote talona kihatea:menaha:
 okoha: talona hegelalo hidohido komo
 ododilima:.” 13 Ba:ba tetelo Ya:suti kokoto
 hapu hoeme dubutamo na:goiya:, “Amia:no
 kokoto na:hogamina,” ba:bene ebete kokoto
 da:hogaminuya: ebena kokotote ba:bo hiduya:
 hapulu hidoeno ditama:nuya: ba:ba ka:na.
 14 Ba:be mabuma: Pa:lisi kapiyuimipa:te
 maubahago tolamete tabo ba:bo nega:luya:
 Ya:suku kanakapumima:. ☆

*Godote Ebena Gudu Ya:suku Hido Okodawama:
 Da:ka:miya:*

15 Ba:ba tetelo Ya:suti Pa:lisi kapiyuimipino
 kuba nopo iya:tawate ebete ba:be haba miya:pate
 ba: dito tuya:, ba:bene tawakalubi hiliyonomate
 ebena komo umiti ebe ba:bo ta:matuya:. Ibi
 ipuwalo puya:te temetema:go da:pola:nuya:
 Ya:suti ibi hiliyonomo hiduilamete, 16 ibi ba:ma
 ka:na kiyahalamiya:, “La: naeno komoma:
 tawakalubi akakiyalama:la!” ☆ 17 Ba:bema:
 Ya:sukunu ododi ipuwalo Godokono ukui
 hawakalimidawa Aisayate da:goiya:, ba:be
 taboeno hibi komote uluhukuya:. Ya:lo tetelo
 ebena tabo olamagi ipuwalo Godote ba:ma ka:na
 goiya:,”

18 “Ba:moe ba: naeno hido Okodawala,
 nale ebe dopamo a:ka:miya:mo.

☆ 12:11: Luk 14:5 ☆ 12:14: Yon 5:16 ☆ 12:16: Ma:t 8:4;
 Mak 3:12

Nale ebe malemalelo ba emalagidolona
 ebetamo koamo na:kalakalanamo,
 ba:bema: nale naeno Hido-talona Gobogobo
 ebe hunamo noemete,
 ba:bene ebete hiya:hiya: hopo tawakaluba:tamo
 ibino ka:ka: mula:lélame komoma: tabo kola-
 magima:ne. ✨ ✨

19 Ba:moe Okodawate olowabeletihui komo
 a:kiya:tawale,
 ebete naeno tabo ba olamagi
 a:kagaa:tepahamene,
 ba:gala tawakalubino holoholo hapulu
 ebete tabo madodo hunamo
 a:kadipata:mene.

20 Puya:te heloha:ma: deda:hana
 ebete iba:tamo malemala:go kotoma:ne,
 ba:ba ka:na ebete balibali pudu dito
 a:kadikanala:mene,
 ba:gala wuiki aloeno powa deha:potoma: deda:na
 ebete dito a:kaha:guma:mene.

Ba: hibila, naeno Okodawate hidohido komo ba
 ododili
 tuputupu emede komote Kuboeno wato
 kikipo kolawema:ne,

21 ba:bema: hopo hiliyonomoeno tawakaluba:te
 ba:moe naeno Okodawoeno pe komo bela-
 timina.”

Ya:suku Ba:gala Biyelesibuluku Ibino Komo
 Mak 3:20-30; Luk 11:14-23; 12:10*

✨ **12:18:** Ais 42:1-4 ✨ **12:18:** Ma:t 3:17 * **12:21:** Biye-
 lesibuluku ba: Saitanakono eta nopodawala, ebete Yu tawakalu-
 bino hopolo Saitanakono hopodawama: eda:nami, atumu Tabo
 tawakalubino hopolo Galega:ko bemedena.

22 Ba:ba tetelo komo tawakaluba:te eta dubu Ya:sutamo magatuya:, ba:be dubuti tabo kolamaginakuiha: ba:gala ebe baidi tamihomela, mabu ebe kuba gobogobagoenola. Ba:bene Ya:suti ebe da:hiduimiya:, ebete tabo olamagi tupuimiti baidi ba:bo a:la:minaliya:.

23 Ba:bema: hiliyonomo tawakaluba:te ba hanohanohuta na:ga:lutiya:, “Diyala, ba:moe dubu Ya:suku da: Da:ibidikono hogo Kelisotela!”

24 Huiyatiya Pa:lisi kapiyuimipa:te ibino tabo uliti na:ga:luya:, “Ao, ebete kubakuba gobogoboeno Kodawa Biyelesibulukunu heloamo oelamenako, Godokono heloamoha:!” ☆

25 Ba:bema: Ya:suti ibino kuba ukui iya:tawate iba:tamo na:goiya:, “Numa:la:, haba kapiya tawakaluba:te tetedo dadikanalemena: ba:be habate kokubama:ne, ba:gala genama kapiya tawakaluba:te tetedo dadikanalemena: ba:be genamanapa:te a:kemedenamena:, ibino genamate ba: atumu kakakubama:ne.

26 Ba:bema: Saitanakono ukui ba:ma ka:nala, ebete ebene kubakuba gobogobo tawakaluba:godone a:koelama:mene, mabu ebete ba:ba ka:na dewagelemene ebene oko owati helote kowiboma:ne.

27 La:le naeno komoma: na:ga:lamata, ‘Ebate kubakuba gobogobo Biyelesibulukunu heloamo oelamenako.’ Ba:be tabo da:ga:lama hibila:ka? Ao, hibiha:. La:eno kapiyuimipa:te kubakuba gobogobo doelamenaka, ba:be helo iba:tamo pote kikalamenako? Ba: Godotela, Saitanateha:!
Ba:bema: la:eno kapiyuimipino hido ododi komote la:eno kuba ukui behawakalimina.

☆ 12:24: Ma:t 9:34; 10:25

28 Ba:moe komo ba: hibila, nale kubakuba gobogobo Godokono Gobogoboeno heloamo oelamenakomo, ba:bema: wadiyala la: ba:moe komone kiya:tawahama:nemata, Godokono Ko Gawadalagi tetete la:tamo ba: a:pe. ☆

29 “Numa:la:, Saitanako ba: eta helo dubu keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala, ba:gala ebete pilolo duwatiya: ba:bi tawakalubi ba: ebenu genamoeno ilinala. Ba:bema: tawakaluba:te ba:mako helo dubuino genamamo ogomote ebenu ilina uwatemema: ubi dihatemena:, iba:te dopamo ebe hala:mo matuhumihote ba:bene ebenu ilina ba:bo kuwatemema:na:.

30 “Ba: hibila, kebe lumagiti na owalubinihino ebete naeno alaholodawama: eda:na, ba:ma ka:na ebete tawakalubi kapiya baha:mo magahelama: nago oko owatihino huiyatiya ibi hiya:hiya: oelamenako. ☆ 31 Ba:bema: nale la: begoelamemata, tawakalubino hiya:hiya: hiliyonomo kuba komo Godote egebolelamete adodohole iya:tawala, ba:gala kebe lumagiti Godoko ubiha:ma: da:goemene, ba:be kuba tabo komo Godote egebolemete kadodomema:ne. Huiyatiya kebe lumagiti Godokono Gobogoboeno ododi komoma: kubama: da:goemene, Godote ba:be kuba egebolemete a:kadodoma:mene. ☆ 32 Ba:bema: kebe lumagiti Tawakalubino Naniwino komoma: duhimi tabo dolamagimini, Godote ebenu kuba egeboleme iya:tawala, huiyatiya kebe lumagiti Godokono Gobogoboeno oko owati komoma:

☆ 12:28: Oel 10:38; 1Yon 3:8 ☆ 12:30: Mak 9:40; Luk 9:50

☆ 12:31: Yun 6:4-6

duhimi tabo dolamagimini, Godote ba:be kuba egebolemete a:kadodomenamene, emedena emedena tetelo ebeno kubate bitanamene.”

Keha Ba:gala Ebeno Gao

Luk 6:43-45

³³ Ya:suti tabo moga:melo gala na:kagoiya; “Naeno gao keba ka:nala:ka? La: keha hidoma: da:ga:lanakoma ba:be kehoeno gao ba: hidohidoenola, huiyatiya la: eta keha kubama: da:ga:lanakoma ba:be kehoeno gao ba: kubakubala. Iyo, ba: hibila, la: hiya:hiya: kehoeno gao ibino holoholamo dulamema la: ba:bo kiya:tawahama:nemata ibi ipuwalo kebe gaote nahama: hidohidoma: keda:hana. ☆ ³⁴ Pa:lisi kapiyuimipa:la:, la: ba: bu kalulata! La:eno tepo ipuwa kubanomoma: ba eda:hana hido tabo keba ka:na na:ka:ga:loma? Gabohenola! Mabu lumagino tepo ipuwalo kebe komate ka:pola:na, ba: ba:bi komate ebeno tabo olamagi komodo kopikulima:na. ☆ ³⁵ Ba:bema: hido lumagiti ebeno tepo ipuwane hidohido komo buluhukulatelenakomene, huiyatiya kuba lumagino tepo ipuwalo kuba komate pola:na, ba:bema: ebegodone kuba komate ba:pikulinakomena.

³⁶ “Na la:tamo na:goemo, tawakaluba:te ibino hiya:hiya: kuba tabo dolamagiminaka, ba:bi kuba tabo mabuma: iba:te Godokono Ko Hegelalo ebeno dopo hapuamo konikulima:na:, ba:bene ebete ibino hiliyonomo komo ba anagilamelelame iba:tamo huiya dikalamemene,

☆ **12:33:** Ma:t 7:16-20 ☆ **12:34:** Ma:t 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:45

ibi ipuwalo eta lumagiti ebe duhimima: eta tabo a:kagaa:mene. ³⁷ Ba:bema: ama: hidamo! Ama:le kebe hiya:hiya: tabo dolamaginaka, galane tetelo Godote ba:bi hiliyonomo tabo ba anagilameleme, ebete ama: tuputupudawama: da: goemene o ama: kubadawama: da: ka:mimitamena:.”

Pa:lisi Kapiyuimipa:te Hanohano Komo Umima: Ya:suku Da:ga:lamiya:

Mak 8:11-12; Luk 11:29-32

³⁸ Ba:bene komo Pa:lisi kapiyuimipi ba:gala Godokono Tutumu iya:tulamepi iba:te Ya:suku na:ga:lamiya:, “Iya:tulamedawa, a ubila ama:godolo eta hanohano komo umima:.” ✧

³⁹ Ya:suti tabo ba huiya iba:tamo na:goiya:, “Kuba ododilipi ba:gala hibima: midiha:pi, iba:te ubi konomola Godokono helo hawakalimino hanohano komo kumima:, huiyatiya Godote eta komo a:kahawakalima:mene. Ba: hibila, ebete ebeno ukui hawakalimidawa Yaonako ipuwado da:hawakalimiya:, ba:be hanohano komo kapiya la:tamo ikalamiya:ta. ✧ ⁴⁰ Numa:la:, Yaonate hegela netewa-kapiya ba:gala du netewa-kapiya ko dahoeno tepo ipuwalo lutiya:, ba:bema: ba:be atu gabodo Tawakalubino Naniwiti hegela netewa-kapiya ba:gala du netewa-kapiya bobo ipuwalo kolutama:ne. ✧

⁴¹ Ba:gala eta komo. Godote tawakalubino komo danagilamelelamemene, ba:be Ko Hegelalo Niniba habanapa:te mahila:halete la: Yu tawakalubi kubapima: koka:lamima:na:ta, mabu ba:bi Yuha: tawakaluba:te Yaonakono

✧ **12:38:** Ma:t 16:1; Luk 11:16; Yon 6:30 ✧ **12:39:** Ma:t 16:4; Mak 8:12 ✧ **12:40:** Yaona 1:17

tabo duliya: iba:te ibino kubane Godotamo ohobiliya. Ba:ba tetelo ibi ubila Godokono tabo Yaonagodone lawe, huiyatiya la: tetelo Godote Tawakalubino Naniwino komo la:tamo ba hawakalimina, la: ba:be komo ubihinola. La: numa:la:, Tawakalubino Naniwino helote Yaonakono helo na:gogolona! ☆ 42 Ba:gala Godokono Ko Hegelalo Siba hoponapi Ko Gawadalagi Kamenate mahigate la: atumu kubapima: koka:lamima:na:ta, mabu ba:be Yuha: kamenate muhulu hoponomone piya: Isalaela hopamo Ko Gawadalagi Solomonokono mulu tabo kopulihoma:. Ba:ba tetelo ebe ubila Godokono mulu Solomonogodone lawe, huiyatiya la: tetelo Godote Tawakalubino Naniwino komo la:tamo ba hawakalimina, la: ba:be komo ubihinola. Ba: hibila, Tawakalubino Naniwino muluti Solomonokono mulu na:gogolona!” ☆

*Kuba Gobogobote Lumagitamo Gala
Da:kapemene Ba:be Komo*

Luk 11:24-26

⁴³ Ba:bene Ya:suti na:goiya:, “Kuba gobogobote eta lumagigodone duluhukumini, ba:ba tetelo ebete gagale hopamo tote eta emede bahi kohowadinatoma:ne. Huiyatiya ebete hido emede bahi numihino ⁴⁴ ebe ha:kiya ebetamo kogoema:ne, ‘Nale da:miya:puimo ba:be atu emede baha:mo gala kakatoma:nemo.’ Ebete gala kapete ba:be emede genamalo etate emedenaheno, hidamo moda:midala ba:gala ilina hidamo miya:tela, ebete ba:be genama

ba:ba ka:na kakapumima:ne. ⁴⁵ Ba:bene ebete gala katote komo sa:ba:ni kuba gobogobo kanadabuiliti kakamagahelama:ne, iba:te ba:be genamamo a:pa:la:hate ba:bolo kemedehonama:. Numa:la:, galane da:pelamemena: ba:bi kuba gobogobate koko kuba ba:pododilinakomena:, dopamo demedenami ba:be kapiya kuba gobogoboeno emede huiyaha:, ba:bema: dopamo ba:be lumagi nanekela:mo kubadopola huiyatiya ba:ma tetelo ebete ba: kubanomoma: keda:ma:ne. Ba:bema: ba:ma teteno kubakuba tawakaluba:la:, la: hidamo, mabu la: ba: ba:ma ka:na kewagelema:nemata!” ✧

Ya:sukunu Menoko Ba:gala Ebedo Ekaki

Mak 3:31-35; Luk 8:19-21

⁴⁶ Ya:suti tawakaluba:tamo tabo ba olamagita, ebene menoko ba:gala ekaki iba:te pelamete genama tamelo pela:mota:hanuya: eba:go tabo kopega:lama:. ⁴⁷ Ba:bema: tawakalubi ipuwalo etate Ya:suku na:kiyamiya:, “Numa:, amia:no menoko ba:gala ekaki iba:te genama tamelo ba:pela:mota:hana. Ibi ubila ama:go tabo koga:lama:.”

⁴⁸ Ya:suti ba:be lumagitamo na:huiyuya:, “Naeno menoko potela:ka:, ba:gala naeno ekaki puya:tela:ka:?” ⁴⁹ Ba:bene Ya:suti ebe ta:matapi ebene kokotamo mida:lamelo na:goiya:, “Ba:moi ba: naeno menokobila ba:gala naeno ekakila, ⁵⁰ mabu pote naeno Hunu Haboeno Nabiwino ubi komo dododimini, ba:be lumagi naeno menokola ba:gala naeno ekawila.” ✧

13

Kona Kikipo Haminahaledawoeno Iya:tulame

Uwi

Mak 4:1-9; Luk 8:4-8

¹ Ba:be atu hegelalo Ya:suti genama guni uluhukuti, ebete tawakalubi iya:tulamema: Ga:lili Bobo dodolo nilutiya;, ² ba:bene tawakalubi hiliynomate ebetamo da:pelamiya;, ebete boga:mo ololote dito emediya: huiyatiya tawakaluba:te haka dodolo pela:mota:hanuya:.

☆ ³ Ba:bene ebete iba:tamo komo hiliyonomo komokomo iya:tulame uwa:mo ba hawakalilame eta tabo ba:ma ka:na goiya;, “Eta lumagiti haka da:hiduimi kona kikipo haminahala:go ba:bo tui. ⁴ Ebete haminahala:go ba tonato komo kikipo iba:te gabamo gudiya;, ba:bema: holaholate pelamete ba:bo penaliya:.” ⁵ Komo kikipo iba:te nakola hakamo gudiya;, ba:bolo haka koha: Ba:bema: iba:te tiyonomo ikulihuya: mabu haka dobodoboha;, ⁶ ba:bene hegelate da:podolui iba:te na:waiwaihuya: mabu ibino haha ipuwamo katolameha:; iyo, iba:te ba:bema: tiyonomo ha:lahuya:.” ⁷ Komo kikipo iba:te olagopi hemo hakamo gudiya:; ba:bema: ba:bi hemate dapepehui kona ba:bo alukuliya:.” ⁸ Huiyatiya komo kikipo iba:te hido hakamo gudiya:; ba:bema: ba:ba:te apepehote ba:bo nolohuya:; komo 100 teta:mo, komo 60 teta:mo, komo 30 teta:mo hiliyonomoma: eda:huya:.”

⁹ Ya:suti gala na:kagoiya:; “Galagodawa, ama: hidamo nulia:!”

☆ **13:2:** Luk 5:1-3

*Ya:sukunu Hiya:hiya: Iya:tulame Uwino Maburu
Mak 4:10-12; Luk 8:9-10*

¹⁰ Ba:ba tetelo Ya:suku ta:matapa:te ebetamo pelamete na:pega:luya:, “Bada mabuma: ama: uwa:mo tawakalubi diya:tulamenaka?”

¹¹ Ya:suti tabo ba huiya iba:tamo na:goiya:, “Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be komoeno ipuwa kolawema: nale helo la:tamo ikalamimata, iyo, ba:be komoeno awaminale komokomo la: ba: iya:tawahuimata. Huiyatiya nale ba:be iya:tawa komo komopa:tamo kikalameha:

¹² Ba: hibila, Godokono tabo ulihoma: lumagigodolo hidohido ukui da:pola:na, Godote ebetamo hiliyonomo hidohido komo ikamehote ebenu tepo ipuwa kotabuimima:ne. Huiyatiya lumagigodolo hidohido ukui pola:naheno, ebegodolo kebe kapiyakapiya komate da:pola:na Godote ebegodone gala kakuwatemema:ne. ☆

¹³ Ba:be mabuma: nale tawakalubi uwa:mo iya:tulamenakomo, mabu iba:te naeno taboeno ipuwa ohowaditi a:kuma:la:, iyo, iba:te uliti atumu a:kiya:tawahala:.

¹⁴ Ba:bema: Godokono ukui hawakalimidawa Aisayate ibino komoma: da:goiya: ba:be tabote ba: hibima: eda:. Ebete ya:lo tetelo ba:ma ka:na goiya:,

‘La: tabo bulinakomata
huiyatiya a:kiya:tawahanakamata,
iyo, la: ipuwa bohowadinakomata
huiyatiya a:kuminakamata. ☆

☆ **13:12:** Ma:t 25:29; Mak 4:25; Luk 8:18; 19:26 ☆ **13:14:** Ais 6:9-10; Yon 12:40; Oel 28:26-27

15 Mabu ba:moe tawakalubino ukui hegabema:
 eda:halamiya,
 ibi hibi komo uli ubihinola,
 ba:bema: iba:te galo a:muhilameholiya,
 ba:gala ibino baidi atumu a:mula:haliya:
 Ba:bema: iba:te ibino baidi mula:haleha:ma:
 neda:hatale,
 ibino baiditi naeno hido komo bulamena:,
 ba:gala ibino galote nulihotale,
 iba:te ibino tepo ipuwoeno ukui hidamo
 emalagidolete natamo bohobila:na,
 ba:bema: na modobola ibi nale
 hiduilamema:’ ”

16 Ba:bene Ya:suti ebe ta:matapa:tamo
 na:goiya, “Godokono kalakala konomo la:godolo
 bitana, mabu la: la:eno baida:mo ebeno
 komokomo hidamo nulamenamata! Iyo, la:le
 la:eno galamo Godokono hibi komo hidamo
 nulihonamata! ☆ 17 Nale la:tamo hibi tabo
 begoemo, dopamo tetelo Godokono ukui
 hawakalimipi ba:gala komo tuputupu emede
 tawakalubi, iba:te ubi konomo bihatenama:
 la:le dulamenama ba:bi koko komo ulamema:,
 huiyatiya iba:te kamodobuya:ha:, ba:gala ibi
 ubila la:le dulihonama ba:bi komo kulihoma:,
 huiyatiya iba:te kamodobuya:ha:.”

*Kona Kikipo Haminahaledawoeno Iya:tulame
 Uwino Ipuwa*

Mak 4:13-20; Luk 8:11-15

18 “Ba:bema: la: kona kikipo haminahala:go
 da:tui ba:be lumagino uwino ipuwa nulia:la:

19 Godote Ko Gawadalagima: deda:na,

☆ 13:16: Luk 10:23-24

tawakaluba:te ba:be komoeno tabo uliti ipuwa hidamo iya:tawahaheno, ba:ba tetelo Saitanate pete ibino tepo ipuwane ba:be tabo gala kakapuwatema:ne. Ba:mako tawakalubi gabamo da:gudi, ibi ba:bi kona kikipo keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala. ²⁰ Ba:gala komo tawakalubi nakola hakamo da:gudi ibi ba: ba:bi kikipola, iba:te Godokono tabo dulimina:, ba:ba tetenomolo kalakalago kolawema:na:, ²¹ huiyatiya ibino tepo ipuwalo haha puliyala. Ba:bema: iba:te Godokono oko ipuwalo nanekela:mo emeda:tepate, ba:bene Godokono taboma: temeteme komate iba:tamo da:pikulimina: ba:gala tawakaluba:te ibino komoma: da:ga:lamena:, iba:te tiyonomo kalahutihoma:na:. ²² Komo tawakalubi iba:te olagopi hemo hakamo da:gudi ba:bi kikipola. Iba:te Godokono tabo kulima:na:, huiyatiya iba:te ilina konomamo emalagidolena ba:gala ibino emede komoma: ukui bilibilima: eda:hana. Ba:bema: ibino tepo ipuwalo ba:bakobako ukui hiliyonomo ba:pola:na, ba:moi ukui komate hido tabo ba anakapumi, ba:bene iba:te a:kanolohamena:. ☆ ²³ Huiyatiya komo tawakalubi iba:te hido hakamo da:gudi ba:bi kikipola. Iba:te Godokono tabo uliti hido iya:tawa lawete hibinomolo konolohoma:na:, komo 100 teta:mo, komo 60 teta:mo, komo 30 teta:mo konolohoma:na:.”

Kuba Hemate Pali Ipuwalo Dikulihui Ba:be Iya:tulame Uwi

☆ **13:22:** Luk 12:16-21; 1Tim 6:9-10,17

24 Ba:bene Ya:suti eta uwi tawakalubi ba iya:tulame na:kagoiya; “Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be komo ba: eta dubuti ebena pali haka hiduimiti hido kona kikipo da:haminahali ba:ba ka:nala. 25 Eta dulu tawakalubi hiliyonomate da:lahani, eba:go alaholodawama: deda:nami ba:be dubuti penate kuba hemo kikipo pali ipuwamo pamihonate ba: dito toni. 26 Galane tetelo konate apepehote da:nolohui, kuba hemate ikuliti konoeno haha ba:bo a:wiholiya; 27 ba:bene pali namutudawoeno okopa:te ebetamo pelamete ebe na:pega:lamiya; ‘Ama: pali ipuwamo hidohido kikipo bamihua:ta, huiyatiya ba:moi komo kuba hemo iba:te kebene kikulihui?’

28 “Ebate tabo ba huiya na:goi, ‘Eta ago dala-holona, ba:bete amihui.’

“Ba:bene okopa:te ebe nalatediya; ‘Wadiyala:ka: a ba:bi kuba hemo komagob-elema:nema:?’

29 “Namutudawate huiyatiya na:goi, ‘Ao, la:le da:magobeleva, diyala, la: atu tetelo komo hidohido kona magobeledemata. 30 Ba:bema:wadiyala iba:te kapimilo napepehamena; huiyatiya galane naha kona uwate tetelo nale okopi kokiyalamema:nemo iba:te dopamo kuba hemo magobelete koa:mo kiya:hekema; ba:bene iba:te hidohido naha kona uwatete naeno pali ilina miya:teno genamamo kopemiya:tema:na.’ ”

Mastada Kikipoeno Iya:tulame Uwi

Mak 4:30-32; Luk 13:18-19

31 Ba:bene Ya:suti eta uwi ibi ba iya:tulame na:kagoiya; “Godote Ko Gawadalagima: deda:na

ba:be komo ba: mastada kikipo huiyala, iyo, eta tetelo dubuti ba:moe kikipo lawete ebena pali ipuwamo dito ami. ³² Hibila, ba:moe hopo konomolo keha kikipo kokonomo ba:pola:na huiyatiya mastada kikipo ba: deha:potonomola. Huiyatiya numa:la:, lumagiti damimini ba:be deha:poto kikipote apete komo hiliyonomo keha kogogolema:ne, ba:bene holaholate pelamete ba:be keha gedawalo ba:pemedehonamena:.”

Palawa Baa: Huhuimino Puhulu Ilieno Iya:tulame Uwi

Luk 13:20-21

³³ Ba:bene Ya:suti eta uwi ibi ba iya:tulame na:kagoiya:, “Godote Ko Gawadalagima: deda:na ba:be komo ba: palawa baa: huhuimino puhulu ilina huiyala. Eta kamenate modobo palawa lawete huhuimino ilina nanekele hola:minalete ba:bo a:ba:gui, ba:bene huhuimino ilinate palawa lawenomo ba lawe palawa baa:te hunamo ba:bo mahigui.”

Ya:suti Tawakalubi Uwa:mo Diya:tulamenakui Ba:be Komoeno Mabu

Mak 4:33-34

³⁴ Ya:suti ba:moi komokomo tawakalubi hiliyonomatamo iya:tulame uwa:mo kiyahanakui, ba:ma ka:na ebete eta komo iba:tamo iya:tulame uwihino kakiyahanakuiha. ³⁵ Ba:be komote uluhukuya: Godote ebena ukui hawakalimidawa ipuwado da:goyia:, ba:be tabote hibima:keda:ma:. Ebete ya:lo tetelo tabo ba:ma ka:na goiya:,
“Na Godote tawakaluba:tamo tabo olamagi tetelo iya:tulame uwa:mo bolamaginakomo.

Iyo, nale ba:moe hopo dododiya:mo
 ba:ba tetene tupuimiti ba:ma teta:mo pu-
 luhuku,
 kebe komate awaminale ipuwalo da:pola:nama:,
 na ba:bi komo ba:ma ka:na kohawakalil-
 amema:nemo.” ✧

*Kuba Hemate Dikulihui Ba:be Iya:tulame Uwino
 Ipuwa*

³⁶ Ba:bene Ya:suti tawakalubi hiliyonomo
 miya:palette genama guamo dito nodoluya:.
 Ba:ba tetelo ebe ta:matapa:te ebetamo pelamete
 na:pega:luya:, “Kona pali ipuwalo dapepehui
 ba:bi kuba hemoeno ipuwa keba ka:nala:ka?:
 Ama: a niya:tua:ma:.”

³⁷ Ya:suti ibino tabo ba huiya na:goiya:, “Hido
 kona kikipo kebe dubuti ka:haminahali, ebe ba:
 Tawakalubino Naniwila. ³⁸ Ba:bema: ebene
 pali ba: ba:moe hopo konomola, hidohido
 kona kikipo ibi ba: Godokono Hunu Haboeno
 gugudila, ba:gala kuba hemo ibi ba: Saitanakono
 gugudila. ³⁹ Kuba hemo damihui ba: Saitanatela,
 ba:gala naha kona uwate tete ba: ba:moe
 hopoeno kuititila, ba:gala naha kona uwatepi
 ba: Godokono nopopila. ⁴⁰ Ba:bema: okopa:te
 kuba hemo magobelete koa:mo diya:heki,
 ba:moe hopoeno kuititi ba:ba ka:na kitanama:ne.
 ✧ ⁴¹ Ba:ba tetelo Tawakalubino Naniwiti
 ebene nopopi kopoelamema:ne. Ba:bema:
 puya:te ebene tawakaluba:go ba emedena
 kuba dododilinaka, nopopa:te ibi hiliyonomo
 puwatete ✧ ⁴² konomo koe woe baha:mo

✧ **13:35:** Ohale 78:2 ✧ **13:40:** Yon 15:6 ✧ **13:41:** Ma:t 24:31;
 25:31; Mak 13:27

ba: dito koniya:hekema:na:, ba:bene iba:te
 ba:bolo lalo ba ikilame konomamo ba:bo
 kihimima:na:. ☆ ⁴³ Huiyatiya Godokono tuputupu
 emede guguda:godolo ebene alote konomamo
 ka:la:minama:ne, ibino Nabiwino Hunu Habalo
 da:la:minana ba:ba ka:na. Galagodawa, ama:
 hidamo nulia:!” ☆

Ugumuili Manino Iya:tulame Uwi

⁴⁴ “Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be
 komo ba: lumagiti ko mani ba:gala hidohido ilina
 ya:lo tetenomolo hakamo dawaminaliya: ba:ba
 ka:nala. Galane tetelo ebete ba:bo hoiya:, ba:bene
 gogo hiliyonomo da:petohuya: eta lumagiti haka
 aligi oko ba owati ba:bi hidohido ilina ba:bo
 ulamiya:. Ba:ba tetelo ebete kalakalago gala
 kihilatelete, ba:bene ebene genamamo tote ebene
 ilina hiliyonomo kolowamima: nimidiliti modobo
 mani ba:bo nelawiya:. Ba:bene ba:be mana:mo
 ebete ba:be haka lawete, ba:be haka ipuwalo
 ugumuililo da:pola:nuya: ba:bi hidohido ilinate
 ebenoma: ba:bo eda:huya:.”

Huiya Ko Neheno Iya:tulame Uwi

⁴⁵ “Ba:gala Godote Ko Gawadalagima: deda:na,
 ba:be komo ba: kolowami lumagiti hidohido nehe
 ilina ohola:go da:pata:na ba:ba ka:nala. ⁴⁶ Eta
 hegelalo ebete kapiya hidonomo nehe dumi,
 ba:ba tetelo ebene ilina hiliyonomo kolowamima:
 nimidiliti modobo mani nelawete, ba:bene ba:be
 mana:mo ebete ba:be hido nehe lawete ebenoma:
 ba:bo midi.”

Kamahuino Iya:tulame Uwi

47 “Ba:gala Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be komo ba: lumagiti daha hiliyonomo uwateholema: kamahu tula:mo dahubi ba:ba ka:nala. 48 Ba:bene daha hiliyonomate da:tahui ba:ba tetelo okopa:te kamahu tuli dodamo adimuya:midate hidohido daha bagolamo ba miya:te kubakuba daha dito iya:hekiya:. 49 Ba:bema: ba:moe hopoenno kuititi ba:ba ka:na kitanama:ne. Ba:ba tetelo Godokono nopopa:te pelamete kuba ododilipi tuputupu emede tawakaluba:godone powatiya:midalete 50 konomo koe woe baha:mo ba: dito koniya:hekema:na:, ba:bene iba:te ba:bolo lalo ba ikilame konomamo ba:bo kihimima:na:.” ✧

Godokono Ko Gawadalagi Komoeno Ipuwa Da:lawiya: Ba:be Lumagino Komo

51 Ba:bema: Ya:suti ebe ta:matapa:tamo na:goiya:, “La: ba:moi hiliyonomo komo hidamo na:kiya:tawahonama?”

Iba:te tabo ba huiya na:ga:luya:, “Iyo, a mod- obola.”

52 Ba:bene Ya:suti iba:tamo gala na:kagoiya:, “Godokono Tutumu iya:tulamepi ipuwalo, pote Godokono Ko Gawadalagi komoeno ipuwa lawenomo da:lawi, ba:be lumagi ba: ko genama namutudawa huiyala. Ba:be mulu dubuino genamalo koko hidohido ilinate ba:pola:na, ba:ma ka:na pakalapakala ilina ba:gala uliuli ilina kapimilo ba:pola:ma:na, ba:bema: ebete ebeno ubilo ba:bi hiya:hiya: ilina tawakaluba:tamo buluhukulatelenakomene ibi hidonomamo kowalubilinama:.”

*Nasalete Habanapa:te Ya:suku Ubiha:ma:
Deda:huya:*

Mak 6:1-6; Luk 4:16-30

⁵³ Ba:bene Ya:suti ba:bi iya:tulame uwi olamagi da:wibuya:, ebete ba:be habane tote ⁵⁴ ebene emede haba Nasaleta:mo gala na:katuya:. Ebete tawakalubino baidi ibubulamehole genamalo ibi ba iya:tulamita iba:te hanohanoholo na:ga:lutiya:, “Moe dubuino mulu iya:tulame ukui ebete kebolo kiya:tawui? Ba:gala ebete hanohano komo pokono heloamo kododilina?

☆ ⁵⁵ Ebe kapeneta dubuino gudula, ebene menoko ba: Ma:litila. A iya:tawahala ebene ekaki Ya:imesiko, Yausepeko, Saimonoko, ba:gala Yudasiko, ☆ ⁵⁶ iyo, ebene ekaki bohelemele hiliyonomate ago bemedena. Ba:bema: ba:moe dubuti ebene helo ba:gala mulu kebolo kuwati?”

⁵⁷ Ba:bene iba:te ebe ubiha:ma: ba eda:huta Ya:suti ibi na:kiyalamiya:, “Godokono ukui hawakalimidawa tawakaluba:te ebe hunamo kadipatema:na:, huiyatiya ebene habanapi ba:gala ebene genamanapi iba:te ebe ubiha:ma: beda:hanakomena:.” ☆ ⁵⁸ Ba:bema: Nasaletenapino hibima: midiha: mabuma: Ya:suti ibino habalo hiliyonomo hanohano komo kododiliya:ha:, ebete ibi ipuwalo kapiyakapiyanomo bododiliya:.

14

*Heloditi Yonekono Wato Ditamidamiya:
Mak 6:14-29*

☆ 13:54: Yon 7:15 ☆ 13:55: Yon 6:42 ☆ 13:57: Yon 4:44

¹ Ba:ba tetelo Ga:lili hopeno Ko Gawadalagi Heloditi Ya:sukunu ododili komokomo ulihote, ² ebete ebena hopopa:tamo na:goiya; “Ba:moe Ya:suku ba: Yonete, tawakalubi beyamo wadulateledawala. Ebete hoe ipuwane a:mahigui, ba:bema: ba:moi hanohano komate ebegodone pikulinaka.”

³⁻⁴ Ba:moe komo ba: Yonete keba ka:na ka:hoyia: ba:be komola.

Yonete dopamo ba emedena Heloditi ebena ekawi Pilipikono kamena pilolo lawiya; ba:be kamenoeno mahilo ba: Helodiyasitila. Ba:moe mabuma: Yonete Helodiko ba kiyahame na:goemiya; “Ama:le ba:be kamena lawe wadiyaha; ko kubanomola!” Ba:bema: Heloditi ebena alaholohopi da:kiyalamiya; iba:te Yoneko nelawete du genama guamo dito pa:da:nuya; mabu ebete ebena ubi bihatiya: ba:be ododi komodo ebete Helodiyasiko kokalakuimima:.

✧ ⁵ Ba:ba tetelo Heloditi ebe anakapumi ubi nihatiya: huiyatiya ebete Yu tawakalubi ba tolelame gala dito kamiya:puya; mabu iba:te Yoneko Godokono ukui hawakalimidawama: ga:lanakuya:.

⁶ Ba:bene Heloditi da:hawakaluya; ba:be hegela emalagidololo ebena mabuluba:te eba:go poko baa: benahutiya:.

Ba:ba tetelo Helodiyasikono bohelete ibi hiliyonomoeno holoholo hapuamo pete ba pemoita, Heloditi ebetamo koamo kalakalutiya; ⁷ ba:bema: ebete boheletamo na:goiya; “Nale Godokono mahilamo

✧ **14:3-4:** Hawi 18:16; 20:21; Luk 13:19-20 ✧ **14:5:** Ma:t 21:26

goemo, ama:le bada komoma: ubi dihatemena: nale ama:tamo hibinomolo kikamema:nemata!”

⁸ Ba:bene boheleno menokote ebe da:kiyamiya:, ebete Heloditamo ba:ma ka:na huiyuya:, “Na ubila Yoneko tawakalubi beyamo wadulateledawoeno wato kikipo kapeyago. Ka:lonomo natamo nikanama:!”

⁹ Ba:ba tetelo Ko Gawadalagi Heloditi ebenu tepo ipuwalo menemenema: ediya:, huiyatiya ebete dopamo da:goiya: ba:be tabo ebete Godokono mahilamo goiya: poko tawakalubi hiliyonomoeno holoholo hapulu. Ba:bema: ebete ebenu eta alaholodawa da:kiyamiya:, ¹⁰ ba:be dubuti du genamamo tote Yonekono wato ba:bo nitamidamiya:. ¹¹ Ba:bene ebete wato kikipo kapeyago adahete boheletamo da:pikamiya:, huiyatiya ebete ebenu menokotamo dito atuya:. ¹² Ba:ba tetelo Yoneko ta:matapa:te ebenu ape pelawete bobo ipuwamo dito nihatiya:, ba:bene iba:te tolamete ba:be komo Ya:suku ba:bo nikiyamiya:.

Ya:suti Hiliyonomo Tawakaluba:tamo Baa: Dikalameholeniya:

Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Yon 6:1-14

¹³ Ya:suti ba:be komo uliti ebe ta:matapa:go boga:go dito tolamiya: ebete ha:kiya tataba hopamo konuluhukuma:, huiyatiya tawakalubi hiliyonomate ebenu to komo duliya:, iba:te ibino habahabane ikuliti Ya:sukuba: konalugama: haka gabuya dito tolamiya:. ¹⁴ Ba:bene Ya:suti boga:go da:nuluhukuya:, tawakalubi hiliyonomo nulamete ibi konomamo nemalemalelateliya:,

ba:bema: ebete hakamo nodolote ibino teme-
tema:gopi ba:bo nihiduilamiya:

¹⁵ Ba gapogapohona ebe ta:matapa:te ebe-
tamo pelamenate ebe na:pega:lameniya:, “Moe
tawakalubiha: bahila. Tete ba: a:wibo, tiyo
kuduma:ne, ba:bema: ama: ibi noelama:, iba:te
habahabamo tolameholete ibi ha:kiya ibino baa:
konuwatehoma:.”

¹⁶ Ya:suti ibi na:goelameniya:, “Ao, iba:te to-
lameheno la:le iba:tamo naha ilina dopamo
nikalamehola:la:.”

¹⁷ Iba:te na:huiyaniya:, “Agodolo paibo baa:
ba:gala daha netewa, ba:binomate pola:na.”

¹⁸ Ya:suti iba:tamo na:goeniya:, “Ba:be
baa: ba:gala daha natamo na:wadaha:la:.”

¹⁹ Ba:bene ebete tawakalubi hemolo ahidima:
da:kiyalameniya:, ba:ba tetelo ebete paibo baa:
ba:gala daha netewa uwatenate, Hunu Habamo
gahimilo Godotamo kalakala tabo ba:bo goeniya:
Ba:bene ebete ba:bi baa: wakalamiholenate ebe
ta:matapa:tamo ikalamenate, iba:te tawakalubi
hiliyonomatamo dito ikalameholeniya:. ☆ ☆

²⁰ Ba:ba tetelo ibi hiliyonomate baa: da:nahaniya:
ibino kape komo ba:bo wiboholameniya:,
ba:bene Ya:suku ta:matapa:te da:luhiliniya: ba:bi
baa: komokomamo 12 bagolo betabuilameniya:.

²¹ Ba: hibila, ba:be baa: 5,000 dubate nahaniya:
ibino kamenakamena guguda:go.

Ya:suti Beya Hunudu Da:toniya:

Mak 6:45-52; Yon 6:15-21

²² Ba:bene ba:ba tetenomolo Ya:suti
tawakalubi ba oelamena ebe ta:matapa:tamo

na:goeniya;, “Boge lawete Ga:lili Bobo hapuamo na:na:hiwala:la:.” ²³ Ba:bene ebete tawakalubi hiliyonomo oelamenate ebete haka hunamo dito nodoloniya: Godokoba: tabo konega:lanama: Ba:bene da:duniya: Ya:suti ha:kiya ba:bolo lutiya:. ²⁴ Ba:ba tetelo ta:matapa:te ibino boga:go bobo tuli tetenomodo ba tolamena, gawiyate boge hapuamo ola:la:midanakui, hapuamo ola:la:midanakui, ba:ba ka:na ewageleniya: mabu huhuti ibi na:duhilameniya:, ²⁵ ba:bema: du tetelo hegela owaloho tatalima: ba eda:na, Ya:suti beya hunudu iba:tamo ba:bo toniya:. ²⁶ Huiyatiya ebete beya hunudu ba tonato, iba:te ebe uminate ba toletolehona na:ga:laniya;, “Gubaliti pe!” ba:bema: iba:te tole konomago ba:bo ga:ga:niya:.

✧

²⁷ Ba:ba tetenomolo Ya:suti ibi na:goelameniya;, “Na Ya:sutila, la: katoletolehonala:!”

²⁸ Ba:bene Pitate huiyatiya ebetamo na:goeniya;, “Kodawa, ama:lela:ka:? Ama: na na:kiyanama;, nale beya hunudu ama:tamo kopema:.”

²⁹ Ya:suti ebene tabo ba huiyana na:goeniya;, “Na:pa:!” ba:bene Pitate boge miya:panate beyamo a:putinate beya hunudu ebetamo ba:bo toniya:. ³⁰ Huiyatiya ebete helo huhuino gawiya ulamenate ba:bo toletoleniya;, ba:bene ebete beyamo ba ululuna Ya:sutamomo ibulunomolo na:goeniya;, “Kodawa, ama: naeno ka:ka: na:mula:nama:!”

³¹ Ba:ba tetenomolo Ya:suti kokoto hogaminanate Pitako lawenate na:goemeniya;, “Amia:no

hibima: midi komo koha:, nanekelela. Mabu keka: ama:le ukui netewama: deda:?” ✧ ³² ba:bene iba:te gala boga:mo da:kololoniya: huhuti ba:bo wiboniya:.

³³ Ba:ba tetelo Ya:suku ta:matapa:te ebe ba adikumina na:ga:laniya:, “Hibila, ama: ba: Godokono Gudulata!”

*Ya:suti Genasalete Hopolo Temetema:gopi
Da:hiduilamenakui
Mak 6:53-56*

³⁴ Ba:bene iba:te duiduiya tetelo bobo hapuamo na:hiwalete Genasalete hopamo dito nikuliya:.
³⁵ Ba:ba tetelo tawakaluba:te Ya:sukunu komo iya:tawahate ba:be hopoeni hiliyonomo haba-habamo tabo na:noemiya:, iba:te temetema:gopi ebetamo komagahalema:.
³⁶ Ba:bema: Ya:suti ba:bolo ba nemedena, temetema:gopa:te da:pelamenakui ebe na:petoemehonakuya: iba:te ebene kaliko kologihoma:, ba:bene puya:te ebene kaliko dologihonakui ba:ba:te ba:bo hidohidohonakuya: ✧

15

*Yu Tawakalubino Iniwalino Iya:tulame Komo
Mak 7:1-13*

¹ Ba:ba tetelo komo Pa:lisi kapiyuimipi ba:gala Godokono Tutumu iya:tulamepi, iba:te Yelusalema ko habane pelamete Ya:sutamo na:pega:luya:, ² “Mabu keka: ama: ta:matapa:te aeno iniwala:te diya:tulamenakui ba:bi tutumu

✧ **14:31:** Ma:t 8:26; Mak 4:39 ✧ **14:36:** Ma:t 9:20-21

tabo da:wakalaminaka? Numa:, iba:te kokoto ukulaleheno baa: ba:bo nahanaka!”

³ Ya:suti huiyatiya iba:tamo na:goiya:, “La:bada mabuma: iniwala:te da:ga:lanakui ba:bi tutumu tabo ba emalagidolena, huiyatiya Godokono Tutumu Tabo bewakalaminamata?

⁴ Numa:la:, Godote ebeno Bukalo na:goiya:, ‘La:eno menokobi nabi nowalubila:la:,’ ba:gala ebete na:kagoiya:, ‘Kebe lumagiti ebeno menoko o nabiwino komoma: kuba tabo dolamagimini, la:le ebe nanakapumiya:la:.’ ✧ ⁵ Huiyatiya la:

ba:moe Godokono tabo tama:mo miya:palo na:ga:lanamata, ‘Lumagigodolo da:pola:na menoko nabiwi owalubilima:, ebete iba:tamo ikalamema: ubiha:ma: deda:mene, kubahenola. Ebete dito kogoema:ne, ‘Ba:moi ilina talonala, nale Godotamo ikamehote ba:moi ilinamo naeno menoko nabiwi a:kowalubila:mo.’

⁶ Ba: ba:ma ka:na la: ipuwalo kuba ukui lumagiti ebeno nabiwi a:kowaluba:le, mabu la: Godokono hibi tabo tama:mo miya:telo huiyatiya la:eno iniwala:te da:ga:lanakui la: ba:bi komo kapiya bododilinakomata. ⁷ La:

ma:lapila netewa tawakalubilata! Godokono ukui hawakalimidawa Aisayate la:eno komoma: dopamo hibinomolo ba:ma ka:na goiya:,

⁸ ‘Ba:moi tawakaluba:te na tabamo adikunamena,

huiyatiya ibino tepo ipuwoeno ukui na tamelo kapola:naha:,

muhulunomolo ba:nepola:na. ✧

⁹ Iba:te naeno mahilo hunamo nadipatena,

huiyatiya hibi komo puliyala,
 iyo, iba:te hopo habanapino tutumu
 Godokono hibi Tutumuma: midiliti ba:bo
 iya:tulamenaka.’”

*Tawakalubi Da:kubahilamenaka Ba:bi
 Komokomo
 Mak 7:14-23*

¹⁰ Ba:bene Ya:suti tawakalubi hiliyonomo ebetamo ka:lamiti iba:tamo na:goiya;, “La: ba:moe tabo uliti la:eno ukui hidamo na:tuputupuilama:la: ¹¹ Naha ilinate lumagino tepo ipuwamo dopegamene ba:be ilinate ebe a:kakubahima:mene, huiyatiya lumagino tabone dikulimina: ba:bi komate ebe kokubahimima:na:” ☆

¹² Ba:bene Ya:suku ta:matapa:te ebetamo pelamete na:pega:luya;, “Ama: iya:tawala:ka:, Pa:lisi kapiyuimipa:te ama:le da:gaa: ba:be taboma: na:maubaha?”

¹³ Ya:suti huiyatiya na:goiya;, “Naeno Nabiwiti Hunu Habalo demedena, ebeno pali ipuwamo tawakaluba:te ha:kiya ibino heloamo damihonaka, ba:bi keha hiliyonomo ebete hahago kopemagobelema:ne, huiyatiya ebete ha:kiya kebe keha kamihona, ba:binomate ba:la:mota:hanamena: ¹⁴ Ba:bema: la:le Pa:lisi kapiyuimipino tabo akulia:la:, na:miya:paliya:la: mabu ibi ba: baidi tamihopila, iba:te tawakalubi kubamo iya:tulamenaka. Numa:la:, baidi tamiho dubuti eta baidi tamiho dubu gabodo da:magatamene iba:te haka gugamo badi konegudima:na:.” ☆

☆ 15:11: Ma:t 12:34 ☆ 15:14: Luk 6:39; Lom 2:19

15 Ba:bene Pitate ebe na:goemiya;, “Ama: ba:moe komoeno ipuwa a niya:tua:ma:.”

16 Ya:suti tabo ba huiya na:goiya;, “Komopa:te ukui hidamo katuputupuilamenaha;, la: ba: atumu. 17 La: iya:tawahala:ka:? Naha ilinate lumagi ipuwamo opegate wapamo tote ba:bene nea:go kopenuluhukuma:ne, 18 huiyatiya lumagiti ebena tabamo dolamagimini, ba:bi tabo ba: ebena tepo ipuwoeno ukui mabuni kopikulima:na;, ba:bi tabote ebe ba:bo kokubahimima:na;. 19 Numa:la;, lumagino tepo ipuwane hiya:hiya: kuba ukui komate pikulinaka, ba:bene ba:bi kuba ukuia:godone ba:moi koko kubate kapikulinaka—lumagi anakapumi komo ba:gala ilina pilo komo, bohele pilo komo ba:gala eta lumagino kamena pilo komo, ha:da tabo olamagi komo ba:gala eta lumagino mahilo kubahimi komo. 20 Iyo, ba: hibila! Ba:moi kubate pikuliti lumagi ba:bo kokubahimima:na;, huiyatiya lumagiti kokoto ukulahaheno baa: da:namene ba:be komote ebena ukui mabu a:kakubahima:mene.”

*Taya Habanapi Kamenoeni Hibima: Midi Komo
Mak 7:24-30*

21 Ba:bene Ya:suti ba:be hopo miya:pate Taya ba:gala Saidono koko haboeno hopamo dito tuya;. 22 Ba:be Ka:inane hopolo demedenami, eta kamena ebe Yuha: lumagila, ebete Ya:sutamo gaa:tepahago pete na:pegoiya;, “Da:ibidikono Hogo, naeno gudu bohele kuba gobogobagoenola, ba:bema: ebete ko temeteme biya:tawana! Wadiyala ama:le na na:malemalenatena:!”

23 Huiyatiya Ya:suti ba:be kamenoenno tabo kahuiyuya:ha:, ba:bema: ebe ta:matapa:te ebetamo pelamete na:pega:luya:, “Ama: ba:moe kamena gobogobamo noema:, mabu ebe ago da:patita howele konomo bododita.”

24 Ba:bema: Ya:suti ibino tabo ba huiya na:goiya:, “Isalaela tawakalubi ipuwalo dalatidiholiya:, Godote na ba:bi sipi-goegoe kapiya oholema: poenamiya:, komo hopo tawakaluba:tamoha:.” ☆

25 Ba:bene ba:be Yuha: kamenate ebena tabo uliti ebetamo gala kapete ebena nato mabamo pepapamiwatalo na:pegoiya:, “Kodawa, ama: na nowalubina:.”

26 Ba:bema: Ya:suti ebena tabo ba huiya na:goiya:, “Mabu keka: nale ama: dowlubitama? Wadiyaha: tawakaluba:te gugudino baa: komopa:tamo dito ikalame, mabu ba:be ododi komo ba: gahagahatamo ikalame komo huiyala.”

27 Kamenate Ya:sutammo na:goiya:, “Iyo, ama:le da:gaa: ba: hibila, huiyatiya eta ko dubuino baa: naha habane hopamo da:penigudinaka, ba:bi baa: hapuhapu gahagahate naha wadiyala!”

28 Ba:bene Ya:suti ebetamo na:goiya:, “Kamena, ama:godolo hibima: midi komo konomo bitana, ba:bema: ama:le ubi dihatita, na ba:be komo hibilo kododima:nemo.” Ba: hibila, ba:ba tetenomolo ba:be kamenoenno bohelete ba:bo hiduya:.

Ya:suti Temetema:gopi Hiliyonomo
Da:hiduilamiya:

☆ 15:24: Ma:t 10:6

29 Ba:bene Ya:suti ba:be hopo miya:pate Ga:lili Bobo dododo petote haka hunamo nodolote dito nemediya. 30 Ba:ba tetelo tawakalubi hiliyonomate Ya:sutamo ba pelame iba:te ibino temetema:gopi ebetamo ba:bo magaheliya, ba:ma ka:na iba:te nato kubakubapi, baidi tamihopi, tabo olamagimiha:pi, ba:gala komo hiliyonomo hiya:hiya: tawetawa:gopi Ya:sutamo magahetele ebene nato mabamo da:pewadila:lateliya, ebete ibi ba:bo hiduilamiya. 31 Ba:bene tawakaluba:te konomamo hanohanohuya: mabu iba:te ibino baida:mo ba:moi komokomo ulamiya, tabo olamagimiha:pa:te tabo olamagimiya, nato kubakubapa:te a:wapata:lamiya, ba:gala baidi tamihopa:te a:la:minahaliya. Ba:bema: ba:ba tetelo Godote Isalaela tawakalubi dowlubilinako, iba:te ebene mahilo hunamo ba:bo adipatiya. ✧

Ya:suti Hiliyonomo Tawakaluba:tamo Baa: Gala Da:kikalameholiya:

Mak 8:1-10

32 Ba:bene Ya:suti ebe ta:matapi ebetamo ka:lamiti ibi na:goelamiya, “Na ba:moi tawakalubi na:malemalelatilitamo, mabu iba:te nago netewa-kapiya hegela demedenati ibino baa: a:wiboholami. Na ubihinola ibi baa:heno ibino habahabamo dito oelame. Diyala, iba:te gabo tetelo heloha:ma: da: neda:hamena.” ✧

33 Ebe ta:matapa:te ebetamo na:ga:luya, “Moe baa:ha: hopola. Ale ba:moi tawakalubi hiliyonomatamo baa: ikalamehole modoboha.”

³⁴ Ba:bene Ya:suti ibi nalateda:liya;, “La:godolo kebaleta baa:te ka:pola:na?”

Iba:te na:ga:luya;, “Sa:ba:ni baa: ba:gala daha hegehege kapiyakapiyate pola:na.”

³⁵ Ba:bene Ya:suti tawakalubi hakamo kahidima: da:goelamiya;, ³⁶ ba:ba tetelo ebete ba:bi sa:ba:ni baa: komokomo ba:gala daha uwatete Godotamo kalakala tabo ba:bo goiya;, ba:bene ebete wakalamiholete ebe ta:matapa:tamo dito ikalamiya: iba:te tawakaluba:tamo kikalameholema:. ³⁷⁻³⁸ Ba:ba tetelo puya:te ba:be baa: da:nahuya: ibino kape komo ba: dito wiboholamiya:. Ba: hibila, ba:be baa: 4,000 dubate nahuya: ibino kamenakamena guguda:go, ba:bene da:luhiliya: ba:bi baa: komokomamo Ya:suku ta:matapa:te sa:ba:ni bagolo betabuilamiya:.

³⁹ Ba:bene Ya:suti ba:bi tawakalubi ibino haba-habamo doelamiya;, ba:ba tetelo ebete boga:mo ololote Magadana hopamo ba: dito tuya:.

16

Pa:lisi Kapiyuimipa:te Hanohano Komo Umima: Ya:suku Gala Da:kaga:lamiya:

Mak 8:11-13; Luk 12:54-56

¹ Ba:bene komo Pa:lisi kapiyuimipi ba:gala Sa:diyusi kapiyuimipi iba:te ubi bihatiya: Ya:sutamo pelamete ebe kuba gabamo kopemogabuimima:. Iba:te ebe ba:ma ka:na pega:lamiya;, “Ama:godolo Godokono helo ditana, ba:be komo hawakalimima: eta hanohano komo atamo nododa:.” ☆

☆ **16:1:** Ma:t 12:38; Luk 11:16

² Ya:suti tabo ba huiya iba:tamo na:goiya; “Hegelate ba nihitiga hegela hunu hawihawima: da:neda:mene, la: ba:be komo umiti koga:lama:nemata, ‘Dumutu hegela hidamo kopowalohoma:ne.’ ³ Ba:gala eta tetelo hegelate ba owalohuta la: wegola bubu dulamema la: koga:lama:nemata, ‘Ba:moe hegelate kokubama:ne.’ Iyo, la: alomoeno komokomo ulame iya:tawahala, huiyatiya ba:ma tetelo Godote la: ipuwalo dododilina ba:bi komoeno ipuwa la: hidamo kiya:tawahanaha. ⁴ Kuba ododilipi ba:gala hibima: midiha:pi, iba:te ubi konomola Godokono helo hawakalimino hanohano komo kumima:, huiyatiya Godote eta komo iba:tamo a:kahawakalima:mene. Ba:hibila, ebete Yaonako ipuwado da:hawakalimiya: ba:be hanohano komo kapiya la:tamo ikalamiya:ta.”*

Ba:ba tetelo Ya:suti ibi miya:palette ba: dito tuya: ☆

*Pa:lisi Kapiyuimipi Ba:gala Sa:diyusi
Kapiyuimipi Ibino Awagaha Komo
Mak 8:14-21*

* **16:4:** Buka ka:lamiholewawa, wadiyala ama: ba:moe komo niya:tawa, Yaonako ba: Godokono ukui hawakalimidawa etala, ebete Godokono tabo Niniba habanapa:tamo atuya: Yaonate ba:bi Yuha:pa:tamo nuluhukuhino, dopamo gabo tetelo ko olalatiti ebetamo uluhukuya:, ba:ma ka:na konomo dahate ebe dito migiguya:. Ba:bene Yaonate netewa-kapiya hegelalo dahoenno tepo ipuwalo lutate, ba:ba tetelo Godote ebe malemaletelo ko hanohano komo ba ododi ebenu ka:ka: ba:bo mula:miya:. Ya:suti ba:be hanohano komoma: olamagiya: Pa:lisi kapiyuimipa:tamo. ☆ **16:4:** Ma:t 12:39; Luk 11:29

⁵ Ba:bene Ya:suti ebe ta:matapa:go Ga:lili Bobo hapuamo da:na:hiwaliya:, ba:ba tetelo iba:te baa:uwate komo nadoduya:. ⁶ Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “La: hidamo nulia:la:. Palawa baa:te ha:kiya hunamo da:mahiga, Pa:lisi kapiyuimipi ba:gala Sa:diyusi kapiyuimipi ibino awagaha komo ba:ba ka:nala. A:iye, ba:mako komote la:tamo akuluhukala:!” ✧

⁷ Ba:bema: iba:te ibi ipuwalo tabo ba:ma ka:na ga:luya:, “Ebet e atamo ba:moe tabo begoe mabu ale baa:kawadaheha:.”

⁸ Huiyatiya iba:te tabo da:ga:lutiya: Ya:suti iya:tawate na:goiya:, “La:eno hibima: midi komo kokoha:. La:le baa:heno pola:na tabo badama:ka:ga:lutama? ⁹ Keka: mabu la:le naeno hibi komo hidamo kuminaha? Nale eta gapogapolo paibo baa: 5,000 dubatamo da:wakalamiholenimo, ba:moe komoma: la:godolo ukui ba:kitana? Ba:ba tetelo la: kebaleta bagolo ka:tabuilameonima? ✧

¹⁰ Ba:gala eta hegelalo nale sa:ba:ni baa: 4,000 dubatamo da:kawakalamiholimo, ba:ba tetelo la: kebaleta bagolo ka:tabuilamiuima? ✧

¹¹ La: bada mabuma: naeno komo hidamo kemalagidolonaha? Nale la:eno baa: naha komoma: kagoeha:. La: hidamo, Pa:lisi kapiyuimipi ba:gala Sa:diyusi kapiyuimipi ibino awagaha komote la:tamo akuluhukala:!”

¹² Ba:bene Ya:suku ta:matapa:te ebeno tabo ipuwa hidamo ba:ma ka:na lawiya:, Ya:suti palawa baa: hunamo mahiga tabo da:kiyalamiya:, ebete Pa:lisi kapiyuimipino

✧ **16:6:** Luk 12:1 ✧ **16:9:** Ma:t 14:17-21 ✧ **16:10:** Ma:t 15:34-38

awagaha iya:tulame komoma: goiya:. Ebe ubihinola ba:be kubate ebe ta:matapa:tamo uluhuku.

*Pitate Ya:sukunu Hibi Komo Da:hawakalimiya:
Mak 8:27-30; Luk 9:18-21*

¹³ Ba:bene Ya:suti Sisaliya-Pilipai hopamo da:nuluhukuya: ebete ebene ta:matapi ba:bo nalateda:liya:, “Na Tawakalubino Naniwi iba:te pokomo ka:ga:lanaka?”

¹⁴ Iba:te na:ga:luya:, “Komopa:te ama: Yoneko beyamo wadulateledawama: ga:lanaka, komopa:te ama: Elayama: ga:lanaka, komopa:te ama: Yelemayama: ga:lanaka, ba:gala komopa:te ama: Godokono ukui hawakalimidawa etama: ga:lanaka.” ✧

¹⁵ Ba:bene Ya:suti ibi nalateda:liya:, “Huiyatiya la:le na pokomo ka:midinionama?”

¹⁶ Saimono Pitate tabo ba huiya na:goiya:, “Ama: ba: Kelisotela, iyo, ama: ba: Ka:ka: Godoeno Gudulata!” ✧

¹⁷ Ba:bene Ya:suti ebetamo na:huiyuya:, “Saimono, Yonekono gudu, ama: koamo na:kalakala! Mabu ba:moe hibi komo eta lumagiti ama: kiya:tumiha:, ama: naeno Hunu Haboeno Nabiwiti iya:tumia:ta. ✧ ¹⁸ Na

ama:tamo ba:ma ka:na goemo, ‘Ama: ba: Pitate, naeno nakolalata.† Ba: hibila, nale ba:moe nakola hunamo naeno sose ketema:nemo, ba:bema: Saitanakono hoe komote ba:be sose kubahimima: a:kamodobamene. ✧ ¹⁹ Numa:,

✧ **16:14:** Ma:t 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 ✧ **16:16:** Yon 6:69

✧ **16:17:** Gal 1:15-16 † **16:18:** Pita mahiloeno ipuwa nitana ‘Nakolala.’ ✧ **16:18:** Yon 1:42; Epe 2:20

nale Ko Gawadalagi Godokono hiya:hiya: ki ama:tamo kikamehoma:nemata. Ba:bema: ama:le Saitanako koduhimima: ba:moe hopolo kebe gigiho ba:moi kia:mo da:kalapilamena: Godokono Hunu Habalo atu kalapila komote konitanama:ne, ba:gala ama:le lumagino ka:ka: komula:mema: ba:moe hopolo kebe gigiho ba:moi kia:mo da:hiya:midamena:, Hunu Habalo atu a:hiya:mida komote konitanama:ne.’ ” ☆

²⁰ Ba:bene Ya:suti ebeno ta:matapi koamo kiya-halamiya:, “Nale Kelisoma: hibilo deda:namo, la:le ba:moe komo komopi akakiyalama:la!”

Ya:suti Ebeno Hoe Komoma: Dopamo Da:goiya: Mak 8:31–9:1; Luk 9:22-27

²¹ Ba:ba tetelo Ya:suti ebe ta:matapi iya:tulame ba:ma ka:na tupuimiya:, “Nale Yelusalema ko habamo tote tawakaluba:godone koko temeteme ba:bo konuwatema:nemo, Godokono ubila. Ba:bene Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi, ba:gala Godokono Tutumu iya:tulamepi, ba:gala komo koko dubu iba:te na kanakapunamema:na:, huiyatiya netewa-kapiya hegelalo Godote na hoene kadipanatenema:ne.”

²² Ba:bene Pitate Ya:suku komo ta:matapa:godone nanekela:mo magatate ebe ba:ma ka:na ba:bo nikiyahamiya:, “Kodawa, ba:moe kubate ama:tamo akuluhukala:, wadiyala Godote na:duhima:mene!”

²³ Ba:bene Ya:suti ohobigate Pitatamo na:goiya:, “Pita, ama: Saitanako huiyala! Na na:miya:pana:! Ama:le naeno nato ukamidawama: editata

☆ **16:19:** Ma:t 18:18; Yon 20:23

mabu amia:no ukui Godotamo kihatitaha:, ama: tawakalubino ukuilo emedenata!”

²⁴ Ba:ba tetelo Ya:suti ebe ta:matapi na:goelamiya:, “Kebe lumagiti na ta:mahenema: ubi dihatemene, dopamo ebete ebenu komo adodote ebenu keha pihiga aguti na ba:bo na:ta:mahena:mene. ✧ ²⁵ Ba: hibila, kebe lumagiti ebenu ka:ka: natamo damawada:mene ebenu ka:ka:te kalatidima:ne, huiyatiya kebe lumagiti ebenu ka:ka: na mabuma: datutimini, ebete hibi ka:ka: ebo konumima:ne. ✧ ²⁶ Ba:bema: lumagiti hopoeno ilina hiliyonomo uwatenomo ba uwate, ebenu ka:ka: datutimini ba:be lumagino huiya keka:? Ebete ebenu ka:ka: gala kakalawema: bada ilina na:kikamemene? Gabo puliyala, kitanaha:.
✧ ²⁷ Ba: hibila, Tawakalubino Naniwiti ebenu hido-talona nopopa:go ba:gala Nabiwi Godokono helonomo alago kopema:ne. Ba:ba tetelo ebete tawakalubino komo ba anagilamelelame ibino modobo oko huiya hibilo kikalamema:ne. ✧
²⁸ Na la:tamo hibi tabo begoemo, ba:ma tetelo demedehona komo iba:te Tawakalubino Naniwi ebenu Ko Gawadalagi heloago da:pemene, ba:be ko komo dopamo umiti galane ba:bo koha:lahama:na:.”

17

Godokono Helonomo Alote Ya:sukunu Ape Da:la:minuya:

Mak 9:2-13; Luk 9:28-36

✧ **16:24:** Ma:t 10:38; Luk 14:27 ✧ **16:25:** Ma:t 10:39; Luk 17:33; Yon 12:25 ✧ **16:26:** Ma:t 4:8-9 ✧ **16:27:** Ma:t 25:31; Ohale 62:12; Mulu Tabo 24:12; Lom 2:6; Haw 22:12

1 Ba:bene sikisi hegela da:wibuya: Ya:suti Pitako, Ya:imesiko, ba:gala ebeno ekawi Yoneko, ibinomo bemagataliya: eta hununomo hakamo.

2 Ba:ba tetelo ebe ta:matapino dopo hapulu Ya:sukunu apete hiya:ma: ediya:, ba:bene ebeno holoholote hegeloeno a:la:mina keba ka:nala:ka: ba:bakoma: ba eda:, ebeno pupulino ilinate atumu keyakeyanomoma: eda:hamiya:.

✧ 3 Ba:bene ta:matapino holoholo hapuamo Moseseko ba:gala Elayako iba:te uluhukuti Ya:sukuba: tabo ba:bo ga:lutiya:.

4 Ba:ba tetelo Pitate Ya:sutamo na:goiya:, “Kodawa, ale ba:malo da:pola:nama:, kalakala konomola. Ama: ubi dihatemena:, nale mimiya netewakapiya ketemotema:nemo, eta amia:nola, eta Mosesekonola, eta Elayakonola.”

5 Pitate ba:be tabo ba olamagita, ba:ba tetenomolo hiya:nomo a:la:mina hawaiti pete ibi dito patulateliya:, ba:bene hawai ipuwane tabote ba:ma ka:na piya:, “Ba:moe naeno kapiya Gudunomola, na ebetamo na:kalakalutamo. La: ebeno tabo nulia:la:.” ✧

6 Ba:bene Ya:suku ta:matapa:te ba:be tabo uliti konomamo ba toletoleho hakamo ba:bo gudiya:, 7 huiyatiya Ya:suti pete ibi ba pologhihole na:pegoyiya:, “Na:mahila:hala:, akatoletolehala:!”

8 Ba:ba tetelo iba:te baidi da:gahilameholiya: eta lumagi kumiya:ha:, Ya:suku kapiyate ba:bolo la:nuya:.

9 Iba:te haka hununi ba pepalaga Ya:suti ibi na:pikiyalamiya:, “La:le kebe hanohano

✧ 17:2: 2Pit 1:16-18 ✧ 17:5: Ohale 2:7; Ais 42:1; Ma:t 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22; Tutumu 18:15

komo dumima, ba:be komo ba:ma tetelo komopi akakiyalama:la:, huiyatiya Godote na Tawakalubino Naniwi hoene gala da:kadipanatenemene tawakalubi ba:bo kokiyalamema:nemata.”

¹⁰ Ba:bene Ya:suku ta:matapa:te ebe nalatediya:, “Mabu keka: Godokono Tutumu iya:tulamepa:te da:ga:lanaka, Elayate dopamo pete, ebena gala hapuni Kelisote kopema:ne?” ✧

¹¹ Ebete tabo ba huiya na:goiya:, “Hibila, Elayako dopamo pete hiliyonomo komokomo kopetuputupuilamema:ne. ¹² Na la:tamo na:goemo, Elayako tawakaluba:tamo ya:lo a:pi huiyatiya iba:te ebena komo kiya:tawahaha:, ba:bene iba:te ibino ubilo koko kuba ebetamo ododilinakuya:. Ba:bema: la: niya:tawahala:, Tawakalubino Naniwiti atumu iba:godone koko temeteme hibilo kuwatema:ne.” ✧

¹³ Ba:bene ebe ta:matapa:te ba:be taboeno ipuwa hidamo ba:ma ka:na lawiya:, Ya:suti Yoneko beyamo wadulateledawoeno komoma:goe. ✧

*Ya:suti Kuba Gobogobagoeno Kuhi
Da:hiduimiya:*

Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a

¹⁴ Ba:ba tetelo iba:te komo tawakaluba:tamo da:pikuliya:, eta dubuti Ya:sutamo pete pupamo pemedete ¹⁵ na:pegoyiya:, “Kodawa, ama:naeno kuhi na:malemaleta! Mabu ebe ala:komote lawenako, ba:bema: komo tetelo ebe koa:mo ba:ga, beyamo ba:ga, ba:ba ka:na

ewagelena. ¹⁶ Nale ebe ama: ta:matapa:tamo da:magaha:kamo, huiyatiya iba:godolo helo puliyala ebe hiduimima:.”

¹⁷ Ya:suti huiyatiya iba:tamo na:goiya:, “A:iye, la: hibima: midiha: kuba tawakalubilata! La:le natamo menemene bikanamenamata, ba:bema: na ubihinola la:go tete ga:ga:lo emedena! La: kuhi natamo na:magaha:la:!” ¹⁸ Ba:bene Ya:suti kuba gobogobo da:kiyahamiya: ebete kuhi ipuwane dito uluhukuya:, ba:ba tetenomolo kuhiti ba:bo hiduya:.

¹⁹ Ba:bene komo tawakaluba:te pola:naha: tetelo Ya:suku ta:matapa:te ebetamo pelamete na:pega:luya:, “Mabu keka: ale kuba gobogobo oemema: kamodobakaha:?” ✧

²⁰ Ebete iba:tamo na:goiya:, “Ba:be mabu ba:ma ka:na bitana, la:eno hibima: midi komote hegehegema: eda:hana. Na la:tamo hibi tabo begoemo, mastada kikipo koha:, deha:potonomola. Huiyatiya la:eno hibima: midi komote ba:makoma: deda:mene, la:eno helote modoboma: ba eda: ba:moe hakatamo koga:lama:nemata, ‘Ama: ba:moene ebamo na:toatepa!’ ba:bene hakate la:eno tabamo kopapamiwatama:ne. Ba:moe tabo ba: hibila, la:godolo hibima: midi komo ba itana eta ododiha: komote a:kitanamene, iyo, kodakoda komote modobonomoma: keda:ma:ne. ✧

²¹ Ba:bema: la:le la:eno emede ipuwalo komo tetelo baa: nahaheno ba pola:na Godokoba: tabo da:ga:lanakoma, la:le helo ba:bo

✧ **17:19:** Ma:t 10:1 ✧ **17:20:** Ma:t 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1Kol 13:2

kolawema:nemata ba:mako kuba gobogobo oemema:.”*

*Ya:suti Ebedo Hoe Komoma: Gala Da:kagoiya:
Mak 9:30-32; Luk 9:43b-45*

²² Eta tetelo Ya:suku ta:matapa:te Ga:lili hopolo da:kakapiyuya;, ebete iba:tamo na:goiya;, “Godote Tawakalubino Naniwi kuba tawakalubino kokotamo kihatema:ne, ☆ ²³ ba:bene iba:te ebe kanakapumima:na;, huiyatiya netewa-kapiya hegelalo Godote ebe hoene gala kakadipatema:ne.”

Ba:bema: Ya:suku ta:matapa:te ebena tabo uliti tepo temeteme konomo ba:bo lawiya:.

*Godokono Genamoeno Ka:pita:isin Huiya†
Miya:te Komo*

²⁴ Ya:suku ta:matapa:te Kapeniyama habamo da:pelamiya;, ba:ba tetelo komo dubate Pitatamo pikuliya: Godoko Adikumino Hiya: Genamoeno ka:pita:isin huiya uwatema: Iba:te tabo ba:ma ka:na pega:luya;, “La:eno iya:tulamedawate Godokono Genamoeno ta:kese mani a:kihatenako?” ☆

²⁵ Pitate na:goiya;, “Iyo, ihatenako.”

Ba:bene Pitate genamamo da:nodoluya: ebete tabo goeheno dopamo Ya:suti ebe na:goemiya;.

* **17:21:** Ma:t 17:21 komoeno tabo Ma:tiyuti bukamo kamiya:tiya:ha;, huiyatiya ebena buka ododi gala hapuni eta hibima: mididawate miya:tiya: ☆ **17:22:** Ma:t 16:21

† **17:23:** Ba:moe ka:pita:isin huiya miya:te komo ba:ma ka:nala. Yu tawakalubi ipuwalo hiliyonomo dubate hiliyonomo gogolo ba:moe mani bimiya:tenakuya: Godoko Adikumino Hiya: Genama kohiduimima: ☆ **17:24:** Ikuli 30:13; 38:26

“Saimono, amia:no ukui keba ka:nala:ka?:
Ba:moe hopoenoko koko gawadubatamo
ta:kese mani puya:te ka:miya:tenaka?
Atu hopo tawakaluba:tela:ka: o kapela
tawakaluba:tela:ka:?”

²⁶ Pitate ebena tabo ba huiya na:goiya:, “Kapela
tawakaluba:te ha:kiya miya:tenaka.”

Ya:suti na:goiya:, “Iyo, ba: hibila, atu hopo
tawakaluba:te gabomana:tamo ta:kese mani
a:kamiya:ta:la:. Numa:la:, a Yu tawakalubi
ba:moe Isalaela hopoenoko gugudila, ba:bema:
mabu keka: ale Godokono Genamoeno
okopa:tamo ka:pita:isin mani dikalamenakoma?:
Mabu kitanaha:.” ²⁷ Huiyatiya na iba:tamo
temeteme ikalame ubihinola, ba:bema: ama:
Ga:lili bobamo tote kimai na:notalama:. Dopamo
da:ta:mugamene ba:be daha lawete ebena
tabo alalaa:midamete kapiya siliba mani
ba:bo numiya:, ba:bene ama: ba:be mani
lawete Godokono Genamoeno okopa:tamo
na:nikalamiya:, amia:no ba:gala naeno
ka:pita:isin huiya komoma:.”

18

Kodawama: Pote Na:keda:mene
Mak 9:33-37; Luk 9:46-48

¹ Ba:ba tetelo Ya:suku ta:matapa:te pelamete
ebe na:pega:lamiya:, “Godote Ko Gawadalag-
ima: deda:na, ba:be habalo kodawama: pote
na:keda:mene?” ✧

² Ba:bene ebete gudu deha:poto ebetamo
ka:miti ibi tetenomamo adipiti ³ na:goiya:, “Na

✧ **18:1:** Luk 22:24

la:tamo hibi tabo begoemo, la:le la:eno awagaha ukui hiya:ma: midiliti gugudi hegehege keba ka:nala:ka: ba:bakoma: neda:huya:la:, mabu la: ba:ba ka:na ewageleheno Godokono Ko Gawadalagi habamo a:kana:pa:la:hamata. ✧ ⁴ Ba:hibila, kebe lumagiti ba:mako gudu deha:potomo ebe ha:kiya ebe hopamo dihatemene, ebete Godokono Ko Gawadalagi habalo kodawama: koneda:ma:ne, ⁵ ba:gala kebe lumagiti naeno mahilamo ba:mako gudu deha:poto kalakalago dowlubina ebete na atumu na:kowalubinina.” ✧

Kuba Gabamo Emogabuimi Komo

Mak 9:42-48; Luk 17:1-2

⁶ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “Ba:bema: deha:poto guduti na hibima: ba midinina, kebe lumagiti ebe kuba gabamo demogabuimina, wadiyala tawakaluba:te ebe lawete ebene kokoba:mo konomo nakola ma:homete kehaha: kolomamo na:da:namena: ebete kulukulu beyamo kululuma:.” ⁷ La: nulia:la:, ba:moe hopo habate kubanomo kokubama:ne! Hibila, Saitanakono kuba gabamo emogabuimi komate tawakaluba:tamo kikulihoma:na:, huiyatiya kebe lumagigodone ba:mako kuba komote duluhukumini, Godote ebetamo kuba huiya konomo kikamema:ne!

⁸ “Ba:gala amia:no kokotote o natote ama: kuba gabamo demogabuimina, wadiyala ama: itami-date gobogobamo na:da:na! Wadiyala ama:le kapiya kokotago o kapiya natago Godokono Ka:ka: Habamo nopega, kubala kokoto netewago

✧ **18:3:** Ma:t 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17 ✧ **18:5:** Ma:t 10:40; Luk 10:16; Yon 13:20

ba:gala nato netewago Godote ama: Koe Habamo na:da:na. Ba: hibila, ba:be habalo koete itana tetelo na:woena. ✧ ⁹ Ba:gala amia:no baiditi ama: kuba gabamo demogabuimina, wadiyala ama: magubutiti gobogobamo na:da:na. Wadiyala ama:le kapiya baida:go Godokono Ka:ka: Habamo nopega, kubala baidi netewago Godote ama: Koe Habamo na:da:na.”

Sipi-goete Dalatidi Ba:be Iya:tulame Uwi

Luk 15:3-7

¹⁰ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “Nale la:tamo na:goemo, Godote hegehege gugudi konomamo ba emalagidole ebete ebenu nopopi iba:tamo poelamenako ibi kopebuiya:minalema:. Ba:bema: la: hidamo, la: ba:mako gudu deha:poto ubiha:ma: eda:hate la:eno tabamo ebe akakubahima:la:. ✧ ¹¹ Ba:gala eta komo. Na Tawakalubino Naniwiti puya:te kuba ododili ipuwalo dalatidiholena ba:bi tawakalubino ka:ka: mula:lendamema: piya:mo.* ✧

¹² “Ba:bema: la: ba:moe komo keba ka:na na:kemalagidoloma? Eta dubu ebenu 100 sipi-goegoa:te da:pola:ma:na, ba:bene kapiyate dalatidimini ebete bada komo na:kododimini? Iyo, ebete 99 sipi-goegoe hido hemo hopolo miya:paleta, ebete hunuhunu hakamo gala kanodolote dalatidi ba:be sipi-goe konohowadima:ne. ¹³ Nale la:tamo hibi tabo begoemo, ba:be dubuino kalakalate bitana komo

✧ **18:8:** Ma:t 5:29-30 ✧ **18:10:** Yun 1:14 * **18:11:** Ma:t 18:11 komoeno tabo Ma:tiyuti bukamo kamiya:tiya:ha:, huiyatiya ebenu buka ododi gala hapuni eta hibima: mididawate miya:tiya:.

✧ **18:11:** Luk 19:10

alatidiholeha: 99 sipi-goegoa:tamo, huiyatiya ebete dalatidi ba:be sipi-goe da:numimini ebene kalakalate konomoma: keda:ma:ne. Ba: hibila, kalakala bada konomola:ka:! ¹⁴ Ba:bema: la:eno Hunu Haboeno Nabiwiti atumu ubihinola ba:mako gudu deha:poto kapiyate alatidi.”

Ama:tamo Kuba Dododilina Ba:be Dawoeno Komo

¹⁵ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “Amia:no naniwiti ama:tamo kuba komo dododimini, ama: diya gabodo tote ebene kuba komo ebe na:niya:tuma:. Ba:bene ebete amia:no tabo hibinomolo dulimini, wadiyala ama: eba:go gala mabulubima: na:kediya:la:. ✧ ¹⁶ Huiyatiya ebete amia:no tabo uliha:ma: deda:mene, ba:ba tetelo ama: owalubima: ama:le komo tawakalubi kapiya o netewa na:nuwatiya:, ba:bene la: naniwitamo pawa tolamete atu tabo da:nikiyahamema, ebete ba:ba tetelo la:eno tabo hibima: komidima:ne. ✧ ¹⁷ Huiyatiya ebete la:eno tabo uliha:ma: gala da:keda:mene, la:le ebene komo sose tawakaluba:tamo na:nehawakalimiya:la:, ba:bene ebete sose tawakalubi hiliyonomoeno tabo uliha:ma: deda:mene, wadiyala, nitanamene. Ba:ba tetelo la:le ebe hibima: midiha:dawa keba ka:nala:ka: ba:gala mani pilo dubu keba ka:nala:ka: ba:bako lumagima: miditi eba:go gala akakapiyala:.” ✧

Matuhulamehole Komo Ba:gala Pahalamihole Komo

✧ **18:15:** Luk 17:3 Gal 6:1 ✧ **18:16:** Tutumu 19:15; Yon 8:17

✧ **18:17:** Mak 11:24; Yon 15:7

18 Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya; “Na la:tamo hibi tabo begoemo, la: Saitanakono komo koduhimima: ebe keba ka:na da:matuhumihoma, ba:be matuhumiho komote Godokono Hunu Habalo ba:ba ka:na konitanama:ne, ba:gala lumagino ka:ka: komula:mema: la: kebe komo ba:moe hopolo da:pahamima, ba:be atu komote Hunu Habalo pahami ba:ba ka:na konitanama:ne. ☆ 19 Ba:bema: nale la:tamo eta komo bekagoemo, la: hibima: midipi netewapa:te ukui kapiyama: eda:hate naeno Hunu Haboeno Nabiwi toemeholo ebete eta komo matuhumima: da:kiyamema, hibila, ebete la:eno tabo uliti ba:ba ka:na kododima:ne. 20 Mabu netewa o netewa-kapiya hibima: midipa:te ukui kapiyalo ba pola:na, iba:te naeno mahilo da:ka:mimina: nale ba:bolo iba:go hibilo kolutama:nemo.”

Lumagino Kuba Adodome Ubiha:ma: Dedi Ba:be Okodawoeno Iya:tulame Uwi

21 Ba:ba tetelo Pitate Ya:sutamo pete na:pegoiya; “Kodawa, naeno ekawi natamo kuba dododilinako na ebenu kuba kebako teta:mo na:kadodolememo? Sa:ba:ni teta:mo wadiyala:ka:?”

22 Ya:suti ebetamo na:huiyuya; “Na ama:tamo na:goemo, sa:ba:ni teta:moha: Ao, wadiyala ama:le amia:no emedena tetelo ba:ma ka:na 77 teta:mo ebenu kuba egebolemete nadodolemenakuya:.” ☆

23 Ba:bene ebete tabo moga:melo na:goiya; “La: numa:la:, Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be komo ba:moe uwino ipuwa keba ka:nala:ka:

☆ 18:18: Ma:t 16:19; Yon 20:23 ☆ 18:22: Luk 17:4

ba: ba:ba ka:nala. Eta hopoeno Ko Gawadalagiti ebena koko mani ba ka:lamihole ebena ukui nitama:nui ebena okopino hibi komo kopulamelelamema:. Ba:bene ebete ebena ukui ba:ma ka:na ihati, okopi ipuwalo puya:te ebegodone owalubi mani dito duwata:digahui ibino komo kotuputupuilamema:. ²⁴ Ba:bene ebete mani ka:lamihole da:tupuimi, ba:ba tetelo komopa:te ebetamo dopo okodawa bemagahiya:, ba:be dubuti ta:ni taosene koko mani ebegodone dopamo dito uwata:digui. ²⁵ Mabu ebete ba:be mani huiyama: ebegodolo gabote kitanuiha:, ba:bema: Ko Gawadalagiti ebena hopopa:tamo tabo ba:ma ka:na goi, 'La: ba:moe dubu, ebena kamena ebena gugudi eba:go, ibi hiliyonomo uwatete komo koko dubatamo kolowamilo nikalama:la:, iba:te emedena tetelo ibino huiyaha: okopima: keda:hanama:. Na ba:be gabodo ba:moe dubuino kuba huiya ebetamo kikamema:nemo.'

²⁶ "Ba:ba tetelo huiyaha: dubuti hopamo gate ebena pupamo emedete Ko Gawadalagitamo toetoelo na:goi, 'Hiya:, ama: nuta:tepa. Na gabo numiti ba:bako ko huiya hibilo kopehuiyama:nemo!'

²⁷ "Ko Gawadalagiti huiyatiya ebe malemaletelo na:goemi, 'Amia:no huiyaha: komo nale egebolemete adodolememata. Ama: kalakalago na:toa!'

²⁸ "Huiyatiya ba:be huiyaha: okodawate Ko Gawadalagigodone uluhukuti ba to ebena eta hopodalagi ba:bo numi, ba:be hopodalagiti ebegodone dopamo 100 hegehege mani duwati, gala

ebetamo kahuiyaha:. Ba:ba tetelo ebete ebe kokobene lawete ba idadanaa:midaha na:goemi, ‘Ama: naeno mani natamo tiyonomo na:huiya!’

²⁹ “Ba:bene ebene hopodalagiti hopamo gate ebetamo toetoelo na:goi, ‘Hiya:, ama: nuta:tepa. Na gabo numiti hibilo kopehuiyama:nemo!’

³⁰ “Huiyatiya ebete ebene hopodalagi malemaleteheno du genamamo ba: dito magatui, ebete ba:bolo ba emedena ebene tawakaluba:te pehuiyate ebe ba:bo kopuluhukuma:. ³¹ Ba:ba tetelo komo okopa:te ba:be komo umiti tepo temetemema: ba eda:ha, iba:te tolamete ibino Ko Gawadalagitamo ba:be komo ba:bo nehawakalimiya:.

³² “Ba:bene Ko Gawadalagiti ba:be okodawa ka:miti koamo ba kiyahame na:goemi, ‘Ama: kubanomo okodawalata! Ama:le ka:lo duiduiyalo na da:toenamehona:ka, nale amia:no konomo huiyaha: komo dito egebolema:kamata.

³³ Ba:bema: mabu keka: ama:le naeno eta okodawa kamalemaleta:kaha:, nale ama: da:malamaleta:kama ba:ba ka:na?’ ³⁴ Ba:ba tetelo Ko Gawadalagiti ebetamo koamo maubate du genamamo dito noemi, ebete ba:bolo ko temetema:go ba emedena ta:ni taosene koko mani huiyate ba:bo kopuluhukuma:.” ☆

³⁵ Ba:bene Ya:suti kuititi tabo ulihopa:tamo na:goiya:, “La: numa:la! La:le la:eno tepo ipuwoeno malemale hawakalilameheno ba:gala komo tawakalubino kuba egebolelameheno, ba:ba tetelo naeno Hunu Haboeno Nabiwiti

la:tamo atumu ba:ba ka:na ododiti la: ko temeteme habamo konoelamema:na:ta.” ✧

19

Kamena Ibuki Komo *Mak 10:1-12*

¹ Ba:bene Ya:sukunu tabo olamagi komote da:wibomiya:, ebete Ga:lili hopo miya:pate Yudiya hopodo petote Yodane Tuli hapuamo dito nuluhukuya:. ² Ba:ba tetelo tawakalubi hiliyonomate ba:be hopamo ebe da:ta:matuya:, ebete ibino temetema:gopi ba:bo nihiduilamiya:.

³ Ba:bene komo Pa:lisi kapiyuimipa:te Ya:suku kuba gabamo kemogabuimima: ebetamo pelamete ebe na:palatediya:, “Kamenate ebene awitamo bada ko kuba ododiti ebo na:kibukimini? O ba:ba tetelo awiti ebe dibukimini Godokono Tutumu Tabo ba:kadikanalemene?”

⁴ Ya:suti tabo ba huiya na:goiya:, “Wadiyala la: Godokono Bukoenno eta tabo hidamo nemalagidolala:. Ba:be tabote ba:ma ka:na itana, Godote ba:moe hopoenno tupuimi mabuni dubu kamena bododiliya:, ✧ ⁵ ba:bene ebete na:goiya:, ‘Ba:moe mabuma: dubuti ebene nabiwi ba:gala menoko miya:palette, ebene kamenago kapiya bahilo kemedema:na:, ba:bene ibi netewapa:te kapiyama: eda:te gala hiya:ma: a:keda:mena:.’ ✧ ⁶ Iyo, ba:ba tetelo ibi ba: kapiyanomola.’ Numa:la:, Godote ibi netewapi kapiyama:.”

✧ **18:35:** Ma:t 6:15; Mak 11:25; Epe 4:32; Kol 3:13 ✧ **19:4:** Tup Mabu 1:27; 5:2 ✧ **19:5:** Tup Mabu 2:24; Epe 5:31

a:midiliya:, ba:bema: lumagiti ibi hiya:ma: midili wadiyaha:.”

⁷ Ba:bene Pa:lisi kapiyuimipi dubate Ya:sutamo na:ga:luya:, “Ama: da:gaa: ba:be tabote hibima: deda:mene, keka: mabu Mosesete tutumu tabo ba:ma ka:na dihatiya:, dubuti ebena kamena ibukima: kamena ibuki pepa ododiti ebetamo kikumema:ne?” ☆

⁸ Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “Mabu la:eno tepo ipuwa kodakodahibinomola Mosesete ba:moe tutumu la:tamo ba:bema: ikalamiya:ta, huiyatiya ba:moe hopoeno tupuimi mabuni Moseseko teta:mo puluhuku ba:be komote ba:ba ka:na kitanamihana. ⁹ Ba:bema: nale la:tamo goemo, kamentate eta dubago kuba ododihino, ba:ba tetelo ebena awiti ebe ibukiti eta kamena da:lawemene, ebete Godokono holoholo hapulu ba:be kamena pilolo kolawema:ne.” ☆

¹⁰ Ba:bene Ya:suku ta:matapa:te ebetamo na:ga:luya:, “Dubuti kamena lawe ipuwalo ba:mako kodakoda komote ditanamene, modobola dubate kamenakamena a:kuwatehola:mena:.”

¹¹ Ba:ba tetelo Ya:suti huiyatiya na:goiya:, “Nale la: diya:tulamema ba:be taboeno ipuwa kodakoda hibila. Godote puya:tamo mulu dikalamemene ibinamate ibino ukuilo ba:moe taboeno ipuwa lawe komodoboma:na:.”

¹² Komo dubate kamenakamena uwateholema: kamodobohonaha:, mabu komo ibino apete menokobino tepo ipuwalo kubakubadopoma: eda:tepahalamiya:. Ba:gala

☆ **19:7:** Tutumu 24:1-4; Ma:t 5:31 ☆ **19:9:** Ma:t 5:32; 1Kol 7:10-11

komo dubate kamenakamena uwateholema: kamodobohonaha:, mabu alaholo ipuwalo komopa:te ibi ba:ba ka:na amilatiliya:. Ba:gala komo dubate kamenakamena uwateholema: kamodobohonaha:, mabu ibi ha:kiya ibi ba:ba ka:na midilina Ko Gawadalagi Godokono oko kowatihonama:. Ba:bema: kebe lumagiti ba:moe taboeno ipuwa lawe da:modobomene, wadiyala ebete na:lawa:mene.”

*Ya:suti Guguda:tamo Kokoto Demowatilamiya:
Mak 10:13-16; Luk 18:15-17*

¹³ Ba:bene tawakaluba:te gugudi Ya:sutamo na:magataliya: ebete iba:tamo kokoto ba emowatilame Godoko kogoemema: ebete ibi hidamo kowalubilinama:. Huiyatiya ebe ta:matapa:te tawakalubi ba kiyahalame ibi da:duhilamiya:, ¹⁴ Ya:suti ibino ododi komo umiti na:goiya:, “Gugudi natamo pelame wadiyala. Akaduhilama:la: mabu ba:mako tawakaluba:te Godote Ko Gawadalagima: deda:na ba:be habamo kona:pa:la:hama:na:.” ☆

¹⁵ Ba:bene ba:bi gugudi kowalubilima: ebete ebene kokoto iba:tamo emowatilamete, ibi ba miya:pale ebene to gabodo ba: dito tuya:.

*Iliina Dogodogo Dubuti Ya:sutamo Da:piya:
Mak 10:17-31; Luk 18:18-30*

¹⁶ Ba:ba tetelo eta dubuti Ya:sutamo pete na:pegoiya:, “Iya:tulamedawa, na bada hido komo ododiti wiboha: ka:ka: ebo na:ka:lawemo?”

¹⁷ Ya:suti ebetamo na:goiya:, “Ama:le hido komo ododima: na badama: ka:kiyanama:wa? Godoko kapiyate hidodawala, ba:bema: ama: ubi

☆ **19:14:** Ma:t 18:2-3

dihatemenā: ebēno Ka:ka: Habamo na:pa:gama:, wadiyala ama:le ebēno Tutumu Tabamo na:papamiwatanakuya:.” ✧

¹⁸ Dubuti ebetamo na:huiyuya:, “Kebe tutumu taboma: ka:gaa:wa?”

Ya:suti ebēno tabo ba huiya na:goiya:, “Ama: lumagi akanakapuma:la:, eta lumagino kamena pilolo akalawa:la:, ilina pilolo akuwata:la:, eta lumagino komoma: ha:da tabo akolamaga:la:, ✧

¹⁹ ba:gala amia:no nabiwi menoko ibino tabamo na:papamiwatanakuya:. Ba:gala eta tutumu tabote ba:ma ka:na bitana, ama: ha:kiya ama: demalagidolona, wadiyala ama:le ba:ba ka:na ama: tamelo demedena ba:be lumagi malemalelo nemalagidolona.” ✧

²⁰ Ba:bene ba:be uli ape dubuti Ya:sutamo na:goiya:, “Na ba:moi hiliyonomo tutumu kodakodalo uwatete eta kapiya kadikanaliya:ha: Ba:bema: na bada eta komo na:kododimo?”

²¹ Ya:suti tabo ba huiya na:goiya:, “Ama:le hidonomo lumagima: keda:ma: ubi hibilo dihatemena:, wadiyala ama: tote komopa:te amia:no ilina mana:mo uwatehomete, ama:le ba:bi mani awaepa:tamo dito na:nikalamehola:. Ba:ba tetelo ama: gala kapete na na:ta:maheniya:, ba:bene amia:no ilina hiliyonomate Godokono Hunu Habalo konepola:nama:na:.”

²² Ba:be uli ape dubuti ba:be tabo uliti tepo menemena:go dito tuya:, mabu ebe ilina dogodogodawanomola.

✧ **19:17:** Hawi 18:5; Luk 10:28 ✧ **19:18:** Ikuli 20:12-16; Tutumu 5:16-20 ✧ **19:19:** Ikuli 20:12-16; Hawi 19:18

23 Ba:bema: Ya:suti ebe ta:matapi na:goelamiya:, “Na la:tamo hibi tabo begoemo, Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ilina hiliyonomagodawate ba:be habamo na:pa:gama: kodakodanomola! 24 Nale la:tamo eta komo bekagoemo, ka:molo-goete* kaliko akohomehoeno ola gugudu nilupiga kodakodama: eda:na, gabohenola. Ba: atumu ilina hiliyonomagodawate Godokono Ko Gawadalagi habamo na:pa:ga kodakodanomola, gabote hibinomolo a:kitanamene.”

25 Ya:suku ta:matapa:te ba:be tabo uliti konomamo la:wa:hate ebetamo na:ga:luya:, “Ama: da:gaa: ba:be tabote hibima: deda:na, puya:te modobola:ka: Godote ibino ka:ka: mula:lalamema:?”

26 Huiyatiya Ya:suti ibi ulamenate na:goiya:, “Tawakaluba:te ha:kiya ibino ka:ka: mula:le modoboha:, huiyatiya Godoko kapiyate modobola mabu ebegodolo helo bitana hiliyonomo komokomo ododilima:.” ✧

27 Ba:bene Pitate Ya:sutamo ba huiya na:goiya:, “Ama: numa:, a ilina hiliyonomo miya:palete ama: na:ta:mahenata. Ba:bema: Godote atamo bada huiya na:kikaa:memene?”

28 Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “Na la:tamo hibi tabo begoemo, Godote ba:moe hopoeno hiliyonomo hiya:hiya: ilina ulinoma:

* **19:24:** Ya:suku tetelo Yu tawakalubino komo ba:ma ka:nala, iba:te kokonomo gelebadihole ka:molo-goegoa:mo ibino oko bowatihonakuya:. Iyo, komo hiya:hiya: tetelo ka:molo-goegoa:te ibino ilina bewatanakuya: muhulu hopamo, ba:gala komo tetelo iba:te bogema: watenama:. ✧ **19:26:** Yauba 42:2

da:midilimini, ba:ba tetelo na Tawakalubino Naniwiti naeno Ko Gawadalagi emede bahilo konomo alago kolutama:nemo. Ba:bene atu tetelo la:le na da:ta:mahenenama, la: koko gawadubuino gagahidi bahilo gagahiditi Isalaela 12 gu tawakalubino komokomo anagilamelelamepima: keda:hama:nemata. ☆ ²⁹ Hibila, kebe lumagiti ebena genama, o ebena nani nanikokubi ekaki, o ebena nabi menokobi gugudi ba:gala ebena hopo, ebete na mabuma: ba:bi komo da:miya:palemene, ebete ba:bi atu komokomo hiliyonomo gala kakuwatema:ne, ba:gala galane nale ebetamo wiboha: ka:ka: kikamema:nemo. ³⁰ Iyo, ka:lo dopopi hiliyonomo da:pola:na iba:te galane galapima: keda:hama:na:, ba:gala ka:lo galapi da:pola:na iba:te galane dopopima: keda:hama:na:.” ☆

20

Gao Pali Okopino Iya:tulame Uwi

¹ Ba:be atu tetelo Ya:suti na:kagoiya:, “Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be komo ba:ba:ma ka:nala. Eta ko dubuti duiduiyanomolo mahigate ebena genamane uluhukuti ba:bo tui ebena gao pali okopi konuwatema:.” ² Ba:bene ebete komo dubu nulamete iba:tamo kapiya hegeloeno oko huiya ikalamema: negoelami. Iba:te ebena tabo uliti modoboma: da:ga:lui, ebete ibi ba:bo oelami ebena pali oko kone-tupuumima:.

☆ **19:28:** Ma:t 25:31; Luk 22:30; Haw 3:21 ☆ **19:30:** Ma:t 20:16; Luk 13:30

3 “Ba:bene hegelate nanekela:mo da:podolatepui, ebete gala katote komo dubu kolowami habalo dito la:mota:hanalo da:nulami, 4 ebete iba:tamo na:goi, ‘Wadiyala la: atumu naeno pali okamo na:katolama:la:, ba:bene nale oko huiya la:tamo modobolo kikalame: nemata.’ 5 Ba:ba tetelo iba:te atu pali okamo dito katolamiya:.

“Ba:bene hegela tuli tetelo ba:gala hegelate dewegelegui, ba:bi netewa teta:mo ebete gala katote komo okopi atumu kanulamete okamo ba:bo kanoelami. 6 Ba:bene hegelate gala da:katoatepui, ebete gala katote komo dubu kolowami habalo dito la:mota:hanalo nulamete na:negoelami, ‘Bada mabuma: la: ka:lo hegelalo okoheno dito da:pola:nama?’

7 “Iba:te ebetamo na:huiyuya:, ‘Mabu etate atamo oko kika:ma:kaha:.’

“Ba:bene ko dubuti iba:tamo na:goi, ‘Wadiyala la: naeno atu pali okamo na:katolama:la:.’

8 “Da:gapogapohoni ba:be pali namutudawate penate ebene oko umidawatamo na:pegoeni, ‘Ama: okopi hiliyonomo ka:lamiti huiya nikalamehola: Galanenomolo oko da:petupuima:ka ba:bi dubagodone tupuimiti, huiyatiya duiduiyanomolo oko da:petupuima:ka ama:le ibi kuititilo nowalubiliya:.’ ✧

9 “Ba:bene galanenomolo oko da:tupuimi ba:bi dubate dopamo pelamenate, ebete iba:tamo kapiya hegeloeno modobo oko huiya ba:ba ka:na ikalameni. 10 Ba:bene duiduiyanomolo oko da:tupuimi ba:bi dubate pelamenate

✧ 20:8: Hawi 19:13; Tutumu 24:15

kodopamo na:puwatenamo pemalagidoloniya:, huiyatiya ebete iba:tamo ba: atu huiyanomo bekaikalameholeni. ¹¹ Ba:ba tetelo iba:te huiya uwatenate pali namutudawatamo ubiha: tabo ba ga:lana, ¹² ibi ipuwalo etate penate na:pegoeni, ‘Galane da:tupuima:ka iba:te tete nanekela:mo powatiti huiyatiya ba:be oko huiya ago modobolo badama: kuwata:, mabu a hegela konomolo oko ko kolohago owatitakama:?’

¹³ “Ba:ba tetelo ebete na:huiyani, ‘Naeno hopodalagi, na eta kuba komo ama:tamo kododiha: Duiduiyalo ama:la, nala, ale hibi tabonomo bega:lakama: ama: kapiya hegeloeno modobo oko huiya kolawema:, nale ama:tamo ba:ma ka:na ba:bema: ikamemata. ¹⁴ Ba:bema: amia:no huiya lawete kalakalago na:toa. Ama:le oko huiya da:lawa:, nale ba:be atu modobo mani galane da:tupuima:ka iba:tamo ubi dihatemo, nale ba:ba:ba ka:na kikalamema:nemo. ¹⁵ Ba:moe oko huiya mani ba: naeno manila, ba:bema: nale ha:kiya naeno ubilo dododimo ba:be komo ba:naeno komola. Mabu keka: ama:le naeno malemale komoma: da:maubana?’ ”

¹⁶ Ba:bema: Ya:suti kuititi tabo ba:ma ka:na goiya:, “Hibila, ka:lo galapi hiliyonomo da:pola:na iba:te galane dopopima: keda:hama:na:, ba:gala ka:lo dopopi da:pola:na iba:te galane galapima: keda:hama:na:.” ✧

*Ya:suti Ebedo Hoe Komoma: Gala Da:kagoiya:
Mak 10:32-34; Luk 18:31-34*

¹⁷ Ba:bene Ya:suti Yelusalema ko habamo ba tuta, gabo tetelo ebete ebene 12 ta:matapinomo

✧ **20:16:** Ma:t 19:30; Mak 10:31; Luk 13:30

uwatete tabo diya na:goelamiya:, ¹⁸ “La: nulia:la:, a Yelusalemamo tolamitama:. Ba:bolo Godote Tawakalubino Naniwi tawakaluba:tamo kikalamema:ne, ba:bene Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi ba:gala Godokono Tutumu iya:tulamepi, iba:te ebe anakapumima: ga:late ✧ ¹⁹ Yuha:pa:tamo ba:bo kikalamema:na:. Ba:ba:te ebe iya:da:tete giya:pa:pa:mo a:na:miga:titi ebe ba:bo kanakapumima:na:, huiyatiya netewa-kapiya hegelalo Godote ebe hoene kadipatema:ne.”

Ta:matapi Netewapino Menokote Kuba Ukuia:mo Ya:suku Eta Komoma: Da:goemiya:

Mak 10:35-45

²⁰ Ba:bene Sebedikono gugudino menokote ebena guguda:go Ya:sutamo pete ebena pupamo pemedete, ebete ebe kowalubima: na:pegoemiya:.

²¹ Ya:suti ebetamo na:goiya:, “Ama: bada ubi kihatiuta nale ama:tamo ododima:?”

Ebete tabo ba huiya na:goiya:, “Ba:moi naeno gugudi netewa na:kulamiuta? Ama:le Ko Gawadalagima: deda:mena:, na ubila ama:le da:goemena: etate amia:no tu hapulu ba:gala etate pele hapulu amia:no Ko Gawadalagi helo ipuwalo kolumutitama:.” ✧

²² Huiyatiya Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “La:le na hido ukuia:mo kaga:lanamitaha:. La: modobola:ka: nale da:nimo ba:be temeteme kalila:mo niho?”

Iba:te na:ga:luya:, “A modobola.” ✧

✧ **20:18:** Ma:t 16:21; 17:22-23 ✧ **20:21:** Ma:t 19:28; Luk 22:30

✧ **20:22:** Ma:t 26:39; Yon 18:11

²³ Ya:suti iba:tamo na:goiya;, “Ba:moe komo ba: hibila, nale da:nimo la: ba:be kalila:mo nihote temeteme bulihonakomata. Huiyatiya naeno tu hapuamo ba:gala pele hapuamo ahidi komoma: nale a:kagaa:mo. Nabiwi Godote puya:tamo da:hiduilamiya: ba:binomate ba:bolo kopola:nama:na;, iyo, ba:moe komoma: ebete ha:kiya kogoema:ne.”

²⁴ Ba:bene komo ta:ni ta:matapa:te ba:be komo uliti ba:bi dubu netewapa:tamo na:maubahalitiya;, ²⁵ huiyatiya Ya:suti ibi hiliyonomo ebetamo ka:lamiti na:goiya;, “La:iya:tawahala, Godoko hibima: midiha:pino koko dubate ibi ha:kiya ibi ba wadiya:paa:latele komo tawakalubi heloamo kiyahalamanaka, iba:te ibino ubi komamo kopapamila:halenama:.” ✧

²⁶ Huiyatiya la: ba:bakopima: a:keda:hamata. Kebe lumagiti la:eno koma: eda: ubi dihatemene, ebete la:eno huiyaha: okodawama: neda:mene, ✧ ²⁷ ba:gala kebe lumagiti dopoma: eda: ubi dihatemene, ebete la:eno du genamoeno okodawama: neda:mene, iyo, ebe ha:kiya ebe hoponomamo ihatenomo nihata:mene. ²⁸ Ba:ma ka:na Tawakalubino Naniwiti da:piya:, ebe ubihinola ba:moe hopo tawakaluba:te ebetamo huiyaha: okopima: eda:ha, huiyatiya ebete na:piya: tawakaluba:tamo huiyaha: okodawama: kopeda:ma:, ba:gala ebena ka:ka: gobogobamo ihatete ebena hoe huiyate komo hiliyonomo tawakalubi Saitanakono du genamane dito kuluhukulatelema:.” ✧

✧ **20:25:** Luk 22:25-26 ✧ **20:26:** Ma:t 23:11; Mak 9:35

✧ **20:28:** Luk 22:27; Pil 2:7

Ya:suti Baidi Tamiholame Dubu Netewa Da:hiduilamiya:

Mak 10:46-52; Luk 18:35-43

²⁹ Ya:suti ebe ta:matapa:go Yeliko ko habane da:nikuliya:, ba:ba tetelo tawakalubi hiliyonomate ebe beta:matuya:. ³⁰ Ba:bene dubu netewa baidi tamiholamela, iba:te gabo tamelo ba lumutita Ya:sukunu pe komo uliti ibulunomamo na:ga:luya:, “Da:ibidikono Hogo! Ama: a na:malemalea:tea!”

³¹ Ba:bema: hiliyonomo tawakaluba:te ibi kiya-halamelo na:duhilamiya: iba:te tatabalo kolumutitama:, huiyatiya iba:te gala ibulunomamo na:kaga:luya:, “Kodawa Ya:su, Da:ibidikono Hogo! Ama: a na:malemalea:tea!”

³² Ba:bene Ya:suti ba:bamo utiti ibi ka:lamiti iba:tamo na:goiya:, “La: bada ubi kihatiutama nale la:tamo kododima:?”

³³ Baidi tamihopa:te na:ga:luya:, “Kodawa, aeno baidi na:hiduilamelea:ma:.”

³⁴ Ba:bene Ya:suti ibi malemalelatelelo ibino baida:mo ebene kokoto demowatilamiya:, ba:ba tetenomolo ibino baiditi hidohidohote iba:te Ya:suku ba:bo ta:matuya:.

21

Ya:suti Yelusalema Ko Habamo Da:na:pa:guya:

Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Yon 12:12-19

¹ Ba:bene iba:te Yelusalema ko haba tama:mo ba pelame, Betapa:gi haba tamedo tolamete Olibi Kehakeha Hunu Hakamo ba:bo nikuliya:. Ba:ba tetelo Ya:suti ebe ta:matapi netewa dopamo ba oelame ² iba:tamo na:goiya:, “La: ba:be tatali habamo tote, ba:be habamo ba nuluhuku

donoki-goe hala:mo ma:home ebena gudago konulama:digalema:nemata. Wadiyala la: hale pahamiti ebena gudago na:magaheliya:la:. ³ Etate la: duhilame tabo da:goemene la: huiyatiya ba:ma ka:na koga:lama:nemata, ‘Kodawate ba:moi donoki-goe ubila, ebete gala tiyonomo kakapoelamema:ne.’ ”

⁴ Ba:bene ba:moe komote uluhukuya:, Godokono ukui hawakalimidawate da:goiya: ba:be tabote hibima: keda:ma:. Ya:lo tetelo ebete tabo ba:ma ka:na goiya:,

⁵ “La: Yelusalemanapa:tamo na:nega:luya:la:, ‘Numa:la:, la:eno Ko Gawadalagiti la:tamo pita.

Ebete donoki-goe hunamo emedete gelebadia:go pita,

iyu, la: numa:la:, ebete donoki deha:potago ba:pe.’ ” ☆

⁶ Ba:bene Ya:suku ta:matapi netewapa:te tote, ebete keba ka:na ka:goiya: iba:te ba: ba:ba ka:na nododiya:.

⁷ Iba:te donoki-goe ba:gala ebena gudu Ya:sutamoma magahete, ibino watuino kaliko ibi hunamo miya:telamete, Ya:suti ba:bi kaliko hunamo ba:bo emediya:.

⁸ Ba:ba tetelo komo tawakalubi hiliyonomate ibino ga:ga:ga: kaliko pipikulamete gabamo apohohago tolamiya:, ba:gala komopa:te ele iya:hiliti gabamo atumu kamiya:tehlenatuya:.

⁹ Ba:bene puya:te da:dopuya: ba:gala Ya:sukunu gala hapuni da:pelamitiya:, iba:te kapimilo ibulunomamo na:ga:lutiya:,

“Da:ibidikono hogo nadipata:la:!

Godokono, amia:na mahilago da:pita,
wadiyala ama: ba:be lumagi na:koimiya!
O tawakaluba:la; la: Godoko milimiholo hunamo
nadipata:la!” ✧

10 Ba:bema: Ya:suti Yelusalema ko habamo
da:na:pa:guya; ba:moe haba tawakalubi
hiliyonomate ebe umima: pikuliti na:pega:luya;
“Ba:moe lumagi potela:ka?”

11 Ba:ba tetelo Ya:sukuba: da:tolamitiya:
ibi hiliyonomate habalubino tabo ba huiya
na:ga:luya; “Ba:moe ba: Godokono ukui
hawakalimidawa Ya:sutila, ebete Ga:lili hopoenon
Nasalete habane pe.”

*Ya:suti Godoko Adikumino Hiya: Genama
Da:hiduimiya:*

Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Yon 2:13-22

12 Ba:ba tetelo Ya:suti Godoko Adikumino
Hiya: Genamamo tote, ba:be genamalo ebete
ilina kolowamipi nulamete ibi hiliyonomo
gobogobamo helonomamo neta:malateliya;
ba:gala ebete mani oweheta:midahalepino
patapata gimai kolowamipino ahidi patapatago
ba:bo nohoba:midahalelamiya. 13 Ba:bene
ebete iba:tamo na:goiya; “Godokono Bukalo
tabo ba:ma ka:na bitana, ‘Naeno Genama
tawakaluba:te Godoko Adikumi Genamama:
koga:lama:na; la:le huiyatiya pilo tawakalubino
genamama: a:midimata.’” ✧

14 Ba:ba tetelo baidi tamiholamepi ba:gala
nato a:ta:buta:midalelamepi, iba:te Godoko
Adikumino Hiya: Genamamo da:pelamiya:

✧ 21:9: Ohale 118:25-26 ✧ 21:13: Ais 56:7; Yel 7:11

Ya:suti ibi ba:bo hiduilamiya. ¹⁵ Huiyatiya Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi ba:gala Godokono Tutumu iya:tulamepi, iba:te Ya:sukunu hido hanohano komo dulamitiya: iba:te ebetamo na:maubahalitiya:. Ba:gala guguda:te ba ga:gita da:ga:lutiya;, “Da:ibidikono hogo nadipata:la!” iba:te ba:be tabo uliti ubiha:ma: eda:hate ¹⁶ Ya:suku na:ga:lamiya;, “Ama: guguda:te tabo kubamo da:ga:luta na:kuliuta?”

Huiyatiya Ya:suti iba:tamo na:goiya;, “Iyo, na nulitamo. Wadiyala la: ba:moe Godokono Buka tabo hidamo nemalagidolala;, ‘O aeno Kodawa Godo, gugudi hegehege ba:gala nono da:nihona, ama:le ibino tabo ipuwane hidohido tabo olam-aginakata ama: ha:kiya ama: komilimihonama:.’”
☆

¹⁷ Ba:bene da:gapogapohoniya: Ya:suti ibi miya:palenate ko haba ipuwane uluhukunate Betani habamo tonate ba:bo newataniya:.

Ya:suti Gao Noloha: Anahu Keha Dumiya:
Mak 11:12-14,20-24*

¹⁸ Eta duiduiyalo Ya:suti ko habamo gala da:kawiluya;, gabo tetelo ebe baa: kapete umi-tiya;, ¹⁹ ba:bene ebete anahu keha gabo tamelo pumiti gao oholema: ba:bamo da:tuya: huiyatiya pahanomuya nulamiya:. Ba:bema: ebete anahu kehatamo na:goiya;, “Emedena emedena tetelo gaote ama:godone a:kanolonakamene!” Ba:ba

☆ **21:16:** Ohale 8:2 * **21:17:** Tawakaluba:te anahu kehoeno mahilo Gogodala tabamo salibisama: ka:minaka.

tetenomolo ba:be gao kehate kaloloma: ba:bo ediya:

²⁰ Ya:suku ta:matapa:te ba:be komo umiti koamo hanohanohote na:ga:luya:, “Anahu kehate kaloloma: tiyonomolo badama: keda:?”

²¹ Ya:suti ibino tabo ba huiya na:goiya:, “Na la:tamo hibi tabo begoemo, la: hiliyonomo tetelo Godoko hibima: ba midina la:eno tepo ipuwalo ukui netewama: eda:haheno, nale anahu kehatamo keba ka:na kododimo, la:le ba:be atu komo ododima: komodoboma:nemata. Ba:gala la: hibima: midilo ba:moe hakatamo ba:ma ka:na da:ga:lama, ‘Ama: kehaha: kolomamo na:toatepa!’ la:le ba:be komo hibilo kumima:nemata. ☆ ²² Iyo, ba: hibila, la: Godoko hibima: ba midina bada komoma: ebe da:toemehoma, ba:ba tetelo la:le ba:be komo kolawema:nemata.” ☆

Yu Watowatopa:te Ya:sukunu Helo Mabuma: Ebe Dalatediya:

Mak 11:27-33; Luk 20:1-8

²³ Ba:bene Ya:suti Godoko Adikumino Hiya: Genamamo tote tawakalubi ba niya:tulamita, ba:ba tetelo Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi ba:gala Yu tawakalubino komo koko dubu, iba:te ebe duhimima: pelamete ebe ba:ma ka:na palatediya:, “Ama: ba:moi komo pokono heloamo kododiliona? Ba:gala ba:moe helo ama:tamo pote kikameti?”

²⁴ Ya:suti iba:tamo na:huiyuya:, “Nale la: dopamo kapiya komoma: kalateda:lema:nemata.

☆ **21:21:** Ma:t 17:20; Luk 17:6; 1Kol 13:2; Yon 14:12 ☆ **21:22:** Ma:t 7:7-11; 18:19

La:le na huiya tabo hidamo da:ga:lanamema, ba:bene nale ba:moi komo pokono heloamo kododilinamo, ba:be komo nale la: ba:bo kokiyalamema:nemata. ²⁵ Naeno alateda: tabo la:tamo ma kumu bitana, Yonete tawakalubi beyamo da:wadulatelenakui, ebete ebena helo pogodone ka:lawi, Godogodonela:ka: o eta lumagigodonela:ka:?”

Ba:bema: ibi ha:kiya ibi ipuwalo olowabeleti-huilo na:ga:luya:, “Ale da:ga:lama: Godote Yonetamo helo ikami, ebete kogoema:ne, ‘Mabu keka: la:le ebena tabo hibima: kamidiha:?’ ²⁶ Ba:gala a modoboha: ebe ba:ma ka:na ga:lame, hopo lumagiti Yonetamo helo ikami, mabu ale ba:moi tawakalubino mauba komo betolemitama:. Ibi hiliyonomate na:ga:lana Yoneko Godokono ukui hawakalimidawala.” ☆ ²⁷ Ba:bema: iba:te ibino tepo ipuwoeno ukui ugumuililo Ya:sutamo na:ga:luya:, “Yonekono helo mabu a iya:tawaha:.”

Ba:ba tetelo Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “Ba:bema: nale la: atumu a:kakiyalama:mata nale ba:moi komo pokono heloamo dododilinamo.”

Kuhi Netewapino Iya:tulame Uwi

²⁸ Ba:bene Ya:suti ba:bi Yu watowatopa:tamo na:goiya:, “Na la:tamo eta uwi kokiyama:nemo. La: ba:be uwi hidamo uliti ebena ipuwa natamo na:hawakalimiya:la:. Kapiya dubuti nemedenami, ebena kuhi netewala. Eta hegelalo ebete ebena dopo kuhitamo pete na:pegoi, ‘Ama: tote naeno pali ipuwalo oko na:nowata:.’ ²⁹ Ebena guduti na:huiyui, ‘Ao, na ubihinola,’ huiyatiya galane tetelo ebete ukui hiya:ma:

☆ **21:26:** Ma:t 14:5

miditi okamo dito tui. ³⁰ Ba:bene ba:be dubuti ekawitamō kapete atu tabo da:kapegoi, ba:be guduti na:huiyui, ‘Iyo, Nabiwi, na kotoma:nemo,’ huiyatiya ebete katoha:.”

³¹ Ba:bene Ya:suti ebēno tabo ulihopa:tamo na:goiya:, “La:eno ukui keba ka:nala:ka:? Gugudi netewa ipuwalo ebēno nabiwi pote ka:kalakaluimi?”

Iba:te na:ga:luya:, “Dopo gudutila.”

Ba:bema: Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “Na la:tamo hibi tabo begoemo, ta:kese mani ha:da amiholo uwatepi dubu ba:gala dubu bilibili kamenakamena, iba:te la:eno haba uwatelamete Godokono Ko Gawadalagi habamo kona:pa:la:hama:na:.” ³² Mabu Yoneko tawakalubi beyamo wadulateledawate Godokono tuputupu gabodo da:pi, la:le ebēno tabo hibima:kamidiha:, huiyatiya mani pilolo uwatepi dubu ba:gala dubu bilibili kamenakamena iba:te ebe hibima: miditi ibino tepo ipuwa Godotamo ohoba:midaliya:. Ba: hibila, ba:ba tetelo la:le ibino komo dulamelelamima, huiyatiya la:eno kubakuba ukui hiya:ma: midilihino Yonekono tabo kalaweha:.” ☆

*Tupina Gao Pali Lawamepino Iya:tulame Uwi
Mak 12:1-12; Luk 20:9-19*

³³ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “Wadiyala la:le naeno eta iya:tulame uwi nulia:la:. Eta ko dubuti pali ododiti tupina gao keha ba:bo amihui, ba:be gaoeno mahilo ba: gala:ipi gaola. Amiho komote da:wibui, ebete kala imiti gao ihi adi-lutihoeno nakola bobo aligiti, pali lawamepino

☆ **21:32:** Luk 3:12; 7:29-30

hunu mimiya ba:bo eti. Ba:ba tetelo ba:be dubuti ebenu pali komo lawamepi dubatamo dito miya:pui, iba:te ba:bolo oko ba owatina ba:be pali hidamo umilo ebenu gao kuwateholemenakoma:, ba:bene ebete muhulu hopamo ba: dito tui. ✧

³⁴ “Ba:bene gao tapiho tete da:pi ebete pali lawamepa:tamo komo huiyaha: okopi na:poelami, iba:te iba:godone ebenu gao kopuwatema:. ³⁵ Huiyatiya pali lawamepa:te ibi uwatete eta kukamo anagalimihuya:, ba:gala eta dito anakapumiya:, ba:gala eta nakolamo mapemiya:. ³⁶ Dopamo pali namutudawate kapiyakapiya huiyaha: okopi bepoelami, ba:bene ebete gala komo hiliyonomo da:kapoelami pali lawamepa:te iba:tamo ba: atu kuba komokomo bekaododiliya:. ³⁷ Galanomone ebete ebenu gudu ba poeme ebenu ukuilo na:goi, ‘Hibila, iba:te naeno gudutamo kopapamila:halema:na.’

³⁸ “Huiyatiya ba:bi pali lawamepi dubate ba:be gudu pitalo dumi iba:te ibi ipuwalo na:ga:luya:, ‘Numa:la:, ba:moe guduti nabiwino ilina namutudawama: deda:mene, ba:be guduti ba: na:pe. Ba:bema: wadiyala ale ebe anakapumiti ebenu pali kolawema:nema:,’ ✧ ³⁹ ba:bene iba:te ebe lawete palino kala ipuwane na:da:nate ba: dito nanakapumiya:.” ✧

⁴⁰ Ba:bema: Ya:suti ulihopa:tamo na:goiya:, “La:eno ukui keba ka:nala:ka:? Pali namutudawate muhulu hopone da:pemene, ebete bada komo na:ka:pododimini pali lawamepa:tamo?”

⁴¹ Yu watowatopa:te ebeno tabo ba huiya na:ga:luya:, “Hibila, ebete ba:bi kuba okopi kubanomamo palukuliti kopanakapulamema:ne. Ba:ba tetelo ebete ebeno pali komo lawamepi dubatamo kopikalamema:ne, gao noloho tetelo iba:te ebeno pali ilina ebetamo hidamo kikamehonakoma:.”

⁴² Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “La: dopamo Godokono Bukalo ba:moe tabo hibilo a:ka:lamiholia:mata,
‘Genama etepa:te tama:mo dihati,
ba:be hototote huiyatiya genamoeno helo mabuma: eda:na.

Ba:moe komo ba: Godote ododi,
ba:bema: aeno ukuilo na:hanohanohutama:!’
☆

⁴³ “Ba:bema: nale la:tamo na:goemo, Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be komo ebete la:godone puwatete puya:godolo hidohido noloho gao da:pola:na ba:bako tawakaluba:tamo dito kikalame:ne. ⁴⁴ Numa:la:, nale hototoeno komoma: da:goemo, ebeno kodakoda ba: nakola huiyala. Iyo, ba:moe nakola hunamo da:gamene ba:be lumagiti kota:ta:pula:tihoma:ne, ba:gala ba:moe nakolate lumagi dihita:timini kotakotakuimima:ne.”

⁴⁵ Ba:bene Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi ba:gala komo Pa:lisi kapiyuimipi iba:te Ya:sukunu uwi dulihuya:, iba:te ba:bo iya:tawahuya: Ya:suti ibino komoma: olamagiya:. ⁴⁶ Ba:bema: iba:te ebe lawema: ubi bihatitiya:, huiyatiya iba:te tawakalubi

☆ **21:42:** Ohale 118:22-23; Lom 9:33; 1Pit 2:6-8

betolelamitiya: mabu ibi hiliyonomate
Ya:suku Godokono ukui hawakalimidawama:
ga:lanakuya:.

22

Dubuti Kamena Lawe Pokoeno Iya:tulame Uwi Luk 14:15-24

¹ Ba:bene Ya:suti eta iya:tulame uwi tawakaluba:tamo olamagilo na:goiya:, ² “Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be komo ba:ma ka:na itana. Eta Ko Gawadalagiti ebene kuhino kamena laweno poko ododiti ³ ebene okopi ba:bo oelami, ebete dopamo da:ka:lami ba:bi tawakalubi nuwatete poko habamo komagahelama:. Huiyatiya iba:te pelamema: ubiha:ma: eda:huya:, ⁴ ba:bene ebete gala komo okopi ba kanoelame na:kagoi, ‘Na dopamo da:ka:lamimo, la:le ba:bi tawakalubi ba:ma ka:na gala na:kanikiyalama:la:, ‘Na poko ilina a:hiduilama:kamo, kau-goegoe gadigadinomo alukula:kamo, poko ilina hiliyonomo hiduilame a:wibo. Wadiyala la: pelamete na:penahala:.’ ’

⁵ “Huiyatiya iba:te ba:be tabo ubiha:ma: eda:hate ibino hiya:hiya: okamo dito tolamiya:, ba:ma ka:na etate ebene pali okamo tui ba:gala etate kolowami habamo tui, ⁶ ba:bene komopa:te Ko Gawadalagino okopi uwatete ba iduduputilame ibi ba:bo anakapulamiya:.
✧ ⁷ Ba:ba tetelo Ko Gawadalagiti konomamo maubalo ebene alaholohopi ba:bo noelami, ba:bene puya:te ebene okopi danakapulami,

alaholohopa:te ibi kubamo alukuliti ibino haba koa:mo dito emadomelamiya:.

8 “Ba:ba tetelo ebete ebenu okopa:tamo na:goi, ‘Naeno kuhino kamena lawe pokoenon ilina hiliyonomo a:hiduilama:kamo, huiyatiya nale dopamo da:ka:lamimo ba:bi tawakalubi hidohidoenoha:, iba:te pelamema: na ubihinola.

9 Ba:bema: wadiyala la: koko gabo gagagaga teta:mo tolamete la:le da:nulamema, ba:bi tawakalubi hiliyonomo na:nikiyalama:la: iba:te naeno poko baa: kopenahama:.’ 10 Ba:ba tetelo okopa:te tolamete gabo gagagaga tetelo tawakalubi hiliyonomo ba:bo nuwatiya:, ba:ma ka:na awaepi ba:gala dogodogopi, ba:bi tawakalubi hiliyonomate kapimilo poko habamo pelameholete, iba:te baa: kebe genamalo ka:nahuti ba:be ko genama gu ba: dito tabui.

11 “Ba:ba tetelo Ko Gawadalagiti tawakalubino kokoto uwateholamema: poko genamamo da:pi, ebete kapiya dubu bepumi ebete hidonomo poko kaliko pulihino podolui. 12 Ko Gawadalagiti ebetamo na:goi, ‘Hopodalagi, mabu keka: ama: hido kaliko pulihino da:podola?’

“Ba:ba tetelo ebete ebenu tabo uliti kahuiyaha:, 13 ba:bema: Ko Gawadalagiti ebenu hopopa:tamo na:goi, ‘Wadiyala la: ebenu kokoto nato hala:mo matuhulamelemete du ipuwamo a:da:nate ba:bo na:nimiya:puya:la:. Ebete ba:bolo lalo ba ikilame konomamo kihima:ne.’ ”

14 Ba:bema: Ya:suti kuititi tabo ba:ma ka:na goiya:, “Hibila, Godote hiliyonomo

tawakalubi beka:lamina, huiyatiya ibi ipuwalo kapiyakapiyanomo buwatanako.” ☆

Loma Tawakalubino Konomo Gawadalagi Sisa-tamo * *Ta:kese Mani Ikameho Komo*
Mak 12:13-17; Luk 20:20-26

¹⁵ Ba:ba tetelo Pa:lisi kapiyuimipa:te tolamete Ya:sukunu komoma: ibi ipuwalo tabo da:nega:luya: ibino ubi ba:bo nihatiya:, iba:te ebe kuba gabamo ba nemogabuimi ebete kebako tabo goelo ebe ba:bo kolawema: ☆

¹⁶ Ba:bene iba:te komo ibino ta:matalepi ba:gala Ko Gawadalagi Helodikono kapiyuimipi atu tetelo Ya:sutamo oelamiya:. Ba:ba:te ebetamo pelamete ha:da amiho gabodo na:pega:luya:, “Iya:tulamedawa, a iya:tawahala ama: hibi lumagilata, iyo, ama: tawakalubi Godokono gabo hidamo iya:tulamenata. Hibila, ama: komopino dito ga:la komamo a:kapapamiwatala:ta, ba:gala ama: tawakalubi hunu nikapa:mo kulamenaha:, ba:ma ka:na eta lumagi miya:palo eta lumagi ebo a:kalawa:la:ta. ¹⁷ Ba:bema: amia:no ukui hawakalimiti a na:kiyaa:ma:, Loma tawakalubino Konomo Gawadalagi Sisatamo ta:kese mani ikameho hidola:ka: o kubala:ka:? A ebetamo ba:kikamehoma: o a:kikamehama:?”

☆ **22:14:** Ma:t 8:12; 25:30; Luk 13:28 * **22:14:** Sisako ba: Loma tawakalubino Konomo Gawadalagila, hopo konomolo ebe kapiyate helonomoma: eda:nami. Ebete ebenu alaholohopi hiya:hiya: hopamo oelamehokenakui, ba:bene iba:te ba:bi hopolo ba nemedehona tawakaluba:godone ta:kese mani konomo ba:bo nuwatelamenakuya:, ba:bi mana:mo ibino Loma gabomanino hiya:hiya: oko kowatihonama: ☆ **22:15:** Mak 3:6

18 Ya:suti ibino ha:da amiho komo iya:tawate na:goiya;, “La: ma:lapila netewa tawakalubi-lata! Mabu keka: la:le na ha:da amihonamema: dewagelitama? 19 La: ta:kese mani kapiya natamo nikanama:la:.”

Ba:bene iba:te kapiya mani ebetamo dikamiya;,
20 ebete ibi nalateda:liya;,” “Ba:moe mani hunulu da:pola:na, mahilo ba:gala holoholo pokonola:ka:?”

21 Iba:te na:ga:luya;,” “Konomo Gawadalagi Sisakonola.”

Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:goiya;,” “Sisakono ilina Sisatamo nikamehala;,” huiyatiya Godokono ilina Godotamo nikamehala:.” ✱

22 Ba:bema: iba:te Ya:sukunu tabo uliti ba hanohanoho ebe miya:pate ba: dito tolamiya:.

*Hoe Ipuwane Ka:ka:mo Mahila:hale Komo
Mak 12:18-27; Luk 20:27-40*

23 Hoe ipuwane mahila:haleha:ma: da:ga:lanana, ba:bi tawakalubi ba: Sa:diyusi kapiyuimipila.† Ba:be atu hegelalo komo iba:te Ya:sutamo pelamete ✱ 24 tabo ba:ma ka:na pega:luya;,” “Iya:tulamedawa, Mosesete Godokono tabo ba:ma ka:na goiya;,” ‘Dubuti hoete kamena gugudihino da:miya:pamene, ebene ekawiti ba:be hamole lawete ebene naniwi mabuma:

✱ 22:21: Lom 13:7 † 22:23: Ya:suku tetelo Sa:diyusi tawakalubi ba: Yu tawakalubino kapiyuimi etala, iba:te Pa:lisi kapiyuimipino hiya:hiya: tutumu hiliyonomamo kapapamila:halenakuiha;. Ba:gala tawakaluba:te ha:lahate hoene gala kamahila:halete Godotamo da:nikulimina;,” ba:be komo Sa:diyusi kapiyuimipa:te hibima: kamidinakuiha;,” ba:bema: iba:te ba:be atu hibima: midiha: komamo tawakalubi biya:tulamenakuya;. ✱ 22:23: Oel 23:8

gugudi nododilima:mene.’ ☆ ²⁵ Aeno tawakalubi ipuwalo kapiya dubuino sa:ba:ni kuhia:te nemedenama:. Dupo guduti kamena lawete gugudi ulameheno hoiya:, ba:bene ebene ekawiti ebene hamole dito kalawiya:. ²⁶ Ba:ba tetelo ebe ba: atumu gugudi ulameheno dito kahoiya:, ba:gala eta tetedawate ba:ba ka:na kewageliya:. Ba:bene ba:bi sa:ba:ni badininipala hiliyonomate ba:ba ka:na ha:lahuya:, ²⁷ huiyatiya kamenate galane dito hoiya:. ²⁸ Ba:bema: iba:te hoe ipuwane ka:ka:mo da:mahila:halemena:, ba:be Ko Hegelalo ba:be kamenate sa:ba:ni dubu ipuwalo pokono kamenama: na:keda:mene, mabu ebe ibi hiliyonomate a:lawa:tepahuya:?”

²⁹ Ba:bene Ya:suti iba:tamo na:huiyuya:, “La: Sa:diyusi kapiyuimipa:te la:eno ukuilo tawakalubino ha:la komoma: kubamo ga:lanakomata, mabu la: Godokono Buka tabo ba:gala ebene helo iya:tawaha:. ³⁰ Ba:moe komo ba: hibila, tawakaluba:te hoe ipuwane mahila:hale tetelo iba:te gala kamenakamena a:kapuwatehola:mena: ba:gala dubu a:kapuwatehola:mena:, iyo, iba:te Godokono Hunu Haboeno nopopimo bemedehonamena:. ³¹ Ba:be mabuma: Godokono Bukate a biya:tua:mena ha:lahapa:te hoe ipuwane mahila:halema:, iyo, ebete ebene Bukalo la:tamo ya:lo da:goiya: ba:be tabo la: hibilo a:ka:lamiholia:mata. Ba:be tabote ba:ma ka:na itana, ³² ‘Na ba: Godotela. A:ibalahamako, Aisa:keko, ba:gala Ya:ikoboko, iba:te emedena tetelo poko kadikumina na ba: ba:betela.’

☆ **22:24:** Tutumu 25:5

Ba:bema: la: Sa:diyusi kapiyuimipi, la:eno ukulo na:kemalagidolonama ba:bi iniwalino ka:ka:te a:wibuya:? Ao, kawibuya:ha:, mabu ha:lahapa:te Godoko a:kadikuma:la:, huiyatiya puya:te da:ka:ka:halena ba:bi tawakalubinomate ebe badikumina.” ☆

³³ Ba:ba tetelo hiliyonomo tawakaluba:te Ya:sukunu tabo uliti ebenu tabamo hanohanoholo na:kalakalahutiya:.

Kebe Tutumu Tabote Konomoma: Keda:na
Mak 12:28-34; Luk 10:25-28

³⁴ Ya:sukunu tabote Sa:diyusi kapiyuimipino tabo dalukulilamiya:, ba:be komo Pa:lisi kapiyuimipa:te uliti iba:te kapimilo ebetamo pelamiya:. ³⁵ Ba:bene ibi ipuwalo eta dubu ebe Godokono Tutumu Tabo iya:tawanomola, ebete Ya:suku kuba gabamo emogabuimima: ebe palateda:lo na:pegoiya:, ³⁶ “Iya:tulamedawa, Godokono Tutumu Tabo hiliyonomo ipuwalo kebe tutumuti konomoma: keda:na?”

³⁷⁻³⁸ Ya:suti ebenu tabo ba huiya na:goiya:, “Godokono Tutumu Tabo hiliyonomo ipuwalo ba:moe tabote ba: konomoma: eda:na, ‘Ama: amia:no Kodawa Godoko malemalelo nemalagidolona, amia:no tepo ipuwanomamo, ba:gala amia:no gobogoboenu heloamo, ba:gala amia:no ukui konomamo.’ ☆ ³⁹ Ba:gala ba:moe eta konomo tutumu atumu ba:kaitana, ‘Ama: ha:kiya ama: demalagidolona, wadiyala ama:le ba:ba ka:na ama: tamelo demedena ba:be lumagi malemalelo nemalagidolona.’ ☆ ⁴⁰ Hibila,

☆ 22:32: Ikuli 3:6; Ma:t 8:11

☆ 22:37-38: Tutumu 6:5

☆ 22:39: Hawi 19:18; Ma:t 7:12

Godote tawakaluba:tamo Moseseko ipuwado dikalamiya: ba:gala ebena ukui hawakalimipa:te ebena Bukamo da:miya:tiya:, ba:bi hiliyonomo Tutumu Taboeno ipuwa ba: kapiyala, ba:moi tutumu netewa ipuwalo ba:pola:na.” ☆

*Godokono Oemedawa Kelisoko Potela:ka:
Mak 12:35-37; Luk 20:41-44*

⁴¹ Ba:bene Pa:lisi dubate ibino kapiyuimi ipuwalo ba pola:na Ya:suti ibi nalateda:liya:,
⁴² “La: Kelisokono komoma: keba ka:na kemalagidolonama? Ebe pokono hogola:ka?”

Iba:te ebetamo na:huiyuya:, “Da:ibidikono hogola, ebena eyoni gugudi ipuwane komahigama:ne.” ☆

⁴³ Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “La:eno tabo ba: hibila, ba:bema: mabu keka: Da:ibiditi Kelisoko ebena Kodawama: da:ka:miya:? Iyo, ebete Godokono Gobogoboeno heloamo tabo ba:ma ka:na olamagiya:,

⁴⁴ ‘Kodawa Godote naeno Kodawa Kelisotamo na:goe,

‘Ama: naeno tu hapuamo na:pemeda:,
ba:bene ama:go alaholohopi
ama:le naeno heloamo ibi komiki-
moelema:na:ta.’ ” ☆

⁴⁵ Ba:bene Ya:suti tabo moga:melo gala na:kagoiya:, “La: ba:moe tabo ba emalagidolo na na:kiyanama:la:, Da:ibiditi ebena hogo Kelisoko ebena Kodawama: ka:milo ebete Godokono tu hapuamo emedema: goiya:, ba:bema: ba:be komote keba ka:na na:kuluhukumini?”

☆ **22:40:** Lom 13:10; Gal 5:14 ☆ **22:42:** Yon 7:42 ☆ **22:44:** Ohale 110:1; Ma:t 26:64

46 Ba:ba tetelo ibi ipuwalo eta lumagiti Ya:sutamo huiya tabo goema: kamodobuya:ha:, ba:bema: ba:ba tetene tupuimiti tawakaluba:te ebe eta tabo alateda:ma: na:toletolehutiya:.

23

Ya:suti Godokono Tutumu Iya:tulamepino Awagaha Komoma: Da:goiya:

Mak 12:38-39; Luk 11:43,46; 20:45-46

¹ Ba:bene Ya:suti tawakalubi hiliyonomo ba:gala ebene ta:matapa:tamo tabo ba olamagi na:goiya:, ² “Godokono Tutumu iya:tulamepi ba:gala Pa:lisi kapiyuimipi, Godote iba:tamo Mosesekono oko haba ikalamiya:, ba:ma ka:na Mosesete Bukamo da:miya:tiya: iba:te ba:bi Tutumu Tabo hidamo niya:tulamenakamena:.” ³ Ba:bema: iba:te la: Godokono tabamo papamila:ma: da:kiyalamenakomena:, wadiyala la: na:papamila:nakuya:la:, huiyatiya la:le ibino emede komokomo dulamema la: ibi akibamilatela:la:, mabu iba:te komopi koamo kiyahalamenaka hidohido komo kododilima:, huiyatiya hibi komo puliyala, iba:te ba:bi atu hidohido komo a:kododila:la:. ✧ ⁴ Numa:la:, iba:te ibino tutumu tabamo tawakaluba:tamo menemene komokomo bikalamenaka, iyo, ibino tutumu tabo ba: tawakaluba:te menemene ilina okamo da:wagalatelena ba:ba ka:nala. Ba:bema: iba:te tawakalubino menemene dulamemena: eta owalubi deha:potonomo a:kihata:la:, kokoto makupuhuliti dito la:mota:hananaka. ⁵ Ba:gala ibi ubi konomola tawakaluba:te ibino hunu tama

✧ 23:3: Ma:l 2:7-8

ba ulamelelame ibi hidohidopima: koga:lama:.
 Ba:bema: Godokono Buka tabo komokomo
 iba:te hegehege pepamo miya:teholete ibino
 wato kala:mo ba:bo matuhulameholenaka,
 ba:gala ibino watuino kaliko komokomo
 iba:te boelamo a:dehote ba:bo ododilinaka.*
 ✧ ⁶ Iba:te ubi konomola poko ododi tetelo
 koko habalo ahiditi kopola:nama:, ba:gala ibi
 ubila a Yunapino baidi ibubulamehole genama
 gulu koko dubuino habalo kogagahidima:.
⁷ Iba:te ubila kolowami habalo tawakaluba:te
 ibi ulamete ba:bo kawagaminalema:, ba:gala
 ibi ubila tawakaluba:te ibi iya:tulamepima:
 koka:lamima:.”

Ya:sukunu Ta:matapa:te Awagaha Modoboha:

⁸ Ba:bene Ya:suti ebe ta:matapa:tamo gala
 na:kagoiya:, “Wadiyaha: komo tawakaluba:te
 la:tamo iya:tulamepima: ga:la, mabu hibila, la:
 hiliyonomo ba: kapiya badininipalalata ba:gala
 na ba: la:eno kapiya Iya:tulamedawanomola.
⁹ Ba:gala ba:moe hopolo la: eta lumagi la:eno
 nabiwima: akamida:la:, mabu la:eno kapiya
 Nabiwinomo Hunu Habalo bemedena. ¹⁰ Ba:gala
 modoboha: komo tawakaluba:te la:tamo

* **23:5:** Buka ka:lamihole dawa, wadiyala ama: Tutumu Tabo
 6:6-9 ba:gala Nabas Ka:lamihole 15:37-41 nulamiya:. Ba:moi buka
 komokomo ba: Godote Moseseko ipuwado Yu tawakaluba:tamo
 dikalamiya: ba:bi netewa tutumu tabola. Ya:suku tetelo komo
 Pa:lisi kapiyuimipa:te ba:bi tutumu tabo netewa kodakodalo
 uwatete ibino awagaha komodo ba ododili huiyatiya ibino
 tepo ipuwalo hibi komo puliyala, kapola:lama:namiha:. Ba:be
 mabuma: Ya:suti ibi koamo kiyahalamiya:. ✧ **23:5:** Ma:t 6:1;
 Ikuli 13:9; Tutumu 6:8; Nabas 15:38-39

watowatopima: ga:la, mabu na Kelisote ba: la:eno kapiya Watodawanomola. ¹¹ Ba:bema: kebe lumagiti koma: eda:ma: ubi dihatemene, wadiyala ebete la:eno huiyaha: okodawama: neda:mene, ☆ ¹² mabu kebe lumagiti ebe ha:kiya ebe koma: da:midimini Godote ebe deha:potoma: komidima:ne, ba:gala kebe lumagiti ebe ha:kiya deha:potoma: da:midimini Godote huiyatiya ebe koma: komidima:ne.” ☆

*Ya:suti Godokono Tutumu Iya:tulamepino
Ma:lapila Netewa Komoma: Da:goiya:*

Mak 12:40; Luk 11:39-42,44,52; 20:47

¹³ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “Godokono Tutumu iya:tulamepi ba:gala Pa:lisi kapiyuimipi, la: galane kuba huiya konomo kolawema:nemata, mabu la: ma:lapila netewa tawakalubilata! Tawakaluba:te Godokono Ko Gawadalagi habamo a:pa:la:hama: da:pelamenaka, la:le huiyatiya ibino gabo bekalapilalamenamata. La: ha:kiya a:pa:la:hama: ubihinola, ba:bema: la: ibi atumu na:duhilamenamata!

¹⁴ “Ba: hibila, Godokono Tutumu iya:tulamepi ba:gala Pa:lisi kapiyuimipi, la: ma:lapila netewa tawakalubilata! La:le hamolehamoleno ilina ha:da amiho komodo ba uwate ba:bo wibuil-amelelamenakomata, ba:bene la:le ba:be komo kubaha:ma: ga:lalo tolamete Godotamo baidi ba nibubulamehole ga:ga:ga: toetoe tabo ba:bo nega:lanakomata, mabu la: ubila tawakaluba:te la:eno komo umilo la: hidohidopima: koga:lama:.

☆ **23:11:** Ma:t 20:26; Mak 9:35; Luk 22:26 ☆ **23:12:** Yauba 22:29; Mulu Tabo 29:23; Luk 14:11; 18:14

Ba:bema: hibila, la:le kuba huiya konomo kolawema:nemata!†

15 “Ba: hibila, la: Godokono Tutumu iya:tulamepi ba:gala Pa:lisi kapiyuimipi, la: kuba huiya konomo kolawema:nemata, mabu la: ma:lapila netewa tawakalubilata! La: kehaha: kolomolo ba:gala hopo konomolo awagahago wapata:lamenamata eta kapiya lumagi lawete la:eno kapiyuimidawama: komidima:, ba:bene ba:be uli lumagiti la: ba ibamilatele atu kuba komokomo ododiliti huiyatiya ebena kubate la: hiliyonomoeno kuba kogogolema:ne. Ba:bema: hibila, la: hiliyonomate kapimilo Koe Habamo konepalagama:nemata!

16 “A:iye, la: puya:te kuba gabo diya:tulamenama, la: ba: ba:bi baidi tamihopi dubulata! La: kuba huiya konomo kolawema:nemata, mabu la: ba:ma ka:na ga:lanakomata, ‘Pote Godoko Adikumino Genamoeno mahilamo olamagiti, ebete ba:be tabo gala da:kadikamidalemene, ba:be komo kubaha:. Huiyatiya ebete atu tabo Godokono Genamoeno golodo ilinoeno mahilamo dolamagimini, ebete ebena tabo kodakodama: miditi gala a:kadikamidala:mene.’ ☆ 17 Hibila, la: ba: baidi tamiholamepi dubula ba:gala la: daedae ukuipilata! Godoko Adikumino Genamoeno talona konomola, huiyatiya genama gulu ditana ba:be golodo ilinoeno talona koha:!

† 23:14: Ma:t 23:14 komoeno tabo Ma:tiyuti bukamo kamiya:tiya:ha:, huiyatiya ebena buka ododi gala hapuni eta hibima: mididawate miya:tiya:. ☆ 23:16: Ma:t 15:14

18 “Ba:gala la: eta komo ba:ma ka:na ga:lanakomata, ‘Pote Godoko owatidoloeno patapatoeno mahilamo olamagiti, ebete ba:be tabo gala da:kadikamidalemene, ba:be komo kubaha. Huiyatiya ebete ba:be patapata hunulu ditana ba:be hawa:goeno ilinoeno mahilamo atu tabo dolamagimini, ebete ebenu tabo kodakodama: miditi gala a:kadikamidala:mene.’ 19 Hibila, la: ba: baidi tamiholamepi dubulata! Godoko owatidoloeno patapatoeno talona konomola, huiyatiya ebe hunulu ditana ba:be hawa:goeno ilinoeno talona koha:! 20 La: nulia:la:, ba:be patapatate Godoko owatidoloenoma: itana, ba:gala tawakaluba:te patapata hunamo da:miya:tenaka ba:bi hawa:goeno ilinate atumu Godoko owatidoloenoma: kapola:na. Ba:bema: lumagiti talona patapatoeno mahilamo dolamagimini ebete ebenu tabo gala a:kadikamidala:mene, ba:gala etate talona hawa:goeno ilinoeno mahilamo dolamagimini ebete atumu ebenu tabo gala a:kadikamidala:mene. 21 Ba: hibila, aeno Ko Talona Godote ebenu Adikumino Genamalo bemedena, ba:bema: lumagiti Godokono talona mahilamo dolamagimini ebete ebenu tabo gala a:kadikamidala:mene, ba:gala etate Godokono Genamoeno mahilamo dolamagimini ebete atumu ebenu tabo gala a:kadikamidala:mene. 22 Ba:gala eta komo, Godokono Hunu Habalo ebete ebenu Ko Gawadalagino luta bahilo bemedena. Ba:bema: lumagiti Hunu Haboeno mahilamo dolamagimini ebete ebenu tabo gala a:kadikamidala:mene,

ba:gala etate Ko Gawadalagi Godokono mahilamo dolamagimini ebete atumu ebenu tabo gala a:kadikamidala:mene. ☆

23 “Ba: hibila, Godokono Tutumu iya:tulamepi ba:gala Pa:lisi kapiyuimipi, la: kuba huiya konomo kolawema:nemata, mabu la: ma:lapila netewa tawakalubilata! La: la:eno pali ilina hiliyonomo ipuwalo ta:ni komokomo ba anagilamehole Godotamo ebenu komo hidamo ikamehonakomata. Ba:be komo ipuwalo la: kapiya deha:potonomo komo a:kotalemata, huiyatiya Godokono kokonomo tutumu ododilima: la: hidamo kemalagidolenaha:. Ba:ma ka:na la: tawakaluba:godolo tuputupulu kemedena:ba:gala la:le ibi malemalelo kemalagidolenaha:, ba:gala la:eno ododili komodo Godokono hibi komo kahawakaliminaha:. Ba:bema:wadiyala la: ba:bi koko komo nododilinala: ba:gala atu tetelo hegehege komo ododili akadodohola:la:. ☆ 24 A:iye, la: puya:te gabo kubamo diya:tulamenama, la: ba: ba:bi baidi tamihopi dubulata! Ba:bema: la:eno ododi komo ba: ba:ma ka:nala, la: beya niho tetelo la: dopamo beya ba hola:minahale hegehege ilina humagago tama:mo miya:tenakomata, huiyatiya la:eno kalili ipuwalo da:pola:na ba:bi koko ababale ilina ulamehenu beyago dito nihonakomata!

25 “Ba: hibila, Godokono Tutumu iya:tulamepi ba:gala Pa:lisi kapiyuimipi, la: kuba huiya konomo kolawema:nemata, mabu la: ma:lapila netewa tawakalubilata! La:le la:eno kalili ba:gala

☆ 23:22: Ais 66:1; Ma:t 5:34 ☆ 23:23: Hawi 27:30; Mai 6:8

meleke hunu hapu bukulalenakomata, huiyatiya la:eno tepo ipuwalo da:pola:na ba:bi komokomo a:kukulala:lemata, ba:bema: la:le pilo gabodo ba:gala kateneno ubi gabodo dododilinakoma, ba:bi koko kuba tabotabohonomola. ☆

²⁶ Ba:bema: Pa:lisi baidi tamihodawa, wadiyala ama: kalili ipuwa dopamo ukulate ba:bene tame atumu na:kukuluya! Ba:be gabo kapiyado amia:no dalowa:te kowiboma:ne.

²⁷ “Ba: hibila, Godokono Tutumu iya:tulamepi ba:gala Pa:lisi kapiyuimipi, la: kuba huiya konomo kolawema:nemata, mabu la: ma:lapila netewa tawakalubilata! Iyo, ha:lahapino bobo bahino piki tawakaluba:te hidohido tita:goenoma: da:midilinaka, la: ba: ba:ba ka:nala mabu hunuti hidamo pola:na huiyatiya piki mabulu tawakalubino goha ababale tabotabohote pola:na! ☆ ²⁸ Hibila, ba: ba:ba ka:na tawakaluba:te la:eno hunu tama ba ulamelelamena la: tuputupupima: ka:laminata, huiyatiya la:eno tepo ipuwalo ma:lapila netewa komo ba:gala kuba ododili komate la:godolo tabotabohote pola:na.” ☆

Godokono Tutumu Iya:tulamepa:te Ibino Kuba Huiya Lawema: Ya:suti Gala Da:kagoiya:

Luk 11:47-51

²⁹ Ya:suti tabo moga:melo gala na:kagoiya:, “Godokono Tutumu iya:tulamepi ba:gala Pa:lisi kapiyuimipi, la: kuba huiya konomo kolawema:nemata, mabu la: ma:lapila netewa tawakalubilata! Numa:la:, la:eno

☆ 23:25: Mak 7:4 ☆ 23:27: Oel 23:3 ☆ 23:28: Luk 16:15

iniwala:te Godokono ukui hawakalimipi danakapulamenakui, la: ba:ma tetelo ba:bi Godokono tuputupu okopi hunamo ba wadiya:paa:latele ibino bobo bahi hidonomamo ododiliti haiyai ba:bo amihonakomata.
³⁰ Ba:gala atu tetelo la: na:kaga:lanakomata, 'Aeno iniwala:te demedenama;, a ba:ba tetelo iba:go nemedenatale, ale Godokono ukui hawakalimipa:tamo owalubi ba ihate aeno hidohido ododili komodo ibino ka:ka:ba:mula:lelamiya:na:.' ³¹ Ao, la:le ba: atumu ibi banakapulamiuya:na:!
 Numa:la:, la: ha:kiya la:eno tabamo la:eno kuba ukui behawakalilamenakomata, iyo, la: ba: iniwalino gugudilata! ✧ ³² Ba:bema: la:eno iniwala:te da:tupuimiya:, modobola la: ibino kuba konomo upula:te la:eno kuba huiya Godogodone na:lawiya:la:!

³³ "A:iye, la: kaluino gugudilata, iyo, la: ba: bu kalulata! Ba:bema: la: Koe Haboeno huiya komone keba ka:na na:kalahutihoma?
 ✧ ³⁴ Ba:bema: nale la: na:goelamemata, nale Godokono ukui hawakalimipi ba:gala ebeno mulupi dubu ba:gala ebeno hibi Tutumu iya:tulamepi la:tamo kopoelamema:nemo. Huiyatiya la:le komopi kehamo ba pihomolatele kanakapulamema:nemata, ba:gala la:le komo la:eno baidi ibubulamehole genamalo giya:pa:pa:mo ka:na:miga:latilima:nemata, ba:bene naeno okopa:te la:eno temeteme ikalame ipuwane eta habamo da:nawalelahalemena;, la:le ba:bamo nikuliti ibi gala eta habamo

kakaneta:malatelema:nemata. ³⁵ Ba:bema: la:le kuba huiya kolawema:nemata, mabu ba:moe hopoenno tupuimi mabuni la:le Godokono ukui hawakalimipi anakapulamenakuimata. Tuputupudawa A:ibolokono hawiti hakamo da:ka:ka:liya:, ba:be komo ba: tupuimi mabula. Ba:bene la:le komo tuputupu okopi hiliyonomo anakapulamete, kuititi tetelo Godoko Adikumino Genamalo la:le Balakayakono gudu Sekalayako ba:bo kanakapumiya:mata, iyo, ebete ba:be Genamoeno Talona Haba ba:gala Godotamo hawa:goeno ikameho bahi tetenomolo ba la:na, la:le ebe kubanomamo anagalimiya:mata. ✧
³⁶ Ba:bema: na la:tamo hibi tabo begoemo, ba:ma tete tawakaluba:tamo ba:bi hiliyonomoeno kuba huiyate hibilo kopema:ne.”

Ya:suti Yelusalema Haboeno Komoma: Tepo Temeteme Diya:tawuya:

Luk 13:34-35

³⁷ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “O Yelusalema, Yelusalema! Ama:le Godokono ukui hawakalimipi anakapulamenakata, ba:gala ebete ama: kowalubima: da:poelamenako, ama:le ibi nakolamo mapelamelo akanakapulamenakata. Tete ga:ga:nomolo na ubi nihatenamimo amia:no tawakalubi naeno ekatamo kitagua:midalema:, kakabate ebeno gugudi ditagua:midalenako ba:ba ka:na, huiyatiya ama: ubiha:ma: eda:nama:ta! ³⁸ Ba:bema: mu numitota:, amia:no habate kubanomo kokubama:ne. ✧ ³⁹ Nale ama:tamo na:goemo, amia:no tawakaluba:te na

✧ 23:35: Tup Mabu 4:8 ✧ 23:38: 1Gaw 9:7-8; Yel 22:5

tete ga:ga:nomolo a:kunama:mena:, huiyatiya amia:no galanepa:te Godotamo ba:ma ka:na da:ga:lamena:, ‘Amia:no mahilago da:pita, ale ebe hunamo kadipatema:nema:!’ ba:ba tetelo nale gala da:kapemo iba:te na ba:bo kunamema:na.”
 ☆

24

Godoko Adikumino Hiya: Genama Kubahimi Komo

Mak 13:1-2; Luk 21:5-6

¹ Ba:bene Ya:suti Godoko Adikumino Hiya: Genama miya:pate ba to, ebe ta:matapa:te ebetamo pelamete ba:bi koko genamoeno komokomoma: ba:bo pega:lamiya: ² Ya:suti huiyatiya iba:tamo na:goiya:, “La: ba:moi ilina hiliyonomo bekulamiutama? Na la:tamo hibi tabo begoemo, galane ba:moi genamoeno komoma: eta nakolate eta hunulu a:kapola:namena:, mabu alaholohopa:te nakola hiliyonomo mapitahaletete hopamo iya:hekenomo kopiya:hekema:na.” ☆

Koko Temetema:te Pelamema: Ya:suti Da:goiya: Mak 13:3-13; Luk 21:7-19

³ Ba:bene Ya:suti Olibi Kehakeha Hunu Hakalo ba luta, ebe ta:matapi ha:kiya ebetamo pelamete na:pega:luya:, “Ama: a na:kiyaa:ma:, Godokono Genama kubahimi komote keba tetelo na:kuluhukumini? Ama:le ba:moe hopamo gala da:kapemena:, ba:be komo ba:gala hopo haboeno kuititi komoeno tetema: a bada hanohano komote na:kiya:tua:memene?”

4 Ya:suti huiyatiya iba:tamo na:goiya,
 “La: hidamo. Eta lumagiti la: ha:da
 damiholamemena:, la: ebeno tabo akulia:la:
 5 mabu komo hiliyonomo dubate naeno
 mahilamo pelamete kopega:lama:na:, ‘Na ba:
 Kelisote!’ ba:bene iba:te hiliyonomo tawakalubi
 ha:da ba:ma ka:na ba pamiholame hiya:
 gabamo ba:bo komagatalema:na:. ☆ 6 Ba:gala
 la:le hiya:hiya: hopo tawakalubino alaholoho
 komo ba:gala ibino alaholohoma: nopo tamote
 komo kulihoma:nemata. Ba:ba tetelo la:le
 la:eno ukui kodakoduilamete akatoletolehala:
 mabu ba:moi komate hibilo kopikulima:na:
 huiyatiya ba:be tete ebe kuititi teteha:. 7 Ba:
 hibila, komo hopo tawakaluba:te komo hopo
 tawakaluba:go kalaholohoma:na:, iyo, eta hopote
 etatamo alaholo komo kododima:ne, ba:bene
 komo habahabalo tawakaluba:te baa:heno
 kemedehoma:na: ba:gala wima:la:te hiya:hiya:
 hopo hiliyonomatamo kopelamema:na:.
 8 Numa:la:, ba:moi hiliyonomo komo ba:
 kamenate gudu lawema: temeteme da:tupuimi
 ba:ba ka:nala.

9 “Ba:ba tetelo iba:te la:tamo koko temeteme ba
 ikalame la: heloamo uwatete anakapulamema:
 komagatalema:na:ta, ba:gala na mabuma:
 hiliyonomo hopeno tawakaluba:te la:tamo
 komaubahama:na:. ☆ 10 Ba:bene komo
 hiliyonomo tawakaluba:te ibino hibima: midi
 ipuwalo nato ba ukamidahale, iba:te ibino
 mabuluba:tamo maubahalette diya gabodo ibino
 mahilo ibi anakapulamepa:tamo kowatama:na:.

☆ 24:5: Ma:t 24:23-24; 1Yon 2:18 ☆ 24:9: Ma:t 10:22

11 Ba:gala Godokono mahilamo ha:da tabo olamagimipa:te kikulima:na: komo hiliyonomo tawakalubi kuba gabamo komagatalema:.
 ✧ 12 Ba:ba tetelo kuba ododili komote konomoma: keda:ma:ne, ba:bema: tawakalubino tepo ipuwalo malemale emalagidolo komote gibagiba hibima: keda:hama:ne, 13 huiyatiya numa:la:, kebe lumagiti kodakodalo utiti kuitita:mo da:nuluhukumini, Godote ebena ka:ka: komula:mema:ne. ✧ 14 Ba:bema: Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be komoeno Hido Tabo ebena okopa:te dopamo ba:moe hopo konomolo kolamagimima:na: hiya:hiya: hopoeno tawakalubi hiliyonomate kulihoma:, ba:bene ba:moe hopoeno kuititi ba:bo kuluhukuma:ne.” ✧

Talona Haba Kubahimidawoeno Komo
Mak 13:14-23; Luk 21:20-24

15 Na Ma:tiyuti buka ka:lamiholedawatamo na:goemo, ama: ba:moe tabo Ya:suti da:goiya: hidamo niya:tawa.

Ya:suti tabo moga:melo gala na:kagoiya:, “Godokono ukui hawakalimidawa Da:niyolote dopamo da:goiya: ba:be komote hibilo kuluhukuma:ne, ba:bema: Godokono Genama kubahimidawate ba:be talona habalo la:nalo la:le ebe dumima, ✧ 16 ba:ba tetelo wadiyala Yudiya hoponapa:te hunuhunu hakamo nalahutihamena: 17 Iyo, genama panalo da:lutamene, ba:be lumagiti genama guamo a:kana:pa:gamene ebena ilina uwatema:, ✧

✧ 24:11: Ma:t 24:5,24; 1Yon 4:1 ✧ 24:13: Ma:t 10:22 ✧ 24:14: Ma:t 28:19 ✧ 24:15: Da:n 9:27; 11:31; 12:11 ✧ 24:17: Luk 17:31

18 ba:gala tumulu oko dowatitamene, ba:be lumagiti gala genamamo a:katoamene ebeno atuino kaliko lawema:.

19 “Numa:la:, lamitulamitu ba:gala nono dikalamena ba:bi kamenakamenatamo ba:be hegellate kubanomoma: keda:ma:ne!

20 Ba:bema: wadiyala la: toetoholo Godoko na:toemehuya:la:, la:eno alahutiho komote gibagiba tetelo o okoha: talona hegela tetelo akuluhukala:, 21 mabu ba:ba tetelo kokonomo temetema:te hibilo kopikulima:na:. Numa:la:, ba:moe hopo tupuimi mabuni tupuimiti ka:lo ba:ma teta:mo puluhuku, ba:bakobako temetema:te dopamo kapikuliya:ha:, ba:gala galane tetelo ba:bakobako temetema:te gala a:kapelama:mena:, iyo, iba:te kapiya tetenomolo kopikulima:na:. ☆ 22 Ba:moe komo ba: hibila, Godote ba:be tete gopowahimihino eta lumagiti ba:moe hopolo a:kemedenamene, huiyatiya ebete da:ka:lamiholiya: ba:bi tawakalubi malemalelelelo tete kogopowahimima:ne.

23 “Ba:ba tetelo eta lumagiti la:tamo ba:ma ka:na da:goemene, ‘Numa:la:, Godokono Oemedawa Kelisote ba:malo bemedena!’ o, ‘Ebete ba:bolo bemedena!’ la: hibima: akamida:la:, ☆ 24 mabu ha:da Kelisoma: eda:hapi ba:gala naeno mahilamo ha:da tabo olamagimipi, iba:te ikulihote hiya:hiya: hanohano komo kokonomo kododilima:na:. Iyo, ibi ubila ba:bi ododili komamo Godote da:ka:lamiholiya: ba:bi tawakalubi hiya: gabamo komagatalema:. ☆

☆ 24:21: Da:n 12:1 ☆ 24:23: Ma:t 24:5 ☆ 24:24: Tutumu 13:1-3; 2Tes 2:8-9; Haw 13:13-14

25 Numa:la:, ba:moi komate pikulihino nale la: dopamo kiyalamemata.

26 “Ba:bema: iba:te la:tamo ba:ma ka:na da:ga:lamena:, ‘Numa:la:, Kelisote dito hopolo bemedena!’ la: ebamo akatolama:la:. Ba:gala iba:te da:kaga:lamena:, ‘Numa:la:, ebete eta lumagino genamalo awalelate ba:luta!’ la: hibima: akamida:la:.”

☆ 27 Hibila, hegelate da:la:wa:hiyamene ba:ba tetelo hegelate alomo hunu konomo ba a:la:mina alote hapuni tupuimiti hapuamo dito kopetoma:ne, ba:bema: na Tawakalubino Naniwiti gala da:kapemo naeno pe komote ba: ba:ba ka:na kitanama:ne, iyo, hopo habanapi hiliyonomate naeno pe komo kumima:na:.”

28 “Ba:moe komo ba: hibila, abale ilinate ke-bolo ditana, wala:te alehola:go ba:bamo kogudita:na:.”

Tawakalubino Naniwino Pe Tete

Mak 13:24-27; Luk 21:25-28

29 “Ba:be ko temeteme tetete da:wibomene, ba:ba tetenomolo hegelate kuduma:ne ba:gala manomete a:ka:la:minamene, iyo, oloka:te alomone hopamo kopigudima:na: ba:gala alomoeno helohelo ilinate komidiwiholema:na:.”

☆ 30 Ba:ba tetelo Tawakalubino Naniwino helo hawakalimino hanohano komote alomolo kuluhukuma:ne, ba:bene ba:moe hopoenom hiliyonomo hiya:hiya: tawakaluba:te ko tola:go kihimima:na:, mabu Tawakalubino Naniwiti alomo hununi ba pihitiga iba:te ebe ba:bo

☆ 24:26: Luk 17:23-24 ☆ 24:27: Ma:t 24:37-39 ☆ 24:28: Luk 17:37 ☆ 24:29: Ais 13:10; 34:4; Isi 32:7; Yow 2:10,31; 2Pit 3:10; Haw 6:12-13

kumima:na:, ebete ebenu heloago ba:gala alo konomago kopema:ne. ☆ ³¹ Ba:bene ebenu nopodawate gebole ibulu ba mole, ebete Hunu Haboenu komo nopopi hiya:hiya: hopo hiliyonomamo kopoelamema:ne, Godote da:ka:lamiholiya: ba:bi tawakalubi ba:moe hopo hapuhapuni kopuwatema:.” ☆

Anahu Kehoenu Komo

Mak 13:28-31; Luk 21:29-33

³² “La: anahu kehoenu komone ba:moe eta komo hidamo niya:tawahala:. Gedawoenu huhate pikuliti uliuli paha da:mogolamemena:, ba:ba tetelo la: kiya:tawahama:nemata gogoenu tete ba: na:tatali, ³³ ba:bema: la:le ba:moi temeteme komo hiliyonomo dulamema, la: kiya:tawahama:nemata Tawakalubino Naniwino pe tete tatalila, ebe ba: gigihodo a:pa:gama:pe. ³⁴ Na la:tamo hibi tabo begoemo, ba:moi hiliyonomo komate dopamo kopikulihoma:na:, galane ba:ma tete tawakaluba:te ba:bo koha:lahama:na:, ☆ ³⁵ iyo, ba:moe hopo ba:gala alomo iba:te kowiboma:na:, huiyatiya naenu tabote a:kawibamene, itana tetelo bitanamene.” ☆

*Tawakalubino Naniwino Pe Tete
Tawakaluba:te Iya:tawaha:*

Mak 13:32-37; Luk 17:26-30,34-36

³⁶ “Numa:la:, tawakaluba:te ba:be Ko Hegoenu tete iya:tawaha:, Hunu Haboenu nopopi ba:gala Godokono Gudu iba:te

☆ **24:30:** Sek 12:10; Haw 1:7; Da:n 7:13 ☆ **24:31:** 1Kol 15:52; 1Tes 4:16 ☆ **24:34:** Ma:t 16:28 ☆ **24:35:** Ma:t 5:18

iya:tawaha:, Nabiwi Godote ha:kiya iya:tawala.
 ✧ ³⁷ Nowako tetelo kebako komote kuluhukuya:,
 Tawakalubino Naniwiti gala da:kapemene
 ba:ba tetelo atu komote kakuluhukuma:ne.
 ✧ ³⁸ Mabu beyate peheno iba:te ba:ba tetelo
 baa: nahata ba:gala helo gao beya koamo
 nihota, dubate kamenakamena uwateholeta
 ba:gala kamenakamena dubu uwateholeta,
 iba:te ba:ba ka:na ba ewagelena Nowate ko
 boga:mo ba:bo opeguya. ³⁹ Ba:ba tetelo iba:te
 kiya:tawahanamiha: beya konomote odolote
 ibi hiliyonomo danakapulamemene, ba:bema:
 Tawakalubino Naniwiti gala da:kapemene
 ba:be tetete ba: ba:ba ka:na kitanama:ne.
 ✧ ⁴⁰ Ba:ba tetelo dubu netewate tumulu
 da:wapatitamena:, Tawakalubino Naniwiti
 pete eta ba pelawe eta ba:bo komiya:pama:ne,
⁴¹ ba:gala kamenakamena netewate baa:
 da:lapahutamena:, ebete pete eta ba pelawe eta
 ba:bo komiya:pama:ne. ⁴² Ba:bema: la: uliholo
 nemedeniya:la:, mabu la: iya:tawaha: la:eno
 Kodawoeno pe tete. ✧ ⁴³ Ba:gala ba:moe eta komo
 na:kemalagidolala:. Genama namutudawate pilo
 lumagino pe tete diya:tawamene ebete ba:be du
 konomolo ba:ba teta:mo kulihonama:ne, mabu
 ebe ubihinola pilo dawate ebena genamamo
 popegama:. ✧ ⁴⁴ Ba:bema: la: atumu na:hidala:,
 mabu diyala, la: ulihoheno ba emedena
 Tawakalubino Naniwiti ba:bo da: pemene.”

Mulu Okodawa Ba:gala Daedae Okodawa Ibino

✧ **24:36:** Oel 1:7; 1Tes 5:1-2 ✧ **24:37:** Tup Mabu 6:5-8

✧ **24:39:** Tup Mabu 7:21-23 ✧ **24:42:** Ma:t 25:13 ✧ **24:43:**

Luk 12:39-40; Haw 16:15

*Komo**Luk 12:41-48*

⁴⁵ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya; “Namu-tudawatamo da:papamiwatanako ba:be mulu okodawoeno komo keba ka:nala:ka? Ba: hibi-la, namutudawate ebe lawete komo okopi ulamedawama: kihatema:ne, ba:ma ka:na ebete ibino baa: naha tetelo iba:tamo baa: kikalame-holema:ne. ⁴⁶ Ba:bene ba:be muludawate oko hidamo ba owatina, ebena namutudawate pete ebena komo da:pumimini, ba:be okodawate koamo kokalakalama:ne. ⁴⁷ Na la:tamo hibi tabo begoemo, namutudawate ba:be mulu okodawoeno komoma: atumu ba pekalakala, ebete ebe ebena ilina hiliyonomo ulamedawama: kihatema:ne. ✧

⁴⁸ “Huiyatiya ba:be okodawate kuba ukui lawete ebena tepo ipuwalo ba:ma ka:na da:goemene, ‘Naeno namutudawate tete ga:ga:dopolo nemedena, tiyolo kapenaha;’ ⁴⁹ ba:ba tetelo ebete oko owatihino komo kuba ododilipa:go ebena namutudawoeno baa: koamo nahate helo gao beya ba:bo konihoma:na; ba:bema: ebete daedaema: eda:te komo okopi alukuli ba:bo kotupuimima:ne. ⁵⁰ Ba:bene ba:be daedae okodawate ulihoheno ba emedena ebena namutudawoeno pe komo a:kiya:tawamene. Ba:ba tetelo namutudawate pete ⁵¹ daedae okodawa koamo panagalimihote ma:lapila netewa tawakaluba:go konoemema:ne ebena kuba huiya konelawema; ba:be temeteme habalo iba:te lalo ba nikilame konomamo kihimima:na.”

✧ **24:47:** Ma:t 25:21,23

25

Ta:ni Bohelemeleno Iya:tulame Uwi

¹ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya; “Ba:be hegelalo Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be komote ba:ma ka:na kitanama:ne. Eta dubuti uli kamena da:lawi, ba:ba tetelo ta:ni bohelemela:te ibino wuiki alo uwatete genamane nikuliti eba:go poko habamo tolamema: nelatimitiya; ☆² ibi ipuwalo paibo bohelemela:te daedaema: eda:huya; huiyatiya komo paibate hido ukuia:go tolamiya: ³ Ba:ma ka:na daedae bohelemela:te ibino wuiki da:watui iba:te modobo beyago kawataha; ⁴ huiyatiya hido ukuia:go da:tolami ba:bi bohelemela:te modobo beya iyapohote ibino wuiki ba:gala beya ba:bo watuya:.

⁵ “Da:duni dubuti poko habamo tiyolo kapu-luhukuniha; ba:bema: bohelemela:te tete ga:ga:lo nipo da:latimini iba:te ba: dito lahaniya: ⁶ Iwa tetenomolo eta lumagiti na:goewatani, ‘Dubuti ba: na:pe! La: hiliyonomate eba:go alugama: na:pelama:la!’

⁷ “Ba:ba tetelo ba:bi bohelemela:te mahila:halenate ibino wuiki pa:tihoma: ba ewagelena, ⁸ ba:bene paibo daedae bohelemela:te ibino hido ukui mabuluba:tamo na:ga:laniya; ‘Wadiyala:ka: la:eno wuiki beya tata atamo ikaa:mehoe? Aeno wuikiti tatalila koha:lahama:na:’

⁹ “Huiyatiya hido ukui bohelemela:te iba:tamo na:ga:laniya; ‘Ao, ale la:tamo dikalamemena; a hiliyonomate modoboha:ma: keda:hama:nema:.

☆ 25:1: Haw 19:7; Luk 12:35

Wadiyala la: tolamete kolowami genamalo beya na:niyapohala:’ ¹⁰ Ba:bene daedae bohelemela:te beya oholema: da:tolameni, dubuti poko habamo ba:bo puluhukuni. Ba:ba tetelo paibo bohelemela:te dopamo hido ukuia:go da:latimini, iba:te eba:go poko genamamo nalehawaminanate genama namutudawate gigiho ba: dito pekalapilani.

¹¹ “Ba:bene komo paibo daedae bohelemela:te galane da:pelameni, iba:te gigiho tama:mo putitatanate genama namutudawa ba:ma ka:na pega:lameniya:, ‘Aeno Kodawa! Gigiho na:pa:hiya:midaa:ma:!’ ✧ ¹² Huiyatiya ebete na:goeni, ‘Ao, na la:eno komo iya:tawaha:.’ ” ✧

¹³ Ba:bene Ya:suti kuititi tabo ba:ma ka:na goiya:, “La: uliholo nemedenyala:, mabu Tawakalubino Naniwino hegela ba:gala tete la: kiya:tawahanaha:.” ✧

*Ko Dubuti Okopa:tamo Mani Dikalameholiya:
Ba:be Iya:tulame Uwi*

Luk 19:11-27

¹⁴ Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “Godote Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be komote ba:ma ka:na kitanama:ne. Eta ko dubuti muhulu hopamo ba to ebene okopi ebetamo ka:lamiti, iba:te ebene ilina ba:gala mani hidamo ku-lamelemenama: hiya:hiya: ikalameholete ba:bo tuya:.” ¹⁵ Ba:ba tetelo ebete etatamo 5,000 mani bikamiya:, ba:gala etatamo 2,000 mani, ba:gala etatamo 1,000 mani, ibino ukuia:go mod-obolo ba:ba ka:na ba ikalamehole, ebete ibi

✧ **25:11:** Luk 13:25-27 ✧ **25:12:** Ma:t 7:23 ✧ **25:13:** Ma:t 24:42

ba: dito miya:paliya. ☆ ¹⁶ Ba:bene 5,000 mani da:lawiya: ba:be dubuti tonomo tote eta bisnisi oko ba nowati eta 5,000 mani ba:bo nododiya:, ¹⁷ ba:gala 2,000 mani da:lawiya: ba:be dubuti atumu ba kanewagele eta 2,000 mani benododiya:, ¹⁸ huiyatiya 1,000 mani da:lawiya: ba:be dubuti tote haka naligiti ebena namutudawoeno mani dito nawaminuya.

¹⁹ “Komo gogo da:petohuya: ba:bi okopino namutudawate gala kapete iba:go kapimilo ibino mani kuititi ba:bo peka:lamiholelamiya:.” ²⁰ Ba:bene 5,000 mani da:lawiya: ba:be dubuti pete 10,000 mani ba pehawakalimi na:pegoiya:, ‘Namutudawa, numa:.’ Ama: 5,000 mani natamo ikanamiya:ta, huiyatiya naeno oko ipuwalo eta 5,000 mani gala da:kododimo, mola.’ ²¹ Ebena namutudawate ebetamo na:goiya:, ‘Ehe! Ama: ba: hido okodawalata ba:gala hido tuputupudawalata! Ama: deha:poto komo hidamo ododia:ta, ba:bema: na huiyatiya ama: naeno komo koko komokomo ulamedawama: komidima:nemata. Ama: naeno kalakala poko habamo na:pa:pa:ga.’ ☆

²² “Ba:bene 2,000 mani da:lawiya: ba:be dubuti pete na:pegoiya:, ‘Namutudawa, numa:.’ Ama: 2,000 mani natamo ikanamiya:ta, huiyatiya naeno oko ipuwalo eta 2,000 mani gala da:kododimo, mola.’ ²³ Ebena namutudawate ebetamo na:goiya:, ‘Ehe! Ama: ba: atumu hido okodawalata ba:gala hido tuputupudawalata! Ama: deha:poto komo hidamo ododia:ta,

☆ 25:15: Lom 12:6 ☆ 25:21: Ma:t 24:45-47; Luk 16:10

ba:bema: na huiyatiya ama: naeno komo koko komokomo ulamedawama: komidima:nemata. Ama: naeno kalakala poko habamo na:pa:pa:ga.’

²⁴ “Ba:bene kuititi dawate 1,000 mani da:lawiya:, ebete pete na:pegoiya:, ‘Namutudawa, na iya:tawala ama: tabo helonomo dubulata. Komopa:te ilina damihonaka ama: ba:bi ilina dito ba:petapihonakomena:ta, ba:gala iba:te kikipo ibino pala:mo da:haminahalenaka ama: noloho tetelo dito ba:puwatanakomena:ta ama:le ha:kiya konahama:. ²⁵ Ba:bema: ama: da:tuya:la, nale ama: tolemelo amia:no 1,000 mani haka ipuwamo dito nugumuiya:mo. Mola, ba:moe ba:bela. Amia:no ilina na:lawa:.’

²⁶ “Ebeno namutudawate huiyatiya ebetamo na:goiya:, ‘Ama: kubanomo buhama okodawalata! Ama: tabo ba:ma ka:na a:gaa:ta, komopa:te damihonaka nale ba:bi ilina dito ba:petapihonakomo, ba:gala iba:te kikipo da:haminahalenaka nale noloho tetelo dito ba:puwatanakomo. ²⁷ Ba:bema: mabu keka: ama: naeno mani baneka okopa:tamo kanikalamiya:ha? Iba:te mani uwatete eta oko nowatitale kodopoma: beda:na:, ba:bene nale pete ama:le natamo atu mani huiyatiya nanekela:mo hunudopamo gala ba:kaikanameona:.’

²⁸ “Ba:bene ko dubuti ebeno hopopa:tamo na:goiya:, ‘La: ebeno 1,000 mani lawemete 10,000 mana:goeno dubutamo nikama:la:. ²⁹ Mabu kebe lumagigodolo hidohido ukui da:pola:na, etate ebetamo hiliyonomo hidohido komo ikamehote ebeno tepo ipuwa kotabuimima:ne, huiyatiya

kebe lumagigodolo hidohido ukui pola:naheno, ebegodolo kebe kapiyakapiya komate da:pola:na etate ebegodone gala kakuwatemema:ne. ☆

☆ 30 Ba:bema: ba:moe buhama okodawa du ipuwamo dito na:na:da:nala:, ba:bolo ebete komopa:go lalo ba nikilame konomamo kihimima:na:’ ”

Godote Hopo Habanapi Hiya:hiya: Da:pemiya:temene ☆

31 Ba:bene Ya:suti gala na:kagoiya:, “Tawakalubino Naniwiti ebene alo konomago ba:gala Hunu Haboeno nopopa:go da:pemene, ba:ba tetelo ebete ebene Ko Gawadalagi emede bahilo kopilutama:ne tawakalubino komo kopanagilamelelamema:. ☆ 32 Ba:bene hiya:hiya: hopo tawakalubi hiliyonomate ebetamo da:pekapiyuimimina:, ba:ba tetelo ebete ibi hiliyonomo hiya:hiya: komiya:tema:ne, sipi-goegoe ulamedawate sipi ba:gala gautu hiya:hiya: keba ka:na ka:miya:tenako ba:ba ka:na, ☆ 33 ba:bene ebete sipi-goegoe ebene tu hapuamo miya:tete gautu-goegoe ebene pele hapuamo komiya:tema:ne.

34 “Ba:ba tetelo Ko Gawadalagiti tu hapu tawakaluba:tamo ba:ma ka:na kogoema:ne, ‘Naeno Nabiwiti hidohidopima: da:goena, la: ebene Ko Gawadalagi habamo na:pa:la:hala: hidohido komokomo ba:bolo kopuwatema:. Iyo, ebete hopo haba ododi

☆ 25:29: Ma:t 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18 ☆ 25:29: Da:n 12:2; Yon 5:29 ☆ 25:30: Ma:t 8:12; Luk 13:28 ☆ 25:31: Ma:t 16:27; 19:28 ☆ 25:32: Isi 34:17; Haw 20:11-13

tetelo la:tamo da:hiduimiya:, la: ba:moe uli haba na:pelawa:la. ³⁵ Mabu na baa: kapete dunamenakui ba:ba tetelo la:le baa: natamo ikanamehonenakuimata, ba:gala na beya kapete dunamenakui la:le na beyamo owalubininakuimata. Nale kapeladawamo la:tamo duluhukunakuimo ba:ba tetelo la:le na kalakalago a:lawenenakuimata, ☆ ³⁶ ba:gala pupulino ilinaha: tetelo dito da:lutanakuimo la:le kaliko a:pulinamenakuimata. Tawetawete dunamenakui ba:ba tetelo la:le na hidamo bui:ya:menanenakuimata, ba:gala komo kubapa:te na du genamamo dihatenenakui la:le na unamema: ba:bamo a:pelamenakuimata.’

³⁷ “Ba:ba tetelo tuputupupa:te huiya tabo Ko Gawadalagitamo koga:lama:na:, ‘Kodawa, keba tetelo ama: baa: kapete dumitiya:la, ale ama: umiti baa: ba:bo kikametiya:la? Ba:gala ale beya kebolo kikametiya:la? ³⁸ Keba tetelo ama: kapeladawamo da:puluhukuya:la, ale ama: umiti kalakalago ba:bo ka:lawitiya:la? Ba:gala ale hido kaliko kebolo ka:pulimitiya:la? ³⁹ Keba tetelo ama: tawetawete dumitiya:la ale owalubi ba:bo ka:pihatiya:ma:? Ba:gala komopa:te ama: du genamamo dihatitiya:la ale keba tetelo ama: umima: ba:bamo ka:pelamiya:ma:?’

⁴⁰ “Ba:bene Ko Gawadalagiti iba:tamo ko-huiyama:ne, ‘Ba:moi naeno ta:matapi nulama:la. Na la:tamo hibi tabo begoemo, la:le ibi ipuwalo deha:potonomo lumagitamo ba:mako hido komo dododinamima, la: natamo ododinamimata.’ ☆

☆ 25:35: Ais 58:7 ☆ 25:40: Mulu Tabo 19:17; Ma:t 10:42; Mak 9:41

41 “Ba:bene ebete ohobigate pele hapupa:tamo ba:ma ka:na kogoema:ne, ‘Godote la:tamo kuba huiya ikalamema: goena, ba:bema: la: naeno holoholo hapuni na:tolama:la:!’ Ebete Saitanako ba:gala ebeno nopopi mabuma: ha:gaha: koe ya:lo demaduya:, la: ba:be koe ipuwamo na:tolama:la:!’
 ☆ 42 Mabu na baa: kapete dunamenakui la:le baa: natamo kikanamenakuiha:, ba:gala na beya kapete dunamenakui la:le beyamo kowalubininakuiha:. 43 Na kapeladawamo du-luhukunakuimo, la:le na kalakalago kalawene-nakuiha:, ba:gala na pupulino ilinaha: tetelo dito da:lutanakuimo la:le kaliko kapuliname-nakuiha:. Tawetawete na dunamenakui ba:gala komo kubapa:te na du genamamo dihatenenakui, la:le na kapowalubininakuiha:.’

44 “Ba:ba tetelo iba:te huiya tabo ebetamo koga:lama:na:, ‘Kodawa, ama: baa: kapete o beya kapete keba tetelo kumititiya:la? Ba:gala ama: kapeladawamo o ilinaha:dawamo atamo keba tetelo ka:puluhukuya:la? Ba:gala ama: tawetawete dumititiya:la o komopa:te ama: du genamamo dihatitiya:la keba tetelola:ka? Ale ama: ba:ba ka:na ewagelitalo kuminakuiha:!’

45 “Ebete huiyatiya iba:tamo kogoema:ne, ‘Na la:tamo hibi tabo begoemo, la:le naeno deha:potonomo lumagitamo ba:mako hido komo ododihino demedenamima, la:le natamo kododinamiha:.’”

46 Ba:bema: Ya:suti kuititi tabo ba:ma ka:na goiya:, “Ba: hibila, ba:bi kubapa:te wiboha: Temeteme Habamo ba tolame, huiyatiya

tuputupupa:te wiboha: Ka:ka: Habamo
kotolamema:na:.”

26

*Yu Watowatopa:te Ya:suku Anakapumima:
Da:ga:luya:*

Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Yon 11:45-53

¹ Ba:bene Ya:suti ba:moi tabo hiliyonomo
olamagi da:wibuya:, ebete ebe ta:matapa:tamo
na:goiya:, ² “La: iya:tawahala Adaguila: Poko*
tupuimima: netewa hegelate ba:nepola:na. Ba:ba
tetelo Godote Tawakalubino Naniwi tawakalu-
bino kokotamo kihatema:ne, ba:bene iba:te ebe
kehamo pihomotete ba:bo kanakapumima:na:.” ☆

³ Ba:be gogolo Kayapasiti Godotamo
hawa:goeno ikamehopino Hununomo
Watodawama: eda:nami. Ba:bema: ba:be
ko dubu ba:gala ebene hopopi ba:gala Yu
tawakalubino komo koko dubu, iba:te ebene
genamamo pekapiyuimiti ⁴ tabo ba:bo ihatiya:
Ya:suku kanakapumima:. Ba:bema: iba:te ebe

* **26:2:** Ba:moe Adaguila: Pokoeno mabu ba: Moseseko tetelo
tupuimiya:. Ba:ba tetelo Isipiti Ko Gawadalagi Pa:lote Yu
tawakalubi hiliyonomo uwatete ibi ebene huiyaha: okopima:
midiliya:, ba:bema: ebete ubihinola ibi dito oelame ibino Ka:inane
hopamo. Godote Pa:lokono wato kodakoda komo dumiya:,
ba:bema: eta dulu ebete ebene hoe nopodawa Isipiti hopamo
na:poemeniya: hiliyonomo Isipitinapino dopo gugudi kopanaka-
pulamename:. Ba:bene ba:be dulu hoe nopodawate Yu tawakalu-
bino gugudi adaguila:lenate, huiyatiya Isipitinapino gugudinomo
banakapulameniya:. Ba:be hanohano komodo Yu tawakalubi
hiliyonomate Isipiti hopone ba:bo ikuliniya:, ba:bema: ba:be komo
emalagidoloma: iba:te hiliyonomo gogo ipuwalo Adaguila: Poko
bododinakomena:. ☆ **26:2:** Ikuli 12:1-27; Ma:t 20:18

diya lawema: gabo ba ohowadita ⁵ komopa:te huiyatiya na:ga:luya:, “A Poko tetelo ebe a:kalawa:ma:, mabu tawakaluba:te atamo maubahalelo ago alaholohodemena:.”

Betani Habanapi Kamenate Ya:sutamo Hido Nibo Ihi Da:haminamiya:

Mak 14:3-9; Yon 12:1-8

⁶ Ba:bene Ya:suti Betani habalo eta dubu Saimonokono genamalo lutiya:, ba:be dubu dopamo kuitikuita:goenola. ⁷ Ya:suti baa: ba nuta ba:ba tetelo kapiya kamenate pete, hido nibo ihi nakola kalila:mo tabuimi adahete Ya:sukunu watamo ba:bo pehaminamiya:, ba:be ihi ilinoeno huiya konomola. ✧ ⁸ Ya:suku ta:matapa:te ba:be komo dumiya: iba:te maubahalete na:ga:luya:, “Mabu keka: ebete huiya ko ilina gigilepalama: da:midi? ⁹ A ba:moe ihi kolowamima: na:nimiditale mani konomo buwatena:, ba:bene ba:bi mani awaepa:tamo dito bikalameholena:!”

¹⁰ Ya:suti ibino tabo ga:la iya:tawate huiyatiya iba:tamo na:goiya:, “La:le ba:moe kamena badama: ka:kiyahamiutama? Ebete natamo hidonomo komo bododi. ¹¹ La: numa:la:, awaepa:te tete ga:ga:nomolo la:go bemedehonamena:, la:eno ubi tetelo ibi nowalubilinakuya:la:, huiyatiya na emedena tetelo la:go a:kemedenamamo, tete tatalila nale la: komiya:palema:nemata. ✧ ¹² Ba:bema: nale hoeha: tetelo ba:moe kamenate hido nibo ihi naeno apa:mo da:hamina, ba:be komodo ebete gabo bihiduimi naeno ape bobamo ihatema:.

13 Na la:tamo hibi tabo begoemo, tawakaluba:te hiya:hiya: hiliyonomo hopamo Godokono Hido Tabo datanakomena:, iba:te ba:moe kamenate dododi ba:be komo emalagidololo ba:nolamagiminakomena:.”

*Yudasiti Ya:suku Lawema: Nopo Da:tamotiya:
Mak 14:10-11; Luk 22:3-6*

14 Ba:bene Ya:sukunu 12 ta:matapi ipuwalo Keliyotanapi Yudasiti Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopa:tamo tote, 15 na:negoiya:, “Nale Ya:suku la:eno kokotamo dihatemo, la:le natamo bada huiya na:kikanameoma?” Ba:ba tetelo iba:te 30 siliba mani ba:bo ikamiya:, ☆ 16 ba:bene ba:ba tetene tupuimiti ebete gabo bohowadiya: Ya:suku ibino kokotamo kihatema:.

*Ya:suti Ebe Ta:matapa:go Adaguila: Poko
Da:naniya:*

Mak 14:12-21; Luk 22:7-14,21-23; Yon 13:21-30

17 Ba:bene tawakaluba:te Hunamo Mahigaha: Palawa Baa: Poko† naha da:tupuimiya:, ba:be hegelalo Ya:suku ta:matapa:te ebetamo pelamete na:pega:luya:, “Ale Adaguila: Pokoeno naha ilina

☆ 26:15: Sek 11:12; Yon 11:57 † 26:17: Hunamo Mahigaha: Palawa Baa: Poko ba: Yu tawakalubino eta pokola. Adaguila: Poko da:wibomene, eta hegelalo ba:moe eta poko tupuimiti iba:te sa:ba:ni hegela tetelo bododinakomena:. Ba:moe pokoeno ipuwa ba:ma ka:nala. Yu tawakaluba:te Isipiti hopone Godokono heloamo dikuliniya:, ba:be dulu ibino palawa baa: ododilinate hida:mo okalehonaheno iba:te gahugahulu ba:bo tolameniya:. Mabu ba:bi baa:te hunamo mahila:hama: tetehenola, ba:bema: ba:be komo emalagidoloma: Yu tawakaluba:te ba:moe poko bododinakomena:.

kebolo na:ka:hiduilamema:, ale ama:go kapimilo konahama:?” ☆

18 Ya:suti iba:tamo na:huiyuya:, “La: netewapi ko habamo tote aeno eta hopodalagi da:numima, ba:be dubutamo ba:ma ka:na na:nega:luya:la:, ‘Iya:tulamedawate goe, naeno olalati komoeno uluhuku tete tatalila, Godokono ubila. Ba:bema: na ubila amia:no genamalo nale naeno ta:matapa:go Adaguila: Poko baa: kopenama:.’ ”

19 Ba:bene Ya:suti ibi keba ka:na ka:kiyalamiya:, ebe ta:matapa:te ba:ba ka:na nododiti Adaguila: Poko ilina ba:bo nihiduilamiya:.

20 Ba:bene ba:be dulu Ya:suti ebena 12 ta:matapa:go baa: nahama: da:gagahidiniya:,
21 ba:ba tetelo Ya:suti iba:tamo na:goeniya:, “Na la:tamo hibi tabo begoemo, la: ipuwalo etate na anakapunamepi kowalubilima:ne na lawenema:.”

22 Iba:te tepo menemenenomoma: ba eda:hana Ya:sutamona etate goenakui, etate goenakui, “Kodawa, nalela:ka:?”

23 Ebete iba:tamo na:huiyaniya:, “Baa: kalila:mo pote nago kokoto ka:ma: daduti, ba:be ba:be lumagila. Ebete na anakapunamepino kokotamo kihatenema:ne. ☆ 24 Ba: hibila, Tawakalubino Naniwiti hoea:mo ba: na:to, Godokono Bukalo tabo ba:ma ka:na itana, huiyatiya kebe lumagiti ebe anakapumipa:tamo dikalamemene, ba:be lumagiti kuba huiya konomo kolawema:ne. Ba:moe ba:be mabuma: ba:be dubu ebena menokote ebe alahimiha:ma: eda: ba: wadiyala!”

25 Ba:bene Yudasiko, ebete dopamo Yu watowatopa:go nopo da:tamotiya: Ya:suku lawema:, ebete na:goeniya:, “Iya:tulamedawa, nalela:ka:?”
Ya:suti na:huiyaniya:, “Ama: ba: a:gaa:ta.”

*Ya:suku Emalagidolo Baa: Naha Komoeno
Tupuimi Mabu*

Mak 14:22-26; Luk 22:14-20; 1Kol 11:23-25

26 Ba:bene iba:te baa: ba nahana, Ya:suti baa: lawenate Godotamo kalakala tabo goenate ba:bo wakamihoniya:, ba:bema: ebete ebe ta:matapa:tamo ba ikalamena na:goeniya:, “La: uwatete na:nahala:, ba:moe ba: naeno apela.”

27 Ba:bene ebete kalili kalawenate, Godotamo kalakala tabo goenate iba:tamo ba ikalamena na:goeniya:, “La: hiliyonomo na:nihala:,
28 mabu Godote tawakaluba:go komiloma: nopo da:tamotiya:, ba:moe naeno hawiti ba:be nopo bekodakoduimina, iyo, ba:moe hawiti komo hiliyonomo tawakalubino kuba egebolelamema: koka:ka:la:ma:ne. ☆ 29 Nale la: begoelamemata, na ba:ma tetelo ba:moe gao beya gala a:kana:mo, huiyatiya naeno Nabiwiti Ko Gawadalagima: deda:na, ba:be habalo na uli gao beya galane tetelo la:go koninihoma:nema:.”

30 Ba:bene iba:te Godoko adikumino ohale alapihonate, Olibi Kehakeha Hunu Hakamo koto-lamenama: genamane ba: dito ikuliniya:. ☆

*Ya:suti Pitako Da:kiyameniya:, Ama:le Na
Iya:tawaha:ma: Kogoema:na:ta*

Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Yon 13:36-38

☆ 26:28: Ikuli 24:8; Yel 31:31-34; Sek 9:11; 1Kol 10:16 ☆ 26:30: Luk 22:39; Yon 18:1

31 Ba:ba tetelo Ya:suti iba:tamo na:goeniya:, “Ka:lo dulu la: hiliyonomate na komiya:panema:nemata, mabu Godokono Bukalo tabo ba:ma ka:na itana, ‘Godote sipi-goegoe ulamedawa danakapumimini, ba:ba tetelo ebena kapiyuimi sipi-goegoa:te hiya:hiya:kalahutihoma:na.’ ☆ 32 Huiyatiya Godote na hoene gala da:kadipanatenemene, na Ga:lili hopamo dopamo kotoma:nemo. La:le na ba:bolo kopunamema:nemata.” ☆

33 Ba:bene Pitate Ya:sutamo na:goeniya:, “Ibi hiliyonomate hoe tolemelo ama: miya:pate dalahutihomena:, huiyatiya nale ama:a:kamiya:pamata!”

34 Ya:suti ebena tabo ba huiyana na:goeniya:, “Na ama:tamo hibi tabo begoemo, ka:lo dulu kakabate goehoheno, ama: netewa-kapiya teta:mo na iya:tawaha:ma: kogoema:na:ta.” ☆

35 Pitate ebetamo gala na:kagoeniya:, “Na ama:go da:nehoemo, nale ama: iya:tawaha:ma:a:kagaa:mo!” Ba:ba tetelo Ya:suku ta:matapi hiliyonomate ba: atu tabo bekaga:laniya:.

*Ya:suti Getasemanilo Godotamo Da:toetoeniya:
Mak 14:32-42; Luk 22:39-46*

36 Ba:bene Ya:suku ba:gala ebe ta:matapi iba:te ko habane ikulinate eta tatali hopamo tolameniya:, ba:be hopoeni mahilo Getasemanila. Ya:suti ba:bolo iba:tamo na:negoeniya:, “La: ba:malo na:pola:nala:. Na ba:moe tatalia:mo tomo Godotamo toetoe tabo konolamagima:.” 37 Ba:ba tetelo ebete

☆ **26:31:** Yon 16:32; Sek 13:7 ☆ **26:32:** Ma:t 28:7,16 ☆ **26:34:** Ma:t 26:69-75

Sebedikono gugudi Ya:imesiko ba:gala Yoneko, ibi netewapi ba:gala Pitako baleta, toetoe baha:mo magatalenate, ba:bene tepo menemene komo ba:gala ukui temeteme komo ebetamo konomamo ba:bo pelameniya:.³⁸ Ba:bema: Ya:suti iba:tamo na:goeniya:, “Na tepo temeteme konomamo iya:tawanamo, ba:mako tepo temeteme na anakapuname huiyala. La: ba:malo nago uliholo na:pola:nala:.” ☆

³⁹ Ba:bene ebete nanekela:mo tonate, ebene holoholo hakamo nihatenate Godotamo ba:ma ka:na netoetoeniya:, “Naeno Nabiwi, ama: mod-oboma: da:goemena:, ba:moe temeteme kalili nagodone na:lawa:. Huiyatiya naeno ubiha:, ama: ha:kiya amia:no ubila nododa:.”

⁴⁰ Ba:bene ebete ta:matapa:tamo da:peniya: lahanalo pulamenate Pitatamo na:pegoeniya:, “Mabu keka: la:le nago tete nanekelelo uliho modoboha:ma: deda:hanama?”⁴¹ Ba:ba tetelo Ya:suti ibi na:goelameniya:, “Godotamo uliholo na:toetoehonala:, mabu la:le Saitanakono kuba gabamo emogabuimi komamo gudidimata. La:eno tepo ipuwalo hido komo ododima: ubila, huiyatiya la:godolo ododi helo puliyala.”

⁴² Ya:suti eta tetelo gala katonate Godotamo ba:ma ka:na kanetoetoeniya:, “Naeno Nabiwi, ba:moe temeteme kalili ama: nagodone lawema: gabote itanaheno wadiyala, amia:no ubi ditanamene na konima:nemo.”⁴³ Ba:bene ebete ebe ta:matapa:tamo da:kapeniya: lahanalo kapulameniya:, mabu ibino baiditi menemenema: eda:halameniya:.

☆ **26:38:** Yon 12:27

44 Ba:bene Ya:suti netewa-kapiya tetelo ibi gala kamiya:palenate, dopamo ebete toetoe tabo keba ka:na ka:nolamaginiya: ebete Godotamo ba: atumu kanolamaginiya:. 45 Ba:ba tetelo ebete ebe ta:matapa:tamo da:kapeniya: iba:tamo na:pegoeniya:, “La: hawela amiholo gala badama: ka:kalahonama? Numa:la:, tete ba: a:pe, kubapa:te Tawakalubino Naniwi ibino kokotamo ba: na:lawa:. 46 Iyo, la: na:pakamina:la:, a ba: na:tolamema:. Numa:la:, na anakapunamepino kokotamo ihatenedawate ba: na:pe!” ✧

Yu Watowatopa:te Ya:suku Anakapumima: Da:laweniya:

Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Yon 18:3-12

47 Ya:suti ba:be tabo ba goena Yudasiti ba:bo peniya:, Ya:sukunu 12 ta:matapi ipuwalo ebe ba: etala. Ba:bene eba:go komo dubu hiliyonomate ibino alaholoho gili ba:gala kukago pelameniya:, ba:bi dubu ba: Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi ba:gala Yunapino komo koko dubu, iba:te da:poelameniya: ba:bi dubula. 48 Ba:hibila, Yudasiti ibi ya:lo ba:ma ka:na goelameniya:, “Nale daboetehomo, ba:be ba:be lumagila. La: ebe tiyonomo na:lawiya:la:.”

49 Ba:bene Yudasiti penate, Ya:sutamono tonomotonate ebe na:negoemeniya:, “Iya:tulamedawa, nolata!” Ba:ba tetenomolo ebete ebe ba:bo aboetehoniya:.

50 Ya:suti ebetamo na:goeniya:, “Naeno hopodalagi, ama: bada komo ododima: da:pa:, nododa:,” ba:bene komo dubate

✧ 26:46: Yon 14:31

Ya:sutamo pelamenate ibino kokotamo ebe kodakodanomolo ba:bo laweniya:.

⁵¹ Ba:bene Ya:suku ta:matapi ipuwalo eta dubuti ebeno alaholo gili magubutinate, Godotamo hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawoeno genama okodawa anagaliminate galo hapu ba:bo mapitamidameniya. ☆

⁵² Huiyatiya Ya:suti ebetamo na:goeniya; “Amia:no gili gala na:kahula; mabu gila:mo dalaholohona galane komopa:te ibi atumu gila:mo kanakapulamema:na. ☆ ⁵³ Ama:

iya:tawala:ka; nale ubi ihatete Godoko da:kiyamemo, ba:ba tetelo na kowalubinima: ebete ebeno 12 taosene alaholoho nopopi kopoelamema:ne? ⁵⁴ Huiyatiya nale ba:ba ka:na dewagelemo, Godote dopamo ebeno Bukamo da:miya:tiya: ba:bi hibi komate keba ka:na na:kikulimina? Buka tabote hibilo goena ba:moi komate natamo nikula:mena!”

⁵⁵ Ba:ba tetelo Ya:suti komo dubu hiliyonomatamo na:goeniya; “Na pilo lumagila:ka; o na alaholodawala:ka? Mabu keka: la:le alaholoho gila:go ba:gala kukago na lawenema: da:pelamema? Na komo hegelalo Godoko Adikuminino Hiya: Genamalo ba pemede tawakalubi diya:tulamenatimo, la:le na ba:bolo kalaweneha; ☆ ⁵⁶ huiyatiya ba:moi hiliyonomo komate ba: ikuliha, Godokono ukui hawakalimipa:te ebeno Bukamo dopamo da:miya:tiya: ba:bi tabo komate hibima: keda:hama:.”

Ba:ba tetelo ebe ta:matapi hiliyonomate ebe

☆ **26:51:** Yon 18:26 ☆ **26:52:** Tup Mabu 9:6; Haw 13:10

☆ **26:55:** Luk 19:47; 21:37

miya:panate dito alahutihoniya:

Yunapi Ka:nisolo Dubate[‡] Ya:sukunu Komo Danagiya:midameniya:

Mak 14:53-65; Luk 22:54-55,63-71; Yon 18:13-14,19-24

⁵⁷ Ba:ba tetelo Ya:suku da:laweniya: ba:bi dubate ebe Kayapasikono genamamo magataniya:, Kayapasiko ba: Godotamo hawa:goeno ikamehopino Hununomo Watodawala. Iba:te Ya:suku ba:be genamamo magatanaheno dopamo Godokono Tutumu iya:tulamepi ba:gala komo koko dubu iba:te pelamenate ba:bo pekapiyaniya:. ⁵⁸ Ba:ba tetelo Pitate Ya:suku muhuludopone ba ta:matana, ebete Hununomo Watodawoeno genama kala ipuwamo na:pa:ganate lawamepa:go ba:bo nilutiya:. Ebe ubila kebe komote Ya:sutamo duluhukumini ba:be komo ebeno baida:mo kuminama:. ⁵⁹ Ba:bene Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi ba:gala komo Ka:nisolo dubu hiliyonomate ha:da tabo ga:lapi boholeniya:, Ya:sukunu kuba oholemenate ebe kanakapumima:. ⁶⁰ Ba:bema: hiliyonomo tabo ga:lapa:te ebeno komoma: ha:da bamihohoniya: huiyatiya ibino tabo ga:la ipuwalo Ka:nisolo dubate Ya:sukunu hoe mabuma: eta kuba kuminiya:ha:. Ba:bene

[‡] **26:56:** Buka ka:lamiholedawa, wadiyala ama: ba:moe komo niya:tawa, Ya:suku tetelo komo Yu tawakalubino watowatopi dubu ba:moe ba:bi Ka:nisolo dubula. Ba:bi watowatopa:te Yu tawakalubino hiya:hiya: komo ba anagilamelelame kubapa:tamo ibino huiya ba:bo ikalamenakuya:, huiyatiya ba:bi Ka:nisolo dubagodolo helo kitanamiha: lumagi hoea:mo oemema:

kuititi hapuamo netewapa:te badi puluhukunate
⁶¹ ulihopa:tamo na:pega:laniya:, “Ba:moe dubuti
 ba:ma ka:na goi, ‘Naeno helo modobola Godoko
 Adikumino Genama anabulimiti netewa-kapiya
 hegelalo gala kaketema:nemo.’ ” ☆

⁶² Ba:bene Godotamo hawa:goeno ikame-
 hopino Hununomo Watodawate mahiganate
 Ya:sutamo na:goeniya:, “Ama: tabo goeha:ma:
 badama:kedeona? Ba:moi dubate ama:mabuma:
 da:ga:lana keba ka:nala:ka:?” ⁶³ Ya:suti tabo
 goeheno Hununomo Watodawate ebetamo gala
 na:kagoeniya:, “Nale ama: Ka:ka: Godokono
 mahilamo na:goememata, ama: a na:kiyaa:ma:,
 ama: ba: Godokono Gudu Kelisotela:ka:?” ☆

⁶⁴ Ya:suti ebetamo na:huiyaniya:, “Ama:
 ba: a:gaa:ta. Nale la: begoelamemata, hibila,
 la:le na Tawakalubino Naniwi aeno Helodawa
 Godokono tu hapulu lutalo kunamema:nemata,
 iyo, galane na Hunu Habane hawai ipuwado
 kopehawakalama:nemo!” ☆

⁶⁵ Ba:bema: Hununomo Watodawate ba:be
 tabo ulinate, ebene konomo mauba komo ko-
 hawakaliminama: ebete da:puliniya: ba:be atuino
 ga:ga: kaliko anagiya:midalenate na:goeniya:, “A
 ba:moe dubuino kuba kiya:tawahama: eta tabo
 goedawa a ubihinola! Ebete ha:kiya kubanomo
 tabo da:goe la: ba: ulihomata, mabu ebete na:goe,
 ‘Na ba:gala Godoko, a ba: kapiyala!’ ” ☆ ⁶⁶ Ba:bema:
 la:eno ubi keba ka:nala:ka: ebene komoma:?”

☆ **26:61:** Yon 2:19-21 ☆ **26:63:** Ais 53:7; Ma:t 27:12 ☆ **26:64:**
 Ohale 110:1; Dan 7:13; Ma:t 24:30 ☆ **26:65:** Ma:t 9:3; Yon 10:33

Ka:nisolo dubate huiya tabo na:ga:laniya:, “Wadiyala ebete na:haa:mene!” ✧ ⁶⁷ Ba:bene komo iba:te ebene holoholamo kowe mehoholenate, ba:gala komopa:te kokotamo ebe tatakolo ba anagalimihona ✧ ⁶⁸ na:ga:laniya:, “Ama: Godokono ukui hawakalimidawa Kelisoma: hibilo deda:na, a na:kiyaa:ma: ama: puya:te kanagalimihotana!”

Pitate Ya:suku Iya:tawaha:ma: Da:goeniya:

Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Yon 18:15-18,25-27

⁶⁹ Ba:ba tetelo Pitate ba:be genamoeno kala ipuwalo ba luta, oko bohelete ebetamo penate ebe na:pikiyameniya:, “Ama: ba: atumu ba:moe Ga:lili hoponapi Ya:sukuba: pata:nama:ta!”

⁷⁰ Pitate ibi hiliyonomoeno holoholo hapulu na:goeniya:, “Ao, ama:le da:goena ba:be tabo na iya:tawaha:.” ⁷¹ Ba:bene ebete kala imi gigihamo da:toniya:, ba:ba tetelo eta oko bohelete ebe uminate, ba:bolo da:pola:nuya: ba:bi tawakalubi na:kapekiyalameniya:, “Ba:moe dubuti Nasaletenapi Ya:sukuba: pata:nami!”

⁷² Huiyatiya Pitate ba: atu tabo bekagoeniya: ba:ma ka:na, “Na Godokono mahilamo goemo, na ba:be dubu iya:tawaha:!”

⁷³ Ba:bene ba:bolo da:pola:nuya: iba:te tete nanekelelo pola:natepanate Pitatamo pelame-nate ebe gala na:kapikiyameniya:, “Hibila! Ama: ba: Ya:sukunu eta lumagilata, mabu amia:no tabo olamagi komote ba:moe komo behawakalimina, ama: ba: Ga:lili hopodawa etama: eda:nata.”

✧ **26:66:** Hawi 24:16; Yon 19:7 ✧ **26:67:** Ais 50:6; 53:5

⁷⁴ Huiyatiya Pitate na:goeniya; “Godokono dopo hapulu utiti na:goemo, nale hibi tabo goeheno ebete na kanagalinamema:ne! Nale ba:be dubu iya:tawaha:!”

Ba:bene ba:ba tetenomolo kakabate da:goehoniya; ⁷⁵ Ya:suti ebetamo dopamo kebe tabo ka:goeniya; Pitate ba:be tabo ba:bo emalagidoloniya; “Kakabate goehoheno ama:le netewa-kapiya teta:mo na iya:tawaha:ma:kogoema:na:ta.” Ba:bene Pitate gobogobamo tonate konomo tepo temetema:go ibulunomo ba:bo nihiniya: ✧

27

Yunapino Watowatopa:te Ya:suku
Paeletetamo Da:magatuya:*

Mak 15:1; Luk 23:1-2; Yon 18:28-32

¹ Hegelate da:powalohuya: Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi ba:gala komo kokopi, ibi hiliyonomate Ya:suku anakapumima: tabo bega:lutiya:. ² Ba:bene iba:te Ya:suku hala:mo matuhumihote Paeletetamo ba:bo magatuya; ebe ba: Lomanapa:te Yudiya hopamo da:poemiya: ba:be kapela Ko Gawadalagila.

Yudasiti Ha:kiya Ebe Danakapumiya:
Oel 1:18-19

✧ **26:75:** Ma:t 26:34 * **27::** Ya:suku tetelo Loma tawakaluba:te Paeleteko bepoemiya: Yunapino Yudiya hopamo, ebete ibino kapela Ko Gawadalagima: kopeda:nama; ba:bene ba:be hopolo Paeleteko kapiyagodolo helo nitanami lumagi hoea:mo oemema:

³ Ba:ba tetelo Yu watowatopa:te Ya:suku anakapumima: nopo hibinomolo da:tamotiya:, Yudasiti ba:be komo uliya:, ebe ba: Ya:suku ibino kokotamo dihatiya: ba:be lumagila. Ba:bema: ebete du tetelo kebe kuba komo kododiniya: ba:be mabuma: tepo temeteme konomoma: eda:lo, ebete 30 siliba mani Yu watowatopa:tamo kawadahete na:pegoiya:, ⁴ “Na kuba ododinimo. Na tuputupunomo lumagi la:eno kokotamo ihatenimo.”

Ba:bene watowatopa:te ebeno tabo ba huiya na:ga:luya:, “Ebe aeno komoha:, ama: ha:kiya amia:no komola.”

⁵ Ba:ba tetelo Yudasiti ba:bi mani Godoko Adikumino Hiya: Genama guamo ba:bo nemela:midaliya:, ba:bene ebete tote ebeno kokoba:mo hale nema:homete ebe ha:kiya ebe ba:bo nanakapumiya:. ✧

⁶ Ba:bema: Yu watowatopa:te ba:bi mani ba uwatehole iba:te ba:ma ka:na ga:luya:, “Tutumu tabote talona bihatea:mena ale ba:moe mani Godokono mana:go kapiyuimima:, mabu ba:moe mani ba: lumagi anakapumi manila.” ⁷ Ba:bene iba:te tabo ba:ma ka:na ihatiya:, “Wadiyala a ba:moe mana:mo Kalili Ododili-dawoeno Haka kolawema:nema:, ba:bene kapela tawakaluba:te Yelusalema ko habalo da:peha:lanakomena:, ale ibi ba:moe hakamo ba:miya:tenakoma:.”

⁸ Ba:bema: ba:ba tetene tupuimiti ba:ma teta:mo puluhuku tawakaluba:te ba:be haka Hawi Huiya Hakama: ka:mina, mabu dopamo iba:te ba:be

✧ 27:5: Oel 1:18-19; Ma:t 26:14-15

mana:mo lumagi anakapumiti ebeno hawi hakamo ba:bo ka:ka:liya.

9-10 Ya:lo tetelo Godokono ukui hawakalimidawa Yelemayate tabo ba:ma ka:na goiya; “Isalaela tawakaluba:te 30 siliba mani uwatete na:ga:luya; ‘Ba:moe ba: Godokono okodawoeno huiyala.’ Ba:bema: Kodawa Godote na Yelemayako keba ka:na ka:kiyanami, tawakaluba:te ba:bi mana:mo kebe komo na:kododimina; iba:te hibilo ba: ba:ba ka:na ododiya; iyo, iba:te ba:be mana:mo Kalili Ododilidawoeno Haka belawiya:.” Ba:bema: ba:moe komo ba: hibila, Ya:suku tetelo Yu watowatopa:te ba:be haka mana:mo da:lawiya; ba:ba tetelo Godote Yelemayako ipuwado dopamo da:goiya: ba:be tabote hibinomoma: ba:bo ediya: ✧

*Paeletete Ya:sukunu Komoma: Ebe Dalatediya:
Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Yon 18:33-38*

11 Ba:bene Ya:suti kapela Ko Gawadalagi Paeletekono holoholo hapulu ba la:na, ebete ebe ba:bo alatediya; “Ama: Yu tawakalubino Ko Gawadalagila:ka:?”

Ya:suti na:goiya; “Ama: ba: a:gaa:ta.” 12 Ba:bene Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi ba:gala komo koko dubu, iba:te Ya:sukunu komoma: na:ga:lutiya: ebete hiya:hiya: kuba bododilinami. Ba:ba tetelo Ya:suti huiyatiya tabo kagoiya:ha: ✧

13 Ba:bene Paeletete ebetamo na:goiya; “Iba:te na:ga:lita ama: hiliyonomo koko kuba bododilia:ta. Ibino tabo ga:la na:kuliuta?”

14 Huiyatiya Ya:suti eta tabo deha:poto kapiya kagoiya:ha:, ba:bema: kapela Ko Gawadalagiti konomamo hanohanuya:.

Paeletete Ya:suku Hoes:mo Doemiya:

Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Yon 19:1-16

15 Ba:ba tete tawakalubino komo ba:ma ka:nala, hiliyonomo gogo ipuwalo Yunapino Adaguila: Poko tetelo ibi hiliyonomate du genamalo kapiya lumagi mahilamo da:ka:minakui, kapela Ko Gawadalagi Paeletete ba:be lumagi ebena kuba huiyane dito oemenakui. 16 Ba:ba tetelo eta lumagiti du genamalo nemedenami, ebena mahilo Balabasitila ba:gala ebete kebe koko kuba dododiliya: tawakaluba:te iya:tawahala.

17 Ba:bema: tawakaluba:te Paeletetamo da:pekapiyuya: ebete ibi na:goelamiya:, “La: ubila:ka: nale Balabasiko ebena kuba huiyane dito oeme? O la: ubila:ka: Ya:suku, komopa:te ebe Kelisoma: da:ka:mina?” 18 Paeletete ba:moe tabo begoiya: mabu ebete iya:tawuya: Yunapi ipuwalo komo ibi hiliyonomate Ya:sutamo na:kalakalahutiya:, ba:gala ibino watowatopa:te ba:be mabuma: ebetamo maubahate ebe ba: dito magahiya:, iba:godolo hibi komo puliyala, kitanuya:ha: ✧

19 Ba:ba tetelo Paeletete tabo anagiya:mida habalo ba luta, ebena kamenate ebetamo tabo ba poeme na:pegoiya:, “Ama: ba:moe tuputupunomo dubutamo eta komo akododa:la:, mabu na ka:lo dulu ebe mabuma: hiyolo temeteme konomo a:lawenakamo.”

✧ 27:18: Yon 11:47-48; 12:19

20 Huiyatiya Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi ba:gala komo koko dubu, iba:te tabo ga:la ipuwalo komo hiliyonomo tawakaluba:tamo helo bikalamiya;, iba:te Paeletoko koga:lamema: ebete Balabasiko ka:ka:mo dito oemete huiyatiya Ya:suku kanakapumima:.

21 Ba:bene kapela Ko Gawadalagiti iba:tamo gala na:kagoiya;, “Ba:moi netewapi ipuwalo nale poko dito na:koememo?”

Iba:te ebetamo na:huiyuya;, “Balabasiko dito noema:!”

22 Paeletete iba:tamo na:goiya;, “Ba:moe Ya:su komopa:te ebe Kelisoma: da:ga:lana, nale ebe keba ka:na na:kamitimo?”

Ibi hiliyonomate na:ga:luya;, “Keha pihigamo pihomotete, ikoko nalukulima:!”

23 Ba:bene Paeletete na:goiya;, “Bada mabuma:? Ebete bada kuba kododi?”

Huiyatiya iba:te konomamo ga:ga:lo gala na:kaga:luya;, “Keha pihigamo na:pihomota:!”

24 Ba:ba tetelo Paeletete iya:tawuya: iba:te ebeno tabo kalawitiya:ha: huiyatiya alaholoho komote uluhukutiya:. Ba:be mabuma: ebete beya lawete hiliyonomo tawakalubino holoholo hapulu kokoto ba ukulaha na:goiya;, “Ba:moe tuputupudawoeno hawi ka:ka:la: komote naeno kubama: a:keda:mene, ba: la:eno kubala!” ✧

25 Hiliyonomo tawakaluba:te huiyatiya na:ga:luya;, “Wadiyala! Ebeno hawi ka:ka:la: mabuma;, a ba:gala aeno guguda:go ba:be kuba huiya kolawema:nema:!” ✧

²⁶ Ba:bema: Paeletete Balabasiko du genamane ba: dito oemiya:, ba:gala ebete alaholohopi na:goelamiya: iba:te Ya:suku giya:pa:pa:mo ka:na:miga:tima:. Ba:bene ba:be komo da:wibuya: ebete Ya:suku alaholohopa:tamo dito ikalamiya:, iba:te ebe keha pihigamo pihomotete ikoko kalukulimima:.

Alaholohopi Dubate Ya:suku Da:walititiya:

Mak 15:16-20; Yon 19:2-3

²⁷ Ba:ba tetelo Paeletekono alaholohopi dubate Ya:suku Loma gabomanino ko genama guamo magatate ibino alaholohopino kapiyuimi dubu hiliyonomate iba:go ba:bo nekapiyuya:. ²⁸ Iba:te Ya:suku ba waliti ebene kalikonomo pekanamete huiyatiya huiya konomo hawihawi kaliko ebetamo ba:bo pulimiya:. ✧ ²⁹ Ba:bene iba:te ola:goeno tupina nelawete anagogobeya:midahalo a:dete Ya:sukunu watamo dito pulimiya:, ba:gala iba:te kuku ebene tu hapu kokotamo ihatemiya:, ko gawadalagino helo hawakalimino kuku keba ka:nala:ka: ba:ba ka:na. Ba:ba tetelo iba:te ebetamo iya:da:milo ibino pupamo ahiditi ebetamo ba papamila:ha na:ga:luya:, “A:iye! Yu tawakalubino Ko Gawadalagi, ama: nolata!” ³⁰ ba:bene iba:te ebetamo kowe mehohote, ebene kuku lawemetete watolo ba:bo anagalimi-huya:. ✧ ³¹ Iba:te ebe waliti da:wibuya:, hawihawi kaliko ebene apene pekanamete ebene kalikonomo gala dito kapulimiya:, ba:bene iba:te ebe hoe habamo na:magatuya: keha pihigamo ebe konepihomotema:.

*Alaholohopa:te Ya:suku Keha Pihigamo
Da:pihomotiya:*

Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Yon 19:17-27

³² Iba:te ko habane ba tolamita alaholohopa:te eta Sailiniya habanapi dubu Saimonoko numiti ba:bo nelawiya: Ya:sukunu keha pihiga kagamema: ³³ Ba:bene iba:te Gologota hakamo nikuliya:, ba:be hakoeno mahilo ipuwa ba: ‘Wato Gohala.’ ³⁴ Ba:bolo iba:te helo gao beya ba:gala temeteme uliha: kaka mulamula kapiyuilamete Ya:sutamo dikamiya:, ebete nanekela:mo to-toma:namidate ba: dito miya:puya: ✧

³⁵ Ba:ba tetelo alaholohopa:te ebe kehamo pihomotete ikoko ba:bo alukulimiya:, ba:bene iba:te ebene kaliko hiya:hiya: alabahamema: nakola hegehege iya:hekeholo iya:da:mi komo ododiti, ✧

³⁶ hakalo gagahiditi ebe ba:bo umitiya:.

³⁷ Ba:ba tetelo iba:te Ya:sukunu wato humamo ebene hoe mabu hawakalimima: tabo ba:ma ka:na miya:tiya:, “Ba:moe Ya:suku ba: Yu tawakalubino Ko Gawadalagila,” ³⁸ ba:gala iba:te pilo dubu netewa Ya:sukuba: hiya:hiya: kehamo akapihomolateliya:, eta tu hapuamo, eta pele hapuamo. ✧

³⁹ Ba:bene puya:te ba:be gabodo da:petolamitiya: iba:te Ya:suku iduduputimilo niya:da:titiya:, iyo, iba:te ibino wato wadegelatelelo ✧ ⁴⁰ na:ga:lutiya:, “A:iye! Ama: Godokono Genama anabulimiti netewa-kapiya hegelalo gala etema: da:goi, ama: ba:be lumagilata! Ama: ha:kiya amia:no ka:ka:

✧ **27:34:** Ohale 69:21 ✧ **27:35:** Ohale 22:18 ✧ **27:38:** Ais 53:12 ✧ **27:39:** Ohale 22:7; 109:25

na:mula:! Ama: Godokono hibi Guduma: deda:na, ama: keha pihiga hununi na:pihitiga!” ☆

41 Ba:ba tetelo Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi, ba:gala Godokono Tutumu iya:tulamepi, ba:gala komo koko dubu, iba:te Ya:suku atumu iya:da:telo na:kaga:lutiya;
42 “Ya:suti komo tawakalubino olalati komo bemula:lalamanakui, huiyatiya ebe ha:kiya ebena ka:ka: mula: wadiyaha:! Ebete Isalaela tawakalubino hibi Ko Gawadalagima: deda:na, wadiyala ebete keha pihiga hununi hopamo na:pihitigana, iyo, ale ba:be komo umiti ebe hibima: ba:bo komidima:nema:!” 43 Ebete na:goenako, ‘Na Godoko hibima: na:midinamo, ba:gala na ba: ebena Gudula!’ ba:bema: Godote ebetamo na:kalakalatale, ebete ebena ka:ka: ba:mula:mena:!” ☆

44 Ba:ba tetelo eba:go da:pihomolateliya:, ba:bi pilo dubu netewapa:te atumu Ya:suku iduduputimilo kuba tabo bekaga:lutiya:.

Ya:suti Da:hoeniya:

Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Yon 19:28-30

45 Ba:bene hegelate tuli teta:mo dutiya: hopo konomote ba:bo duya:. Ba:ba tetelo du komote hegeloeno alo ba mula:, hegelate a:hiwate nanekela:mo a:nihitigatepaniya:, hegela tuli tetene tupuimiti 3 koloko teta:mo. 46 Ba:bene Ya:suti Yu tawakalubino tabamo ibulunomamo na:goeniya:, “Eli, Eli, lama sabakatani?” ba:moe taboeno ipuwa ba:ma ka:na itana,

☆ 27:40: Ma:t 26:61; Yon 2:19 ☆ 27:43: Ohale 22:8

“Naeno Godo, naeno Godo, na ama:le badama: ka:miya:pana:wa?” ☆

⁴⁷ Komo ba:bolo da:pola:nuya: iba:te ebena tabo ulinate na:ga:laniya:, “Ba:moe dubuti Elayako beka:mina!” ⁴⁸ Ba:ba tetenomolo ibi ipuwalo kapiya dubuti nipuliganate, humago kaka gao beyamo nadutinate pudamo negalapata:midanate Ya:sutamo ba:bo nikameniya: ☆

⁴⁹ Huiyatiya komopa:te na:ga:laniya:, “Hiya:, a kumima:nema:! Elayate pete ebena ka:ka: da:pemula:memene.”

⁵⁰ Ba:ba tetelo Ya:suti ibulunomo gala kagoe-watanate hoenomo ba:bo hoeniya:.

⁵¹ Ba:bene Godoko Adikumino Hiya: Genamoeno kaliko ubiliti tulituliya bolagale hununi tupuiminate hopamo ba:bo pihitiganiya:, ba:gala wima:la:te da:peniya: iya:ha:midale nakola hakate ba bola:la:halena, ☆ ⁵²⁻⁵³ komo tawakalubino ha:laha bobote ha:kiya ba:bo ka:kehola:haniya:. Ba:bema: hibila, Ya:suti hoe ipuwane da:kamahiguya:, ba:be atu tetelo kebe tuputupupa:te dopamo da:ha:lahuya: Godote komo ibi hoe ipuwane atumu ba kawadia:paa:latele, iba:te ibino hiya:hiya: nakola bobo ipuwane ibino apa:go ba:bo pikuliya:, iyo, iba:te Yelusalema ko habamo nikuliti ibi ha:kiya ibino komokomo tawakaluba:tamo ba:bo nehawakalilamiya:.

⁵⁴ Ba:bene alaholohopino gawadalagiti ba:gala ebena hopopi ipuwalo puya:te Ya:sukunu hoe

☆ **27:46:** Ohale 22:1 ☆ **27:48:** Ohale 69:21 ☆ **27:51:** Ikuli 26:31-33; Yun 10:19-20

komo duminiya;, iba:te wima:la: ba:gala komo hanohano komo ba ulamena konomo tole komago na:ga:laniya;, “Hibila, ba:moe ba: Godokono Gudula!”

⁵⁵ Ba:ba tetelo komo hiliyonomo kamenakamenate Ya:suku umima: muhuluni putitataniya;, Ya:suti Ga:lili hopone Yelusalema ko habamo da:tuya: ba:ba:te ebe ba ta:mata ebe hidonomamo owalubinatuya;. ✧ ⁵⁶ Ba:bi kamenakamena ipuwalo Magadalanapi Ma:liko, ba:gala eta Ma:li ebena gugudi netewa Ya:imesiko ba:gala Yausepeko, ba:gala Sebedikono kamena ebete ebena gugudi netewa dalahilamiya;, ba:moi ba:te pola:nuya:.

A:limitiya Habanapi Yausepete Ya:sukunu Ape Nakola Bobo Ipuwamo Dihateniya:

Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Yon 19:38-42

⁵⁷ Gapogapo tetelo eta ilina dogodogo dubuti na:peniya;, ebena mahilo Yausepete A:limitiyanapila, ebe Ya:suku ta:matadawa etala. ⁵⁸ Ba:ba tetelo ba:be dubuti Paeletetamo tonate Ya:sukunu ape lawenama: ebe da:nikiyameniya;, Paeletete ebena alaholohopi ba:bo goelameniya: iba:te ebetamo kikamenama;. ✧ ⁵⁹ Ba:bene ebete Ya:sukunu ape lawenate uli keyakeya kalikamo a:wa:tinate ⁶⁰ bobo ipuwamo ba:bo nihateniya;, ba:be bobo ba: uli bobola, tawakaluba:te iya:ha:midale nakola haka ba aligi Yausepekonoma: ya:lo ododimiya;. Ba:ba tetelo Yausepete konomo nakola emokamidamate bobo gigiho netakuminate ba: dito toniya;, ✧ ⁶¹ ba:bene

✧ 27:55: Luk 8:2-3 ✧ 27:58: Tutumu 21:22-23 ✧ 27:60: Ais 53:9

Magadalanapi Ma:liko ba:gala eta Ma:li, iba:te nakola bobo hapulu ba lumutita Yausepekono ododili komokomo ba:bo ulamelemeniya.

Alaholohopa:te Ya:sukunu Bobo Da:lawamiya:

⁶² Eta hegela ba: Yu tawakalubino okoha: hegelala. Ba:ba tetelo komo Yu watowatopi ba:gala Pa:lisi kapiyuimipi iba:te Paeletetamo tolamete ⁶³ ba:ma ka:na nega:luya:, “Kodawa, ba:be ha:da amiho dubu Ya:suku ebete hoe-heno dopamo na:goi, ‘Netewa-kapiya hegelalo na hoene kakamahigama:nemo.’ ✧ ⁶⁴ A ba:moe komo ba emalagidolo, a ubila ama: tabo na:gaa: alaholohopa:te ba:be nakola bobo netewa-kapiya hegelalo hidamo kolawamema:, mabu diyala, ebena ta:matapa:te ebena ape pilolo da: pelawemena:, ba:bene iba:te ba:ma ka:na koga:lama:na:, ebete hoene a:kamahigui. Numa:, dopo ha:da amiho tabote a temeteme ikaa:mi, huiyatiya keba tetelo tawakaluba:te ba:moe eta ha:da amiho tabo hibima: da:midimina:, aeno temeteme komote konomoma: keda:ma:ne.”

⁶⁵ Paeletete iba:tamo na:goiya:, “Wadiyala, la: bobo haba hidamo lawamema: komo alaholohopi nuwata:la:. Ba:bene la: ha:kiya la:godolo hido ukui da:pola:namene, la: ba:ba ka:na nododiya:la:.”

⁶⁶ Ba:bema: iba:te bobo habamo tolamete, bobo da:kalapiluya: ba:be nakola hunamo kukala ba:bo nihatiya: tawakaluba:te ologikapoma:, ba:bene iba:te bobo lawamema: alaholohopi ba:bo miya:paliya:.

✧ **27:63:** Ma:t 12:40; 16:21; Mak 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Yon 2:19-21

28

Ya:suti Hoene Gala Da:kamahiguya:

Mak 16:1-10; Luk 24:1-12; Yon 20:1-10

¹ Ba:bene Yu tawakalubino okoha: talona hegela da:wibuya:, Sande hegellate ba owalohuta, Ma:li Magadalanapi ba:gala eta Ma:li, iba:te komo kamenakamenago nakola bobo umima: ba:bo tolamiya:. ² Huiyatiya iba:te bobo habamo nuluhukuhino, dopamo konomo wima:la:te piya:, ba:bene Kodawa Godokono nopodawate Hunu Habane pihitigate, bobo da:takumiya: ba:be ko nakola tama:mo penemokamidate ba:be nakola hunulu lutiya:. ³ Ebeno holoholo hegellate da:la:wa:hiya keba ka:nala:ka: ba:ba ka:nala, ba:gala ebeno pupulino ilinate keyakeyahibinomoma: ba eda:hame ba:bo a:la:minahalemiya:. ⁴ Ba:be mabuma: bobo haba lawamepi dubate toletoleholo ba lililahale hakamo guditi ha:lahapimo toda:la:mota:hanuya:.

⁵ Godokono nopodawate huiyatiya kamenakamenatamo na:goiya:, “La: akatoletolehala! Na iya:tawala, la:le Ya:suku tawakaluba:te ebe keha pihigamo da:pihomoti, ebe bohowaditamata.

⁶ Ebe malo puliyala mabu ebe a:mahigaka, ebete dopamo da:goi ba:ba ka:na! La: pelamete ebete da:kapitanui ba:be haba na:puma:la:. ✧

⁷ Ba:bene la:le ebeno ta:matapi tiyonomolo na:nikiyalama:la:, ‘Ya:suti hoe ipuwane a:mahigaka. La: nulia:la:, ebete Ga:lili hopamo dopamo kotoma:ne, la: tolamete ebe ba:bo konumima:nemata. Hibila, na Godokono

✧ **28:6:** Ma:t 12:40; 16:21

nopodawate ba:moe komoma: la: dopamo kiyalamemata.’ ”

⁸ Ba:bema: iba:te bobo haba tiyolo miya:pate, ko tole komo ba:gala kalakala komote ibi ba uwate, iba:te ba:ba ka:na pulila:huya: Ya:sukunu ta:matapi konikiyalamema:.

⁹ Iba:te ba tolame ba:ba tetenomolo Ya:suti iba:go alugate iba:tamo na:goiya:, “Nonolata!” ba:bene iba:te ebeno dopo hapulu hakamo neguditi ebeno nato ba na:ga:da:midaleme ebe ba:bo nadikumiya:.¹⁰ Ya:suti iba:tamo na:goiya:, “La: akatoletolehala:. La: tolamete, na da:ta:mahenena ba:bi naeno ekaki na:nikiyalama:la: iba:te Ga:lili hopamo na:tolama:mena:. Iba:te na ba:bo konunamema:na:.” ☆

Nakola Bobo Lawamepino Ha:da Tabo Ga:la Komo

¹¹ Ba:bene kamenakamenate Ya:sugodone ba tolamita, nakola bobo lawamepi alaholohopa:te ko habamo tolamete Godotamo hawa:goeno ikamehopino watowatopi ba:bo nikiyalamiya:, bobo habalo dikuliya: ba:bi hiliyonomo komokomo. ¹² Ba:bene ba:bi watowatopa:te komo Yunapino koko dubago kapiyuimiti tabo ba:bo ihatiya: alaholohopa:tamo koko mani kikalameholema:.¹³ Iba:te ba ikalamehole na:ga:luya:, “La: tawakalubi ha:da amiholamelo tabo ba:ma ka:na na:nega:luya:la:, ‘Du tetelo ale ba lahana Ya:suku ta:matapa:te pelamenate ebeno ape pilolo ba:bo pelawa:diganiya:.’”¹⁴ Ba:gala la: aka-ukuibilibilihala:, mabu kapela

☆ **28:10:** Ma:t 26:32

Ko Gawadalagi Paeleteko ba:moe u laha tabo dulimini, ale ebe konegelebadimima:nema: ebete la:tamo kuba huiya ikalamekapoma:.”

¹⁵ Ba:bene alaholohopa:te ba:bi mani uwatete, Yu watowatopa:te keba ka:na ka:ga:luya: iba:te ba: ba:ba ka:na ododiya:, ba:be mabuma: ba:be ha:da tabote Yu tawakalubino hiya:hiya: haba-habamo tuya:, ka:lo ba:be tabote iba:godolo bitana, kekelanaha:.

Ya:suti Kuititi Tabo Ebeno Ta:matapa:tamo Dolamagiya:

Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Yon 20:19-23; Oel 1:6-8

¹⁶ Ba:bene Ya:sukunu 11 ta:matapa:te Ga:lili hopamo dito tolamiya:, Ya:suti ibi dopamo da:kiyalamiya: ba:be hununomo hakamo. ✧

¹⁷ Iba:te ebe numiti ebe ba:bo nadikumiya:, huiyatiya ba:bolo da:pola:nuya: komo iba:te ukui bilibilima: ba eda:huta hibima: kamiditiya:ha:.

¹⁸ Ba:bene Ya:suti iba:tamo pete ibi ba:ma ka:na pikiyalamiya:, “Godote ya:lo tetelo helo konomo natamo ikanamiya:, ebeno Hunu Habalo ba:gala hopo konomolo ebeno hiliyonomo ubi komokomo kododilinama:. ✧ ¹⁹ Ba:bema: la: hopo haboeno hiya:hiya: tawakalubi hiliyonomatamo tolamete ibi na ta:mahenepima: na:nimidiliya:la:. Ba:ma ka:na la:le ibi Nabiwi Godokono mahilamo, ba:gala ebeno Guduino mahilamo, ba:gala ebeno Talona Gobogoboeno mahilamo beyamo na:newadulателиya:la:, ✧ ²⁰ ba:gala nale la: diya:tulamima, ba:bi hiliyonomo komokomo

✧ **28:16:** Ma:t 26:32 ✧ **28:18:** Yon 13:3; Epe 1:20-22 ✧ **28:19:** Mak 16:15-16; Oel 1:8

la:le ibi na:niya:tulamiya:la: iba:te naeno tabamo
kopapamila:halema:. Mu numitota:la:! Na
emedena tetelo la:go bemedenamō, ba:moe
hopoenō kuititi tete da:nuluhukumini ba:ba
teta:mo.”

cxc

GODOKONO HIDO TABO
The New Testament in the Tabo Language, Aramia
Dialect, of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Tabo (Aramia) long
Niugini

Copyright © 2006 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Tabo (Aramia) (Tabo)

Dialect: Aramia River

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

3c340006-f955-5c23-b3a5-6598deca5d75